

בנק מזרחי טפחות

דוח סיכונים לשנת 2019

דברי יו"ר הדירקטוריון
דוח הדירקטוריון וההנהלה
הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
חוות דעת רואה חשבון מבקר
דוח כספי מבוקר
פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים ונספחים
נתונים נוספים על בסיס הבנק

גילויים פיקוחיים נוספים
תיאור המאפיינים של מכשירי ההון הנכללים בהון הפיקוחי

דוח זה כולל מידע נלווה לדוחות הכספיים של הבנק וערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

אתר מגנ"א של רשות ניירות ערך כולל גם את הדיווחים הבאים: הדוח התקופתי, הערכת האקטואר הנוגעת לזכויות העובדים בבנק, דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף על מכשירי ההון הפיקוחיים שהנפיק הבנק.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, נכללים הדוחות הכספיים, דוח הבנק בלבד ("סולו"), דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף כאמור גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il < אודות הבנק < קשרי משקיעים < מידע כספי.

תוכן העניינים הראשי

6	מידע צופה פני עתיד
7	יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
10	גישת הבנק לניהול סיכונים (OVA)
10	מידע כללי על ניהול הסיכונים השונים ופרופיל הסיכון
28	הון ומינוף
29	הרכב ההון
30	יחס המימוש
32	סיכון אשראי
32	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
32	מטרות ומדיניות ניהול סיכון אשראי
32	המודל העסקי
37	הגישה למדיניות סיכון האשראי וקביעת המגבלות
37	קווי ההגנה בניהול סיכון האשראי
38	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
38	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
39	גילוי נוסף בנוגע לאיכות אשראי של חשיפות אשראי (CRB)
41	סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד
45	הפחתת סיכון אשראי (CRC)
48	סיכון האשראי לפי הגישה הסטנדרטית
51	סיכון אשראי של צד נגדי
51	גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
56	סיכון שוק
56	מידע כללי על סיכון שוק וריבית
56	אסטרטגיות, מדיניות ותהליכים
58	המדיניות לקביעת האם פוזיציה יועדה למסחר
58	המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון השוק והריבית
59	ההיקף והאופי של מערכות הדיווח והמדידה
59	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית
60	מידע נוסף על סיכון שוק
61	סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
64	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
66	מידע נוסף על סיכון ריבית
68	מניות
69	סיכון נזילות
69	מטרות ומדיניות ניהול סיכון הנזילות
69	המודל העסקי
69	הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות
70	המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון הנזילות
70	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
70	כלי מדידה ומדדים
72	יחס כיסוי הנזילות (Liquidity)
74	התפתחויות ביחס כיסוי הנזילות
74	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
75	סיכון תפעולי
75	מטרות ומדיניות ניהול הסיכון התפעולי
76	המודל העסקי
76	הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות
77	המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי
77	המשכיות עסקית
77	אבטחת מידע והגנת הסייבר
78	סיכון טכנולוגיית המידע
78	סיכון משפטי
79	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
79	הפחתת הסיכון התפעולי
79	הקצאת הון
80	סיכונים אחרים
80	סיכון ציות ורגולציה
80	סיכון חוצה גבולות
81	סיכון הלבנת הון ומימון טרור
82	סיכון מוניטין
82	סיכון אסטרטגי-עסקי
83	תגמול
88	תוספות
88	תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי
92	תוספת ב' - קשרים בין הדוחות הכספיים לבין החשיפות פיקוחיות
96	מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

רשימת טבלאות (לוחות) הנכללים במסגרת דוח הסיכונים

7	יחסים פיקוחיים עיקריים - נתוני מפתח
9	ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
9	סיכון אשראי כולל לציבור
9	נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי
11	קווי ההגנה
14	מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כמנהלי הסיכונים (Risk Owner) לכל אחד מהם
26	סקירת נכסי סיכון משוקללים
27	תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון
28	תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
29	תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רובד 1, הון רובד 1 והון רובד 2
31	פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק
38	איכות האשראי של חשיפות אשראי
	פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות
39	ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 בדצמבר 2019
43	חשיפות אשראי לפי יתרת תקופות לפירעון
44	חשיפות למדינות זרות - מאוחד
47	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)
48	טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהם עושה הבנק שימוש
49	הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון
52	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
52	הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
53	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)
54	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
55	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
55	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)
59	רכיבי דרישת ההון תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק
63	השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE
63	ערך ה-VAR של קבוצת הבנק
64	שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
64	השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
65	השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
66	מידע נוסף על סיכון ריבית
68	פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי
72	פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות
74	פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221
74	הרכב נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים
86	פירוט בגין תגמולים שהוענקו
87	פרטים על תגמול נדחה
88	תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי
92	תוספת ב' - קשרים בין הדוחות הכספיים לבין החשיפות פיקוחיות
93	הקשר בין המאזן כפי שדווח בדוחות הכספיים של הבנק, לבין רכיבי ההון הפיקוחי
95	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

דוח סיכונים

דוח סיכונים זה כולל מידע נלווה נוסף לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 31 בדצמבר 2019. הדוחות הכספיים ומידע נלווה לדוחות הכספיים, לרבות דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח סיכונים זה וגילויים פיקוחיים נוספים אושרו לפרסום בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 24 בפברואר 2020 (כ"ט בשבט התש"ף).

דוח הסיכונים והגילויים הפיקוחיים הנוספים ערוכים בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל, דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (ה-FSF) ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

הגילוי בדוח זה מיועד לאפשר למשתמשים להעריך מידע משמעותי הכלול בו לגבי יישום מסגרת העבודה למדידה והלימות הון וליישום הוראות "באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית".

כלל הדוחות האמורים מפורסמים גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים >> מידע כספי

בהתאם להוראות מפקח על הבנקים, נכלל מידע נוסף על הסיכונים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה בפרקים הבאים:

- פרק "סקירה כללית יעדים ואסטרטגיה" / סיכונים עיקריים
- פרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי" / אירועי סיכון וסיכונים מובילים ומתפתחים
- פרק "סקירת הסיכונים"

בהתאם לתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמת נגישות לשירות), תשע"ג-2013 כולל האתר גם דוחות מוגשים.

מדיניות הגילוי בדוח

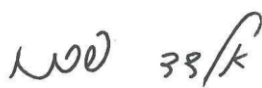
מדיניות הבנק לגילוי בדוח סיכונים זה הינה לגלות לבעלי העניין כל מידע שרלוונטי ומהותי להבנת מכלול הסיכונים המשמעותיים אליהם חשוף הבנק, לרבות:

- נושאים בעלי השפעה מהותית על מערך הסיכונים בבנק.
- שינויים מהותיים בין תקופות הדיווח.
- נושאים המחויבים לדיווח בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים.
- שינויים מהותיים ביישום מדיניות ניהול הסיכונים.

דורון קלאוזנר

סגן מנהל כללי
מנהל סיכונים ראשי, CRO

אלדד פרשור

מנהל כללי

משה ידמן

יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים ודוח הסיכונים:

רמת גן, 24 בפברואר 2020

כ"ט בשבט התש"ף

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאוגרפיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתוכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תוכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאוגרפיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשויות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמייתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

יחסים פיקוחיים עיקריים - נתוני מפתח

להלן נתוני מפתח הרלבנטיים לפרופיל הסיכון של הבנק:

2018				2019				
רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4	
								יחסים פיקוחיים ופיננסיים עיקריים
								הון זמין
14,436	14,508	14,951	15,172	15,618	16,220	16,244	16,520	הון עצמי רוברד 1 ⁽⁴⁾
14,188	14,295	14,755	15,004	15,457	16,073	16,102	16,390	הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
19,249	19,368	19,825	20,687	20,660	22,003	22,043	22,610	הון כולל
17,215	17,369	17,843	18,733	19,159	20,516	20,561	21,139	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
								נכסי סיכון משוקללים
142,129	145,784	147,872	151,627	154,315	158,626	160,306	162,858	סך נכסי סיכון משוקללים (RWA)
								יחס הלימות הון (באחוזים)
10.16	9.95	10.11	10.01	10.12	10.23	10.13	10.14	יחס הון עצמי רוברד 1 ⁽⁴⁾
9.96	9.79	9.96	9.88	10.01	10.12	10.04	10.05	יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
13.54	13.29	13.41	13.64	13.39	13.87	13.75	13.88	יחס הון כולל
12.09	11.90	12.05	12.35	12.40	12.92	12.82	12.97	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
9.86	9.84	9.84	9.84	9.83	9.83	9.83	9.83	יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים
0.30	0.11	0.27	0.17	0.29	0.40	0.30	0.31	יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים
								יחס המינוף
265,621	269,911	273,087	279,827	281,693	285,858	288,965	297,779	סך החשיפות
5.43	5.38	5.47	5.42	5.54	5.67	5.62	5.55	יחס המינוף (באחוזים) ⁽²⁾
5.34	5.30	5.40	5.36	5.49	5.62	5.57	5.50	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
								יחס כיסוי נזילות⁽³⁾
40,648	39,599	40,361	40,572	44,879	42,430	45,494	44,846	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
32,545	32,875	33,417	35,118	37,414	36,014	37,376	36,979	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
⁽⁷⁾ 125	120	121	116	120	118	122	121	יחס כיסוי הנזילות (באחוזים)
								מדדי ביצוע
10.3	⁽⁸⁾ 6.1	13.4	⁽⁸⁾ 5.7	11.3	⁽⁸⁾ 15.8	11.1	11.5	תשואת הרווח הנקי ⁽⁴⁾⁽⁵⁾
0.97	0.60	1.24	⁽⁹⁾ 0.54	1.06	1.48	1.06	1.09	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁵⁾⁽⁶⁾
101.9	101.5	101.7	102.6	104.3	102.2	102.6	103.1	פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו
								מדדי איכות אשראי עיקריים
0.81	0.81	0.81	0.80	0.80	0.80	0.81	0.82	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
1.09	1.12	1.17	1.23	1.25	1.28	1.29	1.36	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
0.18	0.19	0.13	0.16	0.15	0.20	0.14	0.23	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.49	0.49	0.27	0.44	0.40	0.50	0.33	0.61	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
0.02	0.04	0.05	0.01	0.03	0.03	0.04	0.04	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.13	0.11	0.09	0.12	0.14	0.13	0.07	0.12	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
		מדדי ביצוע
8.5 ⁽⁸⁾	11.9	תשואת הרווח הנקי ⁽⁴⁾⁽⁵⁾
0.83 ⁽⁹⁾	1.17	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁵⁾⁽⁶⁾
		מדדי איכות אשראי עיקריים
0.16	0.18	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.40	0.46	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
0.03	0.03	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.11	0.11	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾

היחסים הפיננסיים מצביעים כי:

- תשואת הרווח הנקי, ללא חריגים⁽⁸⁾, המוצגת לאורך 5 השנים האחרונות הינה דו ספרתית ובמגמת עלייה.
- הבנק מנהל ביעילות את עמידתו ביעדי הרגולציה הנדרשים בתחום הלימות ההון, כיסוי הנזילות והמינוף.

(1) לבנק אין מכשירי הון הנכללים ב"הון רובד 1 נוסף", ולכן סך הון רובד 1 זהה לסך הון עצמי רובד 1.

(2) יחס המינוף (Leverage Ratio) - היחס בין הון רובד 1 (לפי כללי באזל) לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.

(3) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו ברבעון. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון בתקופה הסדווחת.

(4) הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק.

(5) מחושב על בסיס שנתי.

(6) רווח נקי לסך נכסי הסיכון הממוצעים.

(7) כולל השפעת יישום הנחיות בנק ישראל להחלת שיעור משיכה מופחת בגין פיקדונות תפעוליים, החל מהרבעון הראשון של שנת 2018.

(8) תשואת הרווח הנקי על ההון יוחס היעילות בשנת 2018 הושפעה מהפרשה של 546 מיליוני שקלים חדשים בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית. תשואת הרווח הנקי יוחס היעילות של הבנק בשנת 2018, ללא חריגים, כלומר ללא הפרשות בגין החקירה ובהתחשב בהפרשות למענקים שהיו תואמים את רמת הרווחיות מהפעילות העסקית והוצאות המס הנגזרות מכך בשנת 2018, הינו: תשואה על ההון - 11.6%.

(9) יחס יעילות - 57.2%.

תשואת הרווח הנקי לנכסי סיכון הושפעה מההפרשה בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כאמור לעיל, קטון של - 0.30 ו-0.47 נקודות אחוז בשנת 2018 ברבעון הרביעי של שנת 2018, בהתאמה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים:

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	
15,172	16,520	הון עצמי רובד 1
5,515	6,090	הון רובד 2
20,687	22,610	סך הכל הון כולל

להלן סיכון אשראי כולל⁽⁴⁾ לציבור (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2019	
253,910	274,105	סך הכל סיכון אשראי כולל לציבור

(4) למידע מורחב בדבר סיכון האשראי הכולל לציבור ראה דוח הדירקטוריון וההנהלה, פרק סקירת הסיכונים.

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2018		ליום 31 בדצמבר 2019		
יתרות משוקללות של נכסי הון ⁽³⁾ דרישת	יתרות משוקללות של נכסי הון ⁽²⁾ דרישת	יתרות משוקללות של נכסי הון ⁽²⁾ דרישת	יתרות משוקללות של נכסי הון ⁽³⁾ דרישת	
18,676	139,996	20,062	150,494	סיכון אשראי
198	1,494	239	1,791	סיכון שוק
77	576	51	384	סיכון CVA בגין נגזרים ⁽⁴⁾
1,275	9,561	1,358	10,189	סיכון תפעולי ⁽⁴⁾
20,226	151,627	21,710	162,858	סך נכסי הסיכון

- (1) Credit Value Adjustments, שערוך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באדל III.
- (2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.33% מיתרות נכסי הסיכון.
- (3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34% מיתרות נכסי הסיכון.
- (4) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

גישת הבנק לניהול סיכונים (OVA)

פרק זה מתאר כיצד ההנהלה והדירקטוריון מעריכים ומנהלים סיכונים וזאת כדי לגלות לבעלי העניין כל מידע רלוונטי ומהותי להבנת מכלול הסיכונים המשמעותיים אליהם חשוף הבנק, לרבות הבנה ברורה לגבי הסיבולת לסיכון/תיאבון הסיכון של הבנק בקשר לפעילויותו העיקריות ולכל הסיכונים המשמעותיים, פרופיל הסיכון ושינויים מהותיים שחלו בתקופה המדווחת שהינם והינם בעלי השפעה מהותית על מערך הסיכונים בבנק

מידע כללי על ניהול הסיכונים השונים ופרופיל הסיכון

הבנק פועל בהתאם להנחיות בנושא ניהול ובקרת סיכונים שקבע הפיקוח על הבנקים בהוראת ניהול בנקאי תקין, ובפרט, הוראה 310 – "ניהול סיכונים", המבוססת על המלצות וועדת באזל, ומתווה את עקרונות ניהול ובקרת הסיכונים במערכת הבנקאית בישראל וקובעת את הסטנדרטים הנדרשים מהבנקים, ליצירת מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים ההולמת את האסטרטגיה של הבנק ואסטרטגיית ניהול הסיכונים שלו שנועדה לתמוך בהשגת יעדיה העסקיים של הקבוצה, דרישות הרגולציה ופרופיל הסיכון. כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים בבנק מבוססים על עקרונות יסוד אלו.

מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים בבנק, על פי המלצות ועדת באזל מגדירה שלושה נדבכים: הנדבך הראשון (הון מזערי) - דרישות הקצאת הון מינימאלית בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי המחושבת במודלים סטנדרטיים. הנדבך השני - תהליך פיקוח ובקרה על הנאותות ההונית, תהליך פנימי להערכת הלימות ההון המתבצע על ידי הבנק (ICAAP) ומלווה בתהליך הערכה פיקוחי (SREP). הנדבך השלישי - "משמעת שוק" - דרישות הדיווח והגילוי לגוף המפקח ולציבור.

ניהול סיכונים יעיל ומקיף מהווה נדבך מרכזי להבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים בבנק ובקבוצה נועדו לזהות, לנהל, לכמת ולהפחית את כלל הסיכונים המהותיים הגלומים בפעילותו ולתמוך בהשגת יעדי העסקיים, תוך הגדרת אחריות על ניהול הסיכונים ומקסום התועלת העסקית. הבנק חשוף לשורה של סיכונים שהתממשותם מהווה פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו. הבנק חשוף לסיכונים פיננסיים כגון: סיכונים אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון נזילות וסיכונים שוק וריבית וסיכונים שאינם פיננסיים כגון: סיכון עסקי אסטרטגי, סיכונים ציור ורגולציה, סיכונים תפעוליים (כולל סיכון טכנולוגיית המידע וסיכונים אבטחת מידע וסייבר), סיכונים משפטיים, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים.

ניהול הסיכונים בקבוצה מתבצע בראייה כוללת של פעילות הבנק בארץ ובשלוחות חוץ לארץ ובהתאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה, תוך נטילת סיכונים בצורה מושכלת ושמירה על רמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון הכולל שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק.

תיאבון הסיכון מגדיר את רמת הסיכון הכוללת שהבנק מעוניין ומסוגל לקחת על עצמו ומהווה קביעה ברמת-על. תיאבון הסיכון מגדיר היכן הבנק רוצה להימצא במונחים של תשואה (תמורה/תועלת) מול סיכון (עלות) במבט צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מוגדר כמותית ואיכותית במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון ומבוסס על תוצאות תרחישי הקיצון השונים שעורך הבנק, וכן על אסטרטגיית הסיכון ועקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית והעסקית של הבנק ועל רמת הנזילות וההון הנדרשת לעמידה ביעדים האסטרטגיים.

הסיבולת לסיכון מהווה קביעה ספציפית של רמות הסיכון לכלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק. רמות הסיכון נקבעות במגוון מדדים כמותיים ואיכותיים, התומכים בהשגת המטרות העסקיות, אך עדיין משאירים את הבנק בגבולות הגזרה אשר הוגדרו בתיאבון הסיכון הכולל ובכפוף למגבלות רגולטוריות קשיחות. סך מגבלות הסיכון, מגלמות באופן מצרפי את רמת הסיכון הכוללת שהבנק מוכן ומסוגל לקחת.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רובדי הניהול והבקרה בבנק. אלו כוללים את דירקטוריון הבנק, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכן את פונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות ה-CRO של הבנק, הינה גורם המעטפת המרכז את הטיפול בנושא ניהול ובקרת הסיכונים בבנק.

בבנק מוגדרים שלושה קווי הגנה, הדירקטוריון וההנהלה מהווים קווי הגנה נוספים הפועלים במטרה לפקח על פעילות שלושת קווי ההגנה. הדירקטוריון, אחראי להתוות תרבות ומסגרת טיפול הולמת בסיכונים והנהלה אחראית ליישום עקרונות המסגרת שנקבעו על ידי הדירקטוריון. קווי הגנה נועדו להבטיח כי בבנק הוטמעה מסגרת הולמת של ניהול ובקרת סיכונים.

קווי ההגנה	הקו	הפונקציה	כפיפות	תפקיד
קו הגנה ראשון	קווי עסקים	מנהלי קווי העסקים הכפופים ישירות למנהל הכללי	הנהלת היחידה הנושאת באחריות ראשונית מלאה לניהול הסיכונים וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה.	
קו הגנה שני	החטיבה לבקרת סיכונים המהווה את פונקציית הבקרה המרכזית ויחידות נוספות	המנהל הכללי	החטיבה לבקרת סיכונים ובראשה ה-CRO שהינה בלתי תלויה ביחידות העסקיות, פועלת ביחד עם פונקציות בקרה מחטיבות נוספות, בהן, חטיבת מידע ודיווח כספי והחטיבה המשפטית, מזכירות הבנק, חלק מחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול והיחידה לפניות הציבור וזאת, כדי להשלים את פעילויות ניהול הסיכונים של הקו הראשון ולסייע להנהלה בקידום ראייה משולבת, כלל תאגידית של הסיכונים, תכנון ופיתוח המסגרת לניהול הסיכונים, אתגור ויידוא השלמות והאפקטיביות של מסגרת ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית, ובחינת מסגרת זו, לנוכח התוכנית האסטרטגית, תוכנית העבודה השנתית ויעדיה העסקיים של הקבוצה.	
קו הגנה שלישי	ביקורת פנימית	דירקטוריון הבנק	פועלת באופן בלתי תלוי, בוחנת תקינותם ויעילותם (על פי רוב, בדיעבד) של תהליכי העבודה וניהול הסיכונים על פי תוכנית רב שנתית מבוססת סיכון, הצפת חולשות בבקרות הפנימיות, שיש להן פוטנציאל לפגיעה באפקטיביות הבקרה, וביצוע מעקב על תיקון החולשות שאותרו.	

בין קווי ההגנה, הוגדרו ממשקים שונים, הכוללים פורומים ודרכי דיווח שהוטמעו בשגרה ובחירום. תרבות סיכונים חזקה ותקשורת הסיכונים בין שלושת קווי ההגנה מאפיינים ממשל ניהול סיכונים נאות, תקשורת הסיכונים נועדה להבטיח זרימת מידע המאפשרת לבנק להתמודד עם הסיכונים המהותיים לפעילותו, או עם פוטנציאל להתפתחות אירועים כאלה, זאת, במקביל לעמידה ביעדי העסקיים של הבנק.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בחברות הבת

במסגרת ניהול הסיכונים הקבוצתי הכולל, מתבצע תיאום עם החברות הבנות של הבנק בנושא מדיניות ניהול הסיכונים. פיקוח ובקרת חברות בנות מתבצע באופן שוטף. חברות הבנות מדווחות לבנק על החשיפות שלהן לסיכונים השונים. דיווחי חברות הבנות משולבים במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

להלן הפונקציות המעורבות בניהול ובקרת הסיכונים בבנק:

דירקטוריון הבנק

תפקידיו העיקריים של הדירקטוריון בנושא ניהול הסיכונים: התווית אסטרטגית סיכון, קביעת תיאבון הסיכון של הקבוצה בהתאמה לאסטרטגיה הכוללת של הבנק, אישור מדיניות ניהול סיכונים עקבית עם מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים, מיפוי הסיכונים והתווית עקרונות מסמכי המדיניות הייעודיים לניהול הסיכונים עבור כל סיכון, אשר מנחים את הבנק בפעילותו השוטפת. הדירקטוריון מפקח ומבקר אחר פעולות ההנהלה, ועל עקביותן עם מדיניות הדירקטוריון, מודא קיומם של תחומי אחריות ודרכי דיווח ברורים בבנק, ומתווה תרבות ארגונית תומכת ניהול סיכונים איתן, הדורשת יישום סטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית, יושרה והוגנות ומוודא שהבנק פועל תוך ציות לחוק ולרגולציה.

הדירקטוריון פועל באמצעות מספר ועדות מקצועיות, אשר תפקידן לקיים דיון ממצה ומעמיק בנושאים השונים לפני הבאתם לדיון ואישור במליאת הדירקטוריון.

הועדה לניהול סיכונים

ועדה בראשות יו"ר הדירקטוריון, ועדה מייעצת לדירקטוריון, הדנה בנושאים הקשורים לניהול ולבקרת הסיכונים בבנק, לרבות תיאבון הסיכון הנוכחי והעתיד, תכנון וניהול ההון. כמו כן, הועדה מפקחת על האופן בו ההנהלה הבכירה מיישמת את אסטרטגיית הסיכון.

באחריות הועדה אישור מיפוי הסיכונים של הבנק, אישור מסמכי המדיניות הייעודיים לכל אחד מהסיכונים המהותיים בבנק. מסמכים אלה מגדירים את הממשל התאגידי, מהות הסיכון ותיאבון הסיכון המותאם לפעילות האסטרטגית, וכן את תהליכי ניהול ומדידת הסיכון והשיטות הננקטות בבנק להפחתתו, לרבות תהליכי ניטור ובקרה אפקטיביים.

הועדה דנה בתדירות רבעונית במסמך הסיכונים של הבנק, המציג ראייה כוללת של כלל הסיכונים והתפתחותם לאורך זמן בדגש על אירועי הרבעון המדווח, בדוח הסיכונים הרבעוני, וכן, במסמך ה-ICAAP השנתי ותוצאות השפעת תרחיש קיצון האחיד של בנק ישראל על נתוני הבנק, רווחיותו ויציבות ההון שלו.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

בפני הועדה מובאות סקירות מורחבות בנושאים שונים בתדירות קבועה. כמו כן דנה הועדה במוצרים חדשים הנדרשים לאישור הדירקטוריון, הוראות והנחיות רגולטוריות חדשות ומערכות בקשר לניהול הסיכונים בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים וכל נושא אחר, הרלוונטי לניהול הסיכונים.

ועדה לענייני טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית

הוועדה מייעצת לדירקטוריון בנושא טכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית. הועדה דנה ומייעצת לדירקטוריון בנושא אבטחת מידע והגנת הסייבר, התשתיות הטכנולוגיות של קבוצת הבנק, ניהול ושימוש במאגרי נתונים, חדשנות טכנולוגית כתמיכה בחדשנות עסקית, והתאמתן לאסטרטגיה ולמדיניות הכוללת של קבוצת הבנק, לרבות יעדים, תוכניות עבודה שנתיות ומשאבים, בנוגע לטכנולוגיית מידע וחדשנות טכנולוגית.

ועדת ביקורת

ועדת הביקורת אחראית לפקח על עבודת המבקר הפנימי של הבנק, וכן על עבודת רואה החשבון המבקר של הבנק. במסגרת זו דנה הועדה בדוחות הכספיים של הבנק, כולל דוח הסיכונים וממליצה לדירקטוריון על אישורם. ועדת הביקורת דנה בתוכניות העבודה של הביקורת הפנימית ושל רואה החשבון המבקר, וכן בדוחות ביקורת של המבקר הפנימי ובדוחות של רואה החשבון המבקר ושל המפקח על הבנקים או רשות מוסמכת אחרת. מתפקידי ועדת הביקורת לעמוד על ליקויים בניהול העסקי של הבנק, לרבות אלה הנובעים מליקויים ארגוניים, תוך התייעצות עם המבקר הפנימי הראשי או עם רואה החשבון המבקר, ולהציע לדירקטוריון דרכים לתיקונם.

ועדת אשראי

הועדה אחראית על אישור מסמך מדיניות האשראי. כמו כן, אישור בקשות אשראי החורגות מהמגבלות שנקבעו במדיניות האשראי. בנוסף, דנה הועדה בדוחות בקרת אשראי ודיווחי אשראי שוטפים ובנושאים כלליים בתחום האשראי.

ועדת תגמול

הועדה דנה וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול. כמו כן, הועדה מאשרת תנאי התקשרות עם נושאי משרה.

המנהל הכללי

המנהל הכללי של הבנק אחראי על הניהול השוטף של פעילות הבנק במסגרת המדיניות שקבע הדירקטוריון ובכפוף להנחיותיו ובפרט על יישום האסטרטגיה והתוכניות העסקיות של הבנק. במסגרת זו, אחראי המנהל הכללי על ניהול כלל הסיכונים של הבנק, ועל הובלת ההנהלה ומנהלי הסיכונים לניהול אינטגרטיבי ומקיף של הסיכונים וההון, ויישום מערך בקרה פנימית אפקטיבי.

המנהל הכללי מקבל סקירות ודיווחים שוטפים וסדירים, על פרופיל הסיכונים של הבנק, במתכונת ובמועדים שנקבעו בהתאם להחלטות דירקטוריון ועל פי הוראות ניהול בנקאי תקין. המנהל הכללי אחראי על דיווחים לדירקטוריון, על פי המתכונת שנקבעה בנהלי הבנק, ובכלל זה דיווחים בדבר ניהול הסיכונים של הבנק ובפרט בדבר אירועים חריגים ו/או חריגות מתיאבון הסיכון.

הנהלת הבנק

הנהלת הבנק אחראית להבטיח שפעילות הבנק עומדת בהלימה עם האסטרטגיה העסקית ויעדיה כפי שהותוותה על ידי הדירקטוריון ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר. באחריותה לנהל את הסיכונים המהותיים העומדים בפני הבנק באופן שוטף. כל מנהל סיכונים בתחומו אחראי ליישום העקרונות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק לטיפול בסיכונים אלה. גיבוש מדיניות ניהול הסיכונים, קביעת מגבלות וקווים מנחים, הטמעה ויישום של תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, דיווחים על פרופיל הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון ואישור מוצרים חדשים ופעילויות חדשות טרם הפעלתם.

המבנה הארגוני של הבנק נועד לתמוך בהשגתם של יעדי הבנק העסקיים ובקיומם של תהליכי ניהול ובקרת סיכונים הולמים.

יצוין כי בדומה לתהליכים עסקיים, גם תהליכי ניהול הסיכונים אינם סטטיים, אלא מתעדכנים ומתפתחים כל הזמן, הן בעקבות רגולציה מקומית ו/או פרקטיקה בינלאומית והן בהתאם לצרכים העסקיים.

בבנק פועלות ועדות ניהול סיכונים בכל הרמות הניהוליות, ועדות אלה פועלות כפורומים ניהוליים ומקצועיים, שמטרתם לייצר דיון בסוגיות ניהול ובקרת הסיכונים, ולקדם מהלכים הנדרשים לשדרוג מתמשך של מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק.

ועדות ההנהלה העיקריות הינן: ועדת אשראי עליונה, ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), ועדת שלוחות חוץ לארץ, ועדת הנהלה לניהול סיכונים תפעוליים וועדת הנהלה לניהול סיכונים הדנה בפרט במסמך הסיכונים הרבעוני. מנהל הסיכונים הראשי ונציגים נוספים מהחטיבה לבקרת סיכונים לפי העניין, חברים בוועדות אלה. הוועדות פועלות במצבי שגרה וחירום, על פי נהלים מפורטים.

מנהל הסיכונים הראשי, CRO-ה

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, משמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק (ה-CRO) ואחראי על פונקציית ניהול ובקרת הסיכונים ועל מסגרת ניהול הסיכונים. החטיבה לבקרת סיכונים מהווה נדבך מרכזי בפעילות קו ההגנה השני של הבנק ופועלת באופן בלתי תלוי בפעילות היחידות הנוטלות סיכון, כאשר ל-CRO, גישה ישירה למנכ"ל ולדירקטוריון הבנק ותהליכי דיווח ישירים ומוסדרים.

ה-CRO, אחראי לשמירת רמה נאותה של ניהול ובקרת סיכונים בבנק, תוך שמירה על מערך דיווחים חוצה בנק, מעורבות אקטיבית בתהליך תכנון ההון, ואחריות לוודא כי מתקיימים כל המהלכים והתהליכים המבטיחים כי הבנק עומד בתיאבון הסיכון, התואם את פרופיל הסיכון שלו, כפי שאושר על ידי הדירקטוריון.

באחריות ה-CRO לוודא כי מתקיימים תהליכים לזיהוי, ניהול, מדידה, בקרה, מזעור והפחתה ולדיווח שוטף של הסיכונים הגלומים בפעילות העסקית של הבנק, וכי פרופיל הסיכונים הולם את תיאבון הסיכון שנקבע.

מנהל הסיכונים אחראי על הסדרת מסגרת תיאבון הסיכון של הבנק ובכללו הובלת גיבוש מסמכי המדיניות השונים, אתגור תכנון ההון, אתגור תוכניות העבודה ואתגור התוכנית האסטרטגית. כמו כן, ניתוח אירועי כשל מהותיים וביצוע תחקירים ותהליכי הפקת לקחים הנובעים מהם.

מנהל הסיכונים הראשי, הינו האחראי הישיר על מספר סיכונים, הקשורים עם סיכוני הבקרה הפנימית של הבנק. כמו כן, אחראי על בקרת סיכוני האשראי ועל אנליזת האשראי המהווה גורם בלתי תלוי הנוטל חלק באישורי האשראי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

קצין ציות

קצין ציות ראשי עומד בראש אגף הציות (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים) ותפקידו לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות.

קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט.

קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

חטיבת הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ופועלת במטרה לבחון את אפקטיביות מסגרת הבקרה הפנימית בבנק. פעילות זו מתבצעת בדרך כלל בדיעבד, כשהיא משתמשת במגוון כלים בהתאם לתוכנית עבודה רב שנתית ממוקדת סיכונים המבוססת בין היתר על תוצאות תהליך ה-ICAAP תחקירים ובדיקות נקודתיות. תוצאות עבודת הביקורת והמלצותיה מופצות ליושב ראש הדירקטוריון, יושב ראש ועדת הביקורת, המנהל הכללי, ה-CRO, החשבונאי הראשי והפונקציות הרלוונטיות בבנק, תוך מעקב אחר יישום ההמלצות.

לפרטים נוספים בדבר פעילות חטיבת הביקורת הפנימית, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים הפועלים בבנק

במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ובהתאם למדיניות המסגרת בכללית לניהול ובקרת הסיכונים של הבנק, פועלים בבנק פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים וההון וביניהם:

פורום בקרה פנימית - מקיים אינטגרציה בין הגורמים השונים בבנק האחראים ליישום מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.

פורום תכנון וניהול ההון - עוקב אחר התפתחות ההון של הבנק, לנוכח יעדי הבנק.

פורום לניטור סיכונים (פנ"ס) - שורה של פורומים, המובילים על ידי מנהל הסיכונים הראשי, בשיתוף עם מנהלי היחידות העסקיות, העוסקים באישור מתודולוגיות לניהול סיכונים, תרחישי קיצון ותוצאותיהם, סקירות של רגולציות ופרקטיקות מקובלות, תיקוף מודלים והמלצות ליישום, אישור מסמכי מדיניות ונהלים והיבטים של סיכונים תפעוליים לרבות מפת הסיכונים, סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותהליכי הפקת לקחים, וכן מגוון נושאים העולים מתוך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית של כל יחידה עסקית.

פורומים יעודיים בתחום הציות, כולל ניהול סיכונים חוצי גבולות.

ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - ועדה המייעצת ל-CRO, בתחומי הסיכונים התפעוליים.

ועדת היגוי אבטחת מידע וסייבר - ועדה המייעצת ל-CRO בתחום אבטחת מידע וסיכונים סייבר.

הבנק קבע מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים בקבוצה, הכוללת את מיפוי הסיכונים המהותיים וסף המהותיות שלהם, וכן הגדרה של מנהלי סיכון (RO) לכלל הסיכונים. עבור כל סיכון נאמד פוטנציאל ההשפעה שלו על הפעילות העסקית, במהלך השנה הקרובה.

בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון, על פי סולם הכולל חמש רמות סיכון: נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה.

הבנק הגדיר את רמות הסיכון בהתאם לאומדן היקף ההשפעה (פוטנציאל ההשפעה) על הון הבנק הנקבעת הן בהתאם לתוצאות ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק והן בהתאם להערכה איכותית של איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP השנתי של הבנק. התהליך כולל הערכה עצמית של רמות הסיכון, איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות כיוון התפתחות הסיכונים בשנה הקרובה, וההלימה עם תוכנית העבודה של היחידות השונות. תוצאות אלו נידונות בהרחבה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם

להלן מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כמנהלי הסיכונים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכוני אשראי	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים וביטחונות	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה	
השפעה כוללת של סיכוני שוק	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	נמוכה-בינונית	
סיכון אינפלציה	נמוכה-בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון נזילות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון טכנולוגיית המידע	בינונית	מנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ
סיכון משפטי	נמוכה-בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון הלבנת הון ומימון טרור	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון חוצה גבולות	נמוכה-בינונית	
סיכון מוניטין ⁽¹⁾	נמוכה	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי-עסקי ⁽²⁾	נמוכה-בינונית	מנהל כללי

(1) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.
(2) הגדרת הסיכון האסטרטגי-עסקי כוללת את תהליך תכנון וניהול ההון.

מידת ההשפעה של הסיכונים השונים בטבלה לעיל, נקבעה בהתאם להערכות ההנהלה כפי שהן נערכות מעת לעת. הערכות אלה, נעשות על פי ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק, כולל צפי לכיוון התפתחותם וכן בהתבסס על הערכה איכותית של תהליכי ניהול הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP שביצע הבנק, בהובלת מנהלי הסיכונים של הבנק.

פרופיל הסיכונים של הבנק בשנת 2019, הינו נמוך יחסית ובדומה לפרופיל הסיכונים בסוף שנת 2018. סיכונים בעלי רמות סיכון שאינן נמוכות, נובעים ככלל, מסיכון מובנה בפעילות הבנק, והם בהלימה לעקרונות תיאבון הסיכון שהוגדר. פוטנציאל ההפסד מאירועים בלתי צפויים, ביחס להון ורווח הבנק, הינו נמוך. רווחיות הבנק היא יציבה, קרי תנודתיות הרווח נמוכה והכרית ההונית הזמינה לבנק הולמת גם בתרחישי קיצון.

הבנק מקיים תהליכי זיהוי ומדידה של סיכונים על ידי שימוש במגוון שיטות ומתודולוגיות לאמידת רמות הסיכון והחשיפה שלו לסיכונים השונים במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון. הבנק מפעיל שיטות מדידה כמותיות (מודלים, מדדים, אינדיקטורים, ניתוחי רגישות, תרחישים ועוד) ושיטות מדידה איכותיות (הערכות מומחה וסקרים).

תרחישי קיצון

תרחישי קיצון הינם טכניקות לניהול סיכונים המשמשות להערכת החשיפה של הבנק לסיכונים, הן בראייה נוכחית והן בראייה צופה פני עתיד. תרחישי הקיצון מאפשרים הבנה של השפעת אירועי קיצון מסוגים שונים על יציבות הבנק, ומהווים כלי נוסף, משלים ואינטגרלי לגישות, למדדים ולמודלים לניהול הסיכונים. תוצאות תרחישי הקיצון משמשות את הבנק לאתגור תיאבון הסיכון ותכנון ההון, זיהוי מוקדי סיכון מהותיים וחולשות בתיק, כלי תומך לקבלת החלטות עסקיות ומהווים אמצעי משלים למדידת סיכונים במודלים כמותיים לזיהוי סיכונים שאינם מזוהים במודל בשל מגבלות מובנות במודלים מסוג זה. לבנק מגוון רחב של מתודולוגיות לביצוע תרחישי קיצון, המחושבים על מנת לאמוד את פוטנציאל פגיעת הסיכונים השונים ביעדיו העסקיים והפיננסיים של הבנק.

תרחישי הקיצון מבוצעים בתדירות, בעוצמות וברמות שונות, החל מביצוע תרחישים ברמה של מגזר וסיכון, תרחיש מערכתי הבוחן התממשות של מספר סיכונים במקביל, המבוסס על התרחיש האחד של בנק ישראל, וכלה בביצוע תרחישי איום. התרחישים נועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות כדי לשרוד גם בתרחישים הוליסטיים, עם הסתברות מזערית להתרחשות, וכי הבנק עומד במגבלת יחס הון עצמי רובד 1 לתרחיש איום - יחס הון מינימלי של 6.5%. בנוסף, מפעיל הבנק תרחישי איום הפוכים, RST (Reverse Stress Test) הבוחנים, בהסתמך על פרופיל הסיכון של הבנק, מהו האירוע אשר עלול להביא את הבנק קרוב למגבלת הון עצמי רובד 1 לתרחיש איום.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

התרחיש המערכתי

התרחיש המערכתי הינו תרחיש קיצוני אחיד שעורך הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית. בשנת 2019, התרחיש מבוסס על התממשות תרחיש קיצוני בתחום הסייבר, וזאת ביחס לתרחישים מאקרו כלכליים שבוצעו בשנים הקודמות המבוססים על שינויים במשתני המאקרו בתרחישים היפותטיים. מטרת תרחיש קיצוני הסייבר הינה לבחון את עמידות הבנקים, התנהלותם ודרכי ההתמודדות שלהם עם הרכיב הטכנולוגי באירוע המשלב היבטים תפעוליים ועסקיים.

התרחיש מתאר תקיפת סייבר היוצרת שיבוש נתוני יתרות העו"ש ופיקדונות של לקוחות קמעוניים, הן במערכי הגיבוי של הבנק והן במערכת הייצור (כולל נתונים היסטוריים).

תוצאות התרחיש האחד של הבנק שהוגש לבנק ישראל בחודש דצמבר 2019, מעידות כי מידת הפגיעה של תרחיש זה בבנק, הינה נמוכה יחסית לרווח, הון, ונדילות הבנק.

תהליך ה-ICAAP

ה-ICAAP, הינו תהליך להערכת הון הפנימי (הנדבך השני) שנועד להבטיח, כי רמת ההון הכוללת של הבנק, תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע ויעדי העסקיים בהתאם לתוכנית האסטרטגית. זאת הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישי קיצוני. כמו כן, במסגרת נדבך זה, מתקיימים תהליכי הערכה איכותיים לרמת הסיכונים השונים, אופן ניהולם, וזיהוי מוקדי הסיכון.

מסמך ה-ICAAP, נדון בהרחבה ומאושר בהנהלת הבנק, בוועדות הדירקטוריון (ועדה לניהול סיכונים וועדת הביקורת) ובמליאת הדירקטוריון. המסמך שהוגש בסוף השנה גם לבנק ישראל כולל התייחסות איכותית וכמותית.

תהליך ההערכה האיכותי הינו תהליך להערכה עצמית של רמת הסיכונים, איכות ניהול הסיכונים וכיוון התפתחותם בשנה הקרובה, שהבנק מבצע בתדירות שנתית באמצעות תהליך ה-RAS (Risk Assessment System), לכלל הסיכונים הרלוונטיים לבנק, וזאת במטרה להעריך איכותית את פרופיל הסיכונים בבנק, ולזהות את מוקדי הסיכון העיקריים. כמו כן, מבוצעת בחינת הצורך בהקצאת הון נוספת כחלק מתכנון ההון במסגרת הנדבך השני.

רמת הסיכון הכוללת בבנק, הינה נמוכה יחסית, והסיכונים בהם רמות הסיכון אינן נמוכות נובעים מסיכון מובנה בפעילות, ובהלימה לעקרונות תיאבון הסיכון שהוגדר. איכות ניהול הסיכונים היא ככלל גבוהה עד גבוהה מאוד, ובמגמת שיפור מתמשכת המשקפת את פעילות הבנק השוטפת והרציפה לשיפור איכות תהליכי ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות. כיוון הסיכון לשנה הקרובה הינו ללא שינוי מהותי במרבית הסיכונים.

על סמך תוצאות אלה, קבעו הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק, כי אין צורך להקצות הון בגין איכות ניהול הסיכון וכי פרופיל הסיכון הוא בהלימה לתיאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת תהליך ה-RAS, נבנתה מפת הסיכונים המהותיים אליהם הבנק חשוף, בהתבסס על זיהוי האתגרים והסיכונים העומדים בפני הבנק, מטרת מפת הסיכונים, בין השאר, היא למקד את הבנק לטיפול בסיכונים השונים. עבור כל סיכון נבחנה עוצמת ההשפעה שלו על פעילות הבנק והעמידה ביעדים העסקיים, בהתחשב בחשיפות הבנק הנוכחיות ואיכות הניהול והבקורות. וההסתברות להתממשות הסיכון באופק של השנה הקרובה, בהתחשב בהתנהגות היסטורית והערכה וידע על ההתפתחויות הצפויות.

תהליך ההערכה האיכותי מצביע כי רמת כלל הסיכונים בבנק אינה גבוהה ואיכות הניהול היא טובה והולמת את הפעילות העסקית. ומוקדי הסיכון מזוהים ומטופלים במסגרת תוכניות העבודה של כלל חטיבות הבנק.

תהליך ההערכה הכמותי, הינו תהליך תכנון ההון ב-ICAAP, משקף את רמת הסיכון הכוללת של הבנק, הנמדדת במונחי ההון הנדרש כנגד פוטנציאל ההפסד הצפוי לבנק במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצוני. הון זה נאמד בתהליך הערכה פנימי עבור כל הסיכונים אליהם הבנק חשוף, ומבוצע בהתבסס על התוכנית האסטרטגית של הבנק ולאופק תכנון של שלוש שנים.

תכנון ההון ב-ICAAP, כולל את הקצאת ההון בנדבך הראשון המבוסס על נכסי הסיכון המחושבים בגישה הסטנדרטית, לפי הוראות ניהול בנקאי תקין למדידה והלימות ההון, וכוללים את סיכונים האשראי, שוק, CVA וסיכון תפעולי. וכן, את תוספת הקצאת ההון בנדבך השני, בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון ותוספות בגין הסיכונים שכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק נדרשת תוספת הקצאת הון בגינם במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצוני.

התהליך השנתי של ההערכה הפנימית של הבנק לבחינת הלימות ההון, מצביע על כך כי בידי הבנק הון מספק, להתמודדות עם מגוון הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק, הן במהלך עסקים רגיל והן באירועי קיצוני. לאורך כל שנות התכנון, לבנק הון כולל זמין הגבוה מההון הכולל הנדרש ב-ICAAP גם לאחר הפעלת תרחיש קיצוני ותרחיש איום. כמו כן, יחס הון עצמי רוברד 1 בתרחיש איום בכל אחת משנות התרחיש אינו יורד מתחת לשיעור של 6.5%.

מסמכי מדיניות ניהול ובקרת סיכונים

במהלך שנת 2019, אושרו בהנהלה ובדירקטוריון הבנק כלל מסמכי מדיניות ניהול ובקרת סיכונים של הבנק. בפרט, מדיניות האשראי בה בוצע עדכון של המגבלות, הקווים המנחים ומסמכיות אשראי, מדיניות ניהול סיכונים שוק וריבית עודכנה לאור שינוי המתודולוגיה למדידת סיכון הריבית בהתאם לעקרונות באזל ולפרקטיקה המקובלת והמתאימה לבנק ליישום עקרונות אלה, מדיניות ניהול סיכונים טכנולוגית מידע עודכנה והגדרה של תיאבון הסיכון, מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הורחבה הגדרת תיאבון הסיכון הכמותי והאיכותי, ונוספו אינדיקטורים לסיכון ומדיניות הלימות הון ומינוף הוגדרו שולי ביטחון ליחס ההון הכולל בתכנון ההון.

תרבות ניהול הסיכונים בבנק כוללת הסדרה של מערך דיווחים בין הגורמים השונים המהווים את מערך ניהול הסיכונים הכולל את דירקטוריון הבנק, המנהל הכללי של הבנק, ההנהלה הבכירה, ושלושת קווי ההגנה.

מסמך הסיכונים הרבעוני הינו מנגנון דיווחי, המשמש ככלי עזר עיקרי לדירקטוריון, לצורך קיום מעקב אפקטיבי אחר פעילות הבנק ומידת ההלימה עם תיאבון הסיכון ומסגרת ניהול הסיכונים שהוגדרה. המסמך כולל: התפתחויות בפרופיל הסיכון אל מול תיאבון הסיכון, איכותית וכמותית, שעוני סיכון המציגים את מידת הקרבה לסף המגבלה שהוגדר, דיווח על חריגות והפעולות הננקטות על ידי ההנהלה לחזרה למתווה, תוצאות תרחישי קיצוני וניתוח צופה פני עתיד לבחינת עמידות הבנק, הפקות לקחים מהותיות בתחומי הסיכונים השונים, מעקב אחר נושאים מהותיים שעלו במסגרת ה-ICAAP, בהלימה לסיכונים שעלו במפת הסיכונים ומידע איכותי/כמותי נוסף בהתייחס להתפתחויות צפויות בבנק ואו במערכת הבנקאית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

גידור והפחתת סיכונים

תרבות ארגונית לניהול הסיכונים והממשל התאגידי בבנק היא האמצעי המרכזי הקיים בבנק להפחתת סיכונים. ממשל תאגידי נאות תומך בקיום תרבות ניהול הסיכונים, והתהליכים לניהול ובקרת הסיכונים בבנק יעילים, מקיפים ומבטיחים את יציבותו לאורך זמן. תרבות סיכונים חזקה ותקשורת טובה בין שלושת קווי ההגנה הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות. כלל הסיכונים אליהם הבנק חשוף מנוהלים ומנוטרים באופן שוטף ובצורה אפקטיבית על ידי היחידות הרלוונטיות.

המודל העסקי של הבנק מבוסס על אסטרטגיה עסקית, ועקרונות תיאבון הסיכון הכולל של הבנק.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית אסטרטגית חמש שנתית. התוכנית האסטרטגית הנוכחית, אושרה שפורסמה ביום 22 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. התוכנית האסטרטגית מבוססת על שלושה עקרונות מרכזיים: צמיחה, בידול ויעילות, וגזרת תוכניות עבודה פרטניות ליחידות השונות. על פי תוצאות הפעילות המוצגות בדוחות כספיים אלה, עומד הבנק כבר כעת, בתום 3 שנים, ביעדים שקבע דירקטוריון הבנק לשנה החמישית, בתוכנית האסטרטגית לשנים 2021-2017. זאת, על רקע שיעורי ריבית ואינפלציה שהיו נמוכים מההנחות שעל בסיסן נבנתה התוכנית האסטרטגית. לאור השגת יעדי התוכנית האסטרטגית, הנחה דירקטוריון הבנק את ההנהלה להיערך להכנת תוכנית אסטרטגית חדשה לשנים 2025-2021, ולהביאה לאישור הדירקטוריון במהלך הרבעון השלישי של שנת 2020.

הסיכון האסטרטגי-עסקי הינו סיכון בזמן אמת או סיכון עתיד, לרווחים, להון, למוניטין או למעמד הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות הבנק או התאמה לא נאותה של הבנק לשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל.

הסיכון האסטרטגי-עסקי גלום בכלל פעילויות הבנק, ומופיע הן מגורמים פנימיים (כגון: כשלי ממשל תאגידי, כשלי אשראי וחשיפות, סיכונים טכנולוגיים ועוד) והן מגורמים חיצוניים (כגון: שינוי רגולציה, סיכונים תחרות, שינוי בהתנהגות הצרכנים, גורמים מאקרו כלכליים ועוד).

הנהלת הבנק מבצעת מעקב שוטף אחר העמידה ביעדי תוכניות העבודה. החטיבה לבקרת הסיכונים מקיימת תהליכים שוטפים לאתגור תוכניות העבודה והעמידה ביעדי התוכנית האסטרטגית.

ההתפתחות המואצת בפיתוחים הטכנולוגיים ובהתנהגות הלקוחות בשנים האחרונות משנה את פני העולם הפיננסי בהיבט של התגברות התחרות. השינויים הינם בעלי השפעה על שרידות ואופי הבנקים בעתיד. הפיקוח על הבנקים מתמרץ את הבנקים להתייעל מתוך הבנה שהבנק העתיד יהיה מוטה טכנולוגיה ומבוסס פחות על כוח אדם. השינויים הטכנולוגיים הללו בנוסף להתגברות התחרות בעולם הפיננסיים - עלולים להשפיע על המודל עסקי של הבנק לטווח ארוך.

לעניין זה החל הבנק לפעול באופן שיטתי במסגרת צוות היגוי קבוע לנושא חדשנות, שמטרתו ניטור הפעילות במערכת הבנקאית, מיפוי פערים טכנולוגיים, ובחינה שוטפת של החלופות להמלצה על הפעילות בבנק, שתהא בהלימה לעקרונות האסטרטגיים של הבנק. זאת תוך תפיסה אסטרטגית של חווית הלקוח, העצמת מערכת יחסים מבוססת האמון עם הלקוחות, תוך מתן חווית השירות הטובה ביותר, ומתן אפשרות בחירה ממניפת שירותים ומוצרים רלוונטיים.

בידי הבנק קיימת תשתית עסקית, משפטית ותפעולית לנהל את החשיפות ולבצע פעולות יזומות לצמצום הסיכון ו/או גידורו על מנת להגביל את החשיפה. לבנק יכולת לנהל באופן גמיש את הנכסים הפיזיים והן את הנכסים וההתחייבויות הפיננסיות, ולבצע שינויים בנכסי הסיכון ובהון תוך כדי הפעילות השוטפת, וזאת, על מנת לעמוד ביעדים האסטרטגיים.

תרבות הסיכון בבנק

קבוצת הבנק פועלת באופן מתמשך לפיתוח וחיזוק תהליכי ניהול סיכונים, ליצירת תרבות ניהול סיכונים ההולמת את פעילות הבנק ותומכת בהשגת יעדי העסקיים.

ניהול הסיכונים הוא חלק אינטגרלי מהפעילות השוטפת בבנק, והחטיבה לבקרת סיכונים מעורבת בתהליכים המהותיים בבנק, בכל תחומי הפעילות. פעילות זו משתקפת בין היתר בתהליכים הבאים:

- אתגור תהליכים עסקיים ואסטרטגיים - החטיבה לבקרת סיכונים מאתגרת, כאמור לעיל, את תוכניות העבודה השנתיות, המבוססות על התוכנית האסטרטגית של הבנק. כמו כן עוקבת החטיבה אחר הסיכונים העיקריים הגלומים בפעילות החטיבות השונות, ניטורם, והפעולות להפחתת הסיכון והשפעתם על מימוש התוכניות העסקיות.
- תהליך לאישור מוצר או פעילות חדשה - להפעלת מוצר או פעילות חדשה בבנק (כמו גם, לעדכון של מוצר או פעילות קיימת) לשם השגת יעדים עסקיים, קיים פוטנציאל לחריגה ממסגרת ניהול ובקרת סיכון שנקבעה ובפרט, מתיאבון הסיכון. לפיכך, קבעו הנהלת ודירקטוריון הבנק במדיניות מסגרת כללית לניהול ובקרת הסיכונים את אופן הטיפול של הבנק במוצר או פעילות חדשה, הקובעת רשימת תיוג ייעודית, באמצעות בוחן הבנק את השפעת השקת הפעילות או המוצר החדש על כל הסיכונים שמופו בבנק, לרבות התייחסות להיבטים תפעוליים, טכנולוגיים וחשבונאיים הכרוכים בהשקתו. השפעת המוצר או הפעילות החדשה על פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק, קובעת את מסלול האישור שלו, כאשר, אלה שיש להם השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, מאושרים בדירקטוריון.
- סקרי סיכונים - קיום תהליכים תקופתיים לביצוע סקרי סיכונים בתחומים שונים: הן תפעוליים והן בנושאי ציות ובקרה פנימית. סקרים אלה מהווים כלי תומך לניהול דינמי ואקטיבי של מפת הסיכונים.
- תחקירים ובדיקות אד הוק - קיום תהליך פנימי מתמשך של קווי ההגנה השונים לביצוע תחקירים ובדיקות אד הוק, בעקבות התממשותם של אירועים פנימיים ו/או אירועים חיצוניים, לרבות אירועים שהתרחשו במערכת הבנקאית העולמית. הפקת לקחים מאירועים אלה והטמעתם בבנק. תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים עולים לדיון עד לרמת דירקטוריון הבנק.
- מערך הדיווחים - תקשורת הסיכונים מהווה נדבך מרכזי ביכולת הבנק לנהל את הסיכונים שלו. לבנק הגדרה של מערך דיווחים במדיניות מסגרת כללית לניהול ובקרת הסיכונים, הקובע את הדיווחים הנדרשים בשגרה, במצב התראה ובמצב קיצון (חירום), בין כל קווי ההגנה שנקבעו בבנק, לפי הצורך שנוצר, ובהתאם למצבי הטבע האפשריים.
- התנהלות בחירום - לבנק מסמכי מדיניות ונהלים מוסדרים להמשכות עסקית באירועי חירום, הן אירועי חירום מערכתיים כדוגמת: אירוע ביטחוני, רעידת אדמה, מגיפה, אירוע סייבר ועוד והן אירועים ספציפיים לבנק כדוגמת כשל במערכות הבנק. כמו כן, לבנק נוהל לפעילות עסקית בהתרחשות אירוע קיצון פיננסי בשווקים ופורומים ייעודים למקרה חירום שיופעלו בבנק על ידי מנהלי הסיכונים במקרה של התרחשות, או פוטנציאל להתרחשות אירועים כאלה בתחום סיכונים האשראי, השוק והנזילות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

- הדרכות - קיום מערך הכשרה והדרכה מקיף הכולל אמצעים שונים לרבות: לומדות מרחוק, הכשרות והדרכות ייעודיות בנושאי ניהול סיכונים ובדגש על רגולציה, ובקרה פנימית, כנסים ייעודיים ועוד. כמו כן מתקיים קשר שוטף בין מנהלי הסיכון במטה ליחידות השטח ובפרט מול נציגים בכל אחת מיחידות הבנק שמונו כאחראיים בתחומי הסיכון השונים להנחלת עקרונות הפעילות ותקשור המידע ביחידות השונות.
- מערכות מידע - ניהול וניטור הסיכונים, באמצעות שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת. לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף, וכן מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים, כמפורט להלן.
- לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2020-2022 שאושרה על ידי הדירקטוריון בחודש בפברואר 2020, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2019.
- לפרטים בדבר מבנה התגמול בבנק ותמיכתו בתרבות הסיכון, ראה פרק תגמול להלן.

הטמעה, הגבלה ואכיפה של תרבות הסיכון

- לבנק מספר דרכי פעולה ואמצעים לחיזוק, הטמעת ואכיפת תרבות הסיכון בקווי ההגנה השונים, הכוללים:
- נוהלי דיווחים מוסדרים לדיווחים במקרה של התממשות אירועים חריגים, לרבות התקרבות למגבלות, חריגה מתיאבון סיכון. נהלים אלה משלימים את מסמכי המדיניות וכוללים מעבר למערך הדיווחים, את תהליך ניהול הטיפול באירוע.
 - מיפוי מוסדר ושוטף של כלל הוראות בנק ישראל בנושאים השונים, הגורם האחראי להוראה, וקווי ההגנה השונים האמונים על הטיפול התקין במכלול הסיכונים.
 - קיום קשר שוטף בין פונקציות בקרת הסיכונים בקו השני לפונקציית הביקורת הפנימית המהווה את הקו השלישי, הן במסגרת פורום בקרה פנימית והן במסגרת דיונים פרטניים, לזיהוי ודיון במוקדי סיכון רוחביים וכן באירועים מהותיים פרטניים.
 - הביקורת הפנימית מקיימת, כחלק מתוכנית העבודה המוסדרת של הביקורת, מהלכי ביקורת ייעודיים על פעילות החטיבה לבקרת סיכונים, לרבות על תהליך ה-ICAPP כחלק מהסקירה הבלתי תלויה. מהלכים אלה בוחנים בין השאר את אפקטיביות הבקרה, הטמעת התרבות הארגונית בקווי העסקים, תהליכי הטיפול באירועים ועוד.
 - מעקב שוטף אחר ליקויים ופערים בתשתיות ניהול הסיכונים וכפי שעלו בתהליך ה-ICAAP ומפת הסיכונים, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בהנהלה ובדירקטוריון.
 - דוח קצין ציות - דוח הנדון בהנהלה ובוועדת הביקורת של הדירקטוריון בתדירות רבעונית ובתדירות שנתיים במליאת הדירקטוריון, המפרט את עיקרי הפעילות בתחומי הציות השונים, לרבות אכיפה בדיני ניירות ערך וחוק התחרות הכלכלית. הדוח הינו בראיה קבוצתית ומאגד את פעילות הבנק, חברות בנות והשלוחות בחוץ לארץ.
 - קיום דיון שנתי של מנהל הסיכונים הראשי לבדו בועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.
 - קיום דיון שנתי של קצין הציות לבדו בועדת הביקורת של הדירקטוריון.

הקוד האתי

שקיפות מלאה הינה תנאי הכרחי לממשל תאגידי בכלל, ולממשל תאגידי של ניהול סיכונים יעיל בפרט. מדיניות גילוי נאות של אירועים, תהליכים תומכים ומבנה ארגוני הולם, יוצרים ממשקי עבודה שוטפים התומכים ומאפשרים לדירקטוריון הבנק לבצע את תפקידו. הדירקטוריון והנהלת הבנק מעודדים בקרב הארגון רמה גבוהה של אתיקה וישרה. אחד האמצעים המהותיים להנחלת האתיקה והישרה הוא הכנת קוד אתי לבנק והטמעתו בקרב כל עובדי הבנק.

בסוף שנת 2019 עודכן הקוד האתי על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון. עיקרי השינויים הם: הדגשת ערך מצוינות, מקצועיות ושירותיות, הוספת ערך חדש - אחריות חברתית וקהילתית, הכולל גם פעילות לעשיית עסקים בראיית תועלת חברתית וסביבתית, בין היתר, ע"י קידום תהליכי מיחזור, התייעלות אנרגטית ותסכנות בצריכה, התייחסות לכלל מחזיקי העניין בבנק, והתייחסות לאחריות המנהלים להתנהלות אתית ביחידותיהם. כמו כן, בבנק פועלת ועדת אתיקה הכוללת את נציגי יחידות המטה והסניפים, ופועלת להטמעת הקוד האתי באופן שוטף, על ידי פרסום דילמות לעובדי הבנק, דיון בדילמות העולות מהשטח, ובחינת תהליך הטמעת הקוד האתי.

התפתחויות בניהול הפעילות העסקית

לפרטים בדבר עסקת רכישת בנק אגוד לישראל ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית בדוח הדירקטוריון והנהלה.

לפרטים בדבר סיכון אסטרטגי-עסקי ראה פרק סיכון אסטרטגי-עסקי להלן.

הבנק עוקב ובוחן את השפעת התפשטות נגיף הקורונה בסין, על הפעילות העסקית ככלל, ומוקדי הסיכון בפעילות הבנק בפרט. מוקד הסיכון המרכזי הינו השפעת עצירת הפעילות בסין על לקוחות האשראי, הפועלים מול ספקים באיזור זה. בשלב זה לא זוהתה השפעה על הבנק.

בנק מזרחי טפחות, בדומה למרבית הבנקים בישראל, נכלל ב"רשימה השחורה" שפורסמה על ידי המועצה לזכויות האדם של האו"ם, ב-12 בפברואר 2020, רשימה הכוללת חברות הפועלות בשטחים מעבר לקו הירוק.

פרסום זה עלול להשפיע על השיח התקשורתי ועל פעילותם של ארגונים שונים, לרבות גופי אנליזה ובעלי מניות בחו"ל, פעילות אשר תשפיע על המגזר העסקי ככלל, לרבות המערכת הבנקאית.

הבנק פועל לעניין זה בשיתוף עם איגוד הבנקים ובנק ישראל, ובשלב זה אין לבנק יכולת להעריך את ההשפעה על פעילות הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן תמצית מדיניות הבנק בסיכונים העיקריים, קשרי הגומלין בין פרופיל הסיכון לסיבולת הסיכון וההתפתחויות בשנת 2019:

סיכון אשראי

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות וסיכונים נוספים.

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של ההון המוקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי. קבוצת הבנק הינה בעלת פרופיל סיכון אשראי יציב ושמרני, זאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה למעלה מ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית של הבנק, הבנק פועל לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי, וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים. לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

המדיניות לניהול סיכונים האשראי של הבנק, קובעת עקרונות וכללים להעמדת אשראי וליהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים. עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. מדיניות האשראי כוללת מסמכי מדיניות נוספים הדינים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר בוועדת אשראי עליונה ולאחר מכן בוועדת האשראי הדירקטוריונית ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי עליונה בראשות המנהל הכללי הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. מנהל סיכונים האשראי, לרבות ריכוזיות האשראי וסיכון האשראי הסביבתי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך המדיניות הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (ה - CRO).

מדיניות הבנק מבוססת בעיקרה על הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, ועל עקרונות מסגרת ניהול סיכונים האשראי ותיאבון הסיכון שנקבע לתיק האשראי. המדיניות קובעת מגבלות שבמסגרתן יפעלו היחידות העסקיות של הבנק בעת אישור, מתן ותפעול אשראי ללקוחות הבנק. מטרת המגבלות והקווים המנחים הינה להגדיר קריטריונים לקביעת טיב הלווה, טיב הביטחונות, גובה האשראי, תקופת האשראי, אופן ניהול הביטחונות ומזעור הסיכונים. המגבלות הוגדרו לפי מזדרי פעילות וענפים ייחודיים בהם הבנק פועל למתן אשראי. בבנק ישנן מגוון מגבלות כמותיות על גורמי הסיכון הרלוונטיים לפעילות האשראי, באופן זה, הבנק עוקב, מנטר ונוקט באמצעים המאפשרים לו שליטה ובקרה על הסיכון. במרבית הנושאים נקבעו שני סוגי מגבלות: מגבלות דירקטוריון המשקפות את תיאבון הסיכון והחשיפה המקסימלית שקבע דירקטוריון, ומגבלות הנהלה שהינן מחמירות יותר ממגבלות הדירקטוריון, והן נועדו לשמש ככלי ניהולי למעקב ו/או לניטור הדוק אחר סיכונים האשראי של הבנק. ככלל אין לחרוג ממגבלות תיאבון הסיכון.

הסיכון בתחום האשראי מורכב ממספר רבדים, ומחייב את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנקוט באמצעים שיאפשרו שליטה על הסיכון. הבנק מנהל את פעילות האשראי במספר מגזרים שהעיקריים שבהם: משכנתאות, בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, משקי בית, ועסקים קטנים. המגזרים נבדלים ביניהם בהתאם למאפייני הלקוחות, סוגי האשראי והיקפי האשראי הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. האשראי למגזרים אלו, כולל העמדת אשראי עסקי, לרבות אשראי לפעילות סחר חוץ וחשיפה מפעילות במכשירים נגזרים, אשראי קמעונאי ומשכנתאות.

הבנק מנהל את פעילות האשראי העסקי במספר מגזרים שהעיקריים בהם: עסקים גדולים, עסקים בינוניים, עסקים קטנים ומשקי בית. החלוקה למגזרי פעילות האשראי נתמכת על ידי המבנה הארגוני של הבנק. האשראי לעסקים גדולים ובינוניים מנוהל באמצעות סקטור תאגידיים, סקטור נדל"ן וסקטור עסקים בחטיבה העסקית. האשראי לעסקים קטנים ואנשים פרטיים מנוהל בסקטור בנקאות מסחרית, שבחטיבה הקמעונאית, הנושא באחריות לאשראי בתחום העסקים הקטנים ומשקי הבית (ללא משכנתאות). במסגרת זו, מנחה הסקטור את המרחבים והסיכונים בכל האמור לפעילויות האשראי באוכלוסיות הרלוונטיות בכפוף למדיניות האשראי של הבנק ולנהליו.

בהתאם להוראות הפיקוח, הגדיר הבנק שלושה קווי הגנה כדלקמן:

קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק. לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוזר בין חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית, פיננסית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות לקוחות שוק ההון, בקר ציות ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

קו הגנה שני - החטיבה לבקרת סיכונים הפועלת בתחום ניהול סיכונים האשראי, באמצעות מספר יחידות עצמאיות: בקרת סיכונים אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק. אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

חטיבת מידע ודיווח כספי - החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית - אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית.

האשראי העסקי מנוהל תחת שורה של מדדי סיכון ונמצא ברמת סיכון נמוכה-בינונית. בבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית לניהול גמיש של סיכון האשראי על ידי מכירה ו/או שיתוף בסיכון, במהלך שנת 2019, לא אירעו חריגות ממגבלות הסיכון של הדירקטוריון והבנק פועל ובוחן באופן שוטף את המגבלות בהתאמה להיקפי הפעילות והסיכונים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

תחום הלוואות הדיור הינו בעל משקל מהותי מכלל סיכון האשראי של הבנק, עם זאת, רמת הסיכון הכוללת בתיק המשכנתאות היא נמוכה. תחום זה מאופיין בפיזור רחב של לווים מעפי משק שונים, שיעורי מימון נמוכים יחסית, פיזור גאוגרפי רחב של הנכסים המשועבדים. כמו כן, הבנק עושה שימוש במפחיתי סיכון שונים ובניהם ביטוחי נכס וביטוחי חיים. במהלך שנת 2019, מדדי הסיכון המובילים ממשיכים להיות יציבים: בפרט, שיעור מימון (שיעור מימון מקורי בתיק 52.7%), יחס החזר להכנסה, שיעור האוביליגו בכשל, שיעור פיגור בהלוואות חדשות (עד שנה). חלה עלייה קלה בשיעור הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), אך המדד עדיין נמצא ברמה נמוכה מאוד בראיה רב שנתית.

סיכון אשראי בשוק ההון הוא הסיכון שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק, לרבות התחייבות לכיסוי הפסדים מפעילות בשוק ההון, שהתבצעה באמצעות הבנק.

מגזר העסקים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של לקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן עפ"י רוב כנגד ביטוחנות מתאימים כגון שיקים לביטוח/לגבייה, חשבונות, שעבוד חוזים, שעבוד שוטף וערבויות בעלים. רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים מנוטרת באופן רציף, כולל שימוש במודלי דירוג אשראי ייעודיים, וכן, מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה. במהלך שנת 2019, המשך הבנק בפיתוח ויישום של תהליכים למימון בקשות אשראי ושל מודל לקביעת סמכויות ריבית דיפרנציאליות.

מגזר משקי הבית הינו מנוע צמיחה מרכזי ומהווה חלק משמעותי מהתוכנית האסטרטגית של הבנק. מגזר זה מאופיין ברמת פיזור גבוהה, הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

מרבית לקוחות החטיבה הקמעונאית (הן עסקים קטנים והן משקי בית) מדורגים במודלים מתקדמים ייעודיים. במהלך 2019, המשך הבנק בתהליכי יישום, הטמעה ושימושיות של המודלים המתקדמים לטובת ניתוח וניהול מיטבי של האשראי הקמעונאי, לרבות עדכון והגדרה מחדש של חלק ממדדי הסיכון. המודלים מכמתים את ההסתברות לכשל (PD) וכן את שיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיות העסקים הקטנים והלקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית. הניהול הוטף בפועל בחטיבה הקמעונאית מבוסס בעיקרו על מערכת המדח"ם (מערכת דירוג, חיתום וניהול מתקדם). פרופיל סיכון האשראי הקמעונאי על פי המודל הפנימי מראה על רמת סיכון שאינה גבוהה ומאופיינת ביציבות לאורך זמן.

סיכון שוק וריבית בתיק הבנקאי

מדיניות הבנק לטיפול בסיכונים שוק וריבית, מתארת את אופן ניהול הסיכונים, מדידת הסיכון בשגרה ובתרחישי קיצון, ניטור של פרופיל הסיכון אל מול הקווים המנחים והמגבלות שקבעו ההנהלה והדירקטוריון, ותהליכי הפחתת הסיכונים. עקרונות המדיניות ותיאבון הסיכון נקבעו באופן הולם את אסטרטגיית הבנק בהיותו בנק שעיקר נכסיו משכנתאות לטווח ארוך, ובעל סיכון ריבית מובנה למבנה המאזן, זאת לצד רווחי מימון של מקורות קצרים אל מול שימושים ארוכים, וכן בהתאמה לדרישות הרגולציה.

ניהול סיכונים השוק והריבית בבנק ובקבוצה מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: הוראה 339 - ניהול סיכונים שוק, סיכונים שוק, והוראה 333 - ניהול סיכונים הריבית. ובהתאם להוראות ועדת באזל הרלוונטיות, ולפרקטיקה המקובלת בעולם (Best Practice).

ניהול ובקרת הסיכונים, נועדו לשמור על רמת סיכון סבירה המותאמת לתיאבון הסיכון, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.

המנהל הכללי של הבנק עומד בראש ועדת הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות (ננ"ה), המשמשת כגוף מייעץ למנהל הכללי בנושאי חשיפות הבנק לסיכונים שוק וריבית, המתכנסת אחת לחודש. הנהלת הבנק אחראית ליישום עקרונות המסגרת שהתווה הדירקטוריון, הגדרת קווים מנחים לפעילות, טיפול במוצרים ופעילויות חדשים ואחריות על המודלים ומתודולוגיות החישוב.

ועדות ופורומים ייעודיים, מוסדו לשם ניהול הסיכונים, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

קו ההגנה הראשון - מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) שהינו מנהל סיכונים השוק, הריבית והנזילות של הבנק (Risk Owner) קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכונים השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והנהלה. סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכונים שוק, ריבית ונזילות באופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו ההגנה השני - מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO), הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, מבצע מעקב שוטף ובלתי תלוי אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר, תוך הפעלת מגוון שיטות מדידה נוספות מעבר למדידת הסיכון בקו הראשון, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון. כמו כן, דן וקובע מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניטור התיק, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק, הריבית והנזילות, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים. בהתייחס לפעילות חדר העסקאות בקרת סיכונים מהווה את הקו האמצעי (Middle Office) לניטור הסיכונים, לרבות סיכונים השוק.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית המבצעת ביקורות בהתאם לתוכנית רב שנתית לביחנת והערכת אפקטיביות תהליכי הבקרה.

מדידת סיכונים השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ותרחישי קיצון. גישת השווי הכלכלי נקבעה כשיטה המובילה לניהול סיכון הריבית. גישה זו מביאה בחשבון את ההשפעות האפשריות של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הנוכחי של כלל התזרימים העתידיים, ומספקת ראייה רחבה ומקיפה של השפעות ארוכות טווח של שינויים בשיעורי הריבית. לצד גישה זאת פועל הבנק גם באמצעות גישת הרווחים במודלים שונים, וכן ככלי מרכזי בתהליך קביעת תוכנית העבודה השנתית.

מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים. מדדי הסיכון מחושבים בשגרה ובתרחישי קיצון בהן מופעלות מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק.

פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

האמצעים העיקריים להפחתת הסיכון כוללים ניהול יעיל ואקטיבי של סיכוני השוק המבוסס על מדידה שוטפת בתדירות גבוהה, שרשרת דיווחים מסודרת ומערכת דוחות מבוקרת. כמו כן יכולת תגובה וניהול אקטיבי של הפוזיציות באמצעות קביעת מחירי הצל/מחירי המעבר לכלל היחידות העסקיות בארגון וביצוע עסקאות יזומות הן במכשירים פיננסיים מאזניים והן באמצעות מכשירים נגזרים.

במהלך שנת 2019, רמת הסיכון נותרה נמוכה-בינונית. ערכי מדדי הסיכון למהלך עסקים רגיל כגון VAR נעו ברמות סיכון נמוכות יחסית, ואילו תרחישי הקיצון המדמים עלייה מקבילה קיצונית בריבית הצביעו על ערכים גבוהים בתחומי מגבלות הסיכון שנקבעו, וללא חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע.

שיטות מדידת ערכי הסיכון של הבנק הינן שמרניות בהיבטים רבים, בהתאמה לפרקטיקה המקובלת ביישום עקרונות באזל המשקפת באופן מהימן את חשיפת הריבית, לרבות ההשפעות של האופציות ההתנהגותיות הגלומות בתיק המשכנתאות ובפיקדונות, התלויות בריבית.

סיכון נזילות

סיכון זה נובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. הסיכון מהווה וייחודי בשל הצורך להגיב אליו תוך פרק זמן קצר ככל הניתן. התרחשות הסיכון עלולה לגרום הפסדים גדולים לבנק, ואף להוביל לקריסתו.

סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים, 342 - ניהול סיכון נזילות ו-221 - יחס כסיו נזילות. הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

יחס כסיו נזילות המינימאלי הינו בשיעור של 100% בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LCR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כסיו הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחדי ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות הכולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון וההנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות, וכולל מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון וההנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוזף מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופיקדונות. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הדין במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים (קו ההגנה השני) בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

מחלקת נזילות, אחראית על ניהול תוך יומי של הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. ניהול השוטף של הנזילות מתבצע תוך שמירה על רזרבה מינימאלית, כפי שנקבעת מעת לעת, על מנת לעמוד בתשלומים בלתי צפויים. ניהול היתרות מתבצע בהתאם להוראת בנק ישראל (נכסים נזילים), במסגרת הבנק נדרש להחזיק נכסים נזילים כנגד פיקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, בשיעורים המפורטים בהוראה. דיווח במקרה של אי עמידה בהוראות אלו יועבר להנהלת הבנק ולדירקטוריון סמוך להתרחשות.

במידה ונצפים שינויים חריגים ביתרות במהלך היום במטבע ישראלי או במטבע חוץ, מתבצעת הערכת מצב גם מבחינת עמידה במגבלות של המודל לניהול סיכון נזילות, ומתקבלת החלטה אם יש מקום לנקיטת צעדים יזומים כתגובה לפעילות זו. צעדים אלו יכולים לכלול ביצוע עסקאות יזומות, פנייה ללקוחות גדולים ועוד.

תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

מנהל סיכון הנזילות בבנק הינו מנהל החטיבה הפיננסית, ניהול סיכון הנזילות מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק הכוללת שלושה קווי הגנה.

לכל יחידות הבנק קיימת השפעה במידה זו או אחרת על סיכון הנזילות. מסמך המדיניות מעגן את הדרישה לתיאום בין יחידות אלו, במטרה ליצור מתודולוגיה אחידה אשר באמצעותה ניהל הבנק באופן שוטף את סיכון הנזילות, יעמוד בדרישות היומיות של צרכי המימון, וכן יערך למצבי חירום אפשריים, לרבות אימוץ דרכי פעולה מיידיות להתמודדות נאותה עם מצבי חירום אלו.

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על עמידה במגבלות הדירקטוריון וההנהלה, מצבי כוננות, עלויות גיוס מקורות, נתונים לגבי שינוי ביתרות מאזניות בפיקדונות ובאשראי, וכל מידע אחר שלדעת מנהל סיכון הנזילות רלוונטי לדיווח לרבות אירועים חריגים בניהול הנזילות, וכן התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק.

הבנק שמר במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כסיו הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2019 הסתכם ב-121%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

במהלך כל שנת 2019 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון ורמת הכוננות עמדה על 'מצב עסקים רגיל', להוציא שלושה מקרים:

במהלך חודשים מרץ 2019, מאי 2019 ונובמבר 2019 העלה הבנק את רמת הכוננות לכוננות מוגברת. ההחלטה להעלות הכוננות נבעה מהמתיחות הביטחונית. בפועל לא נצפו כל אירועים ו/או אינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על התממשות של אירוע נזילות. לאחר מספר ימים, עם החזרה לשגרה, הוחלט בבנק לחזור למצב עסקים רגיל.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

סיכונים תפעוליים

הסיכון התפעולי הינו מהותי בשל קיומו בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק. לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק, ויש לו יחסי גומלין עם סיכונים אחרים. הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

מדיניות מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים, מגדירה את העקרונות לפיהם הבנק מנהל את הסיכון התפעולי, מהותיות הסיכון, אופן ניהולו, תהליכי המדידה והניטור והפעולות שנוקט הבנק על מנת להפחית את הסיכון. הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, לשפר את יכולתם העסקית, ולמזער את ההפסדים הפוטנציאליים מהתממשות הסיכון התפעולי.

עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את אסטרטגיית הבנק, את דרישות הרגולציה (הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והוראות ועדת באזל הרלוונטיות) ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

המדיניות מפרטת את הממשל התאגידי ותחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה השונים, קובעת את תיאבון הסיכון, ומעגנת את חשיבותה של הסמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק ובקבוצה. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: 350 - "ניהול סיכונים תפעוליים", הוראה 310 - "ניהול סיכונים", המתוות את מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, ומסמך באזל "עקרונות לניהול הסיכון התפעולי" (מסמך מחדש אוקטובר 2014), הקובעים את הכללים הנדרשים לניהול תקין של הסיכון התפעולי. עדכון מסמך המדיניות בשנת 2019 כלל עדכון והרחבה של תיאבון הסיכון הכמותי והאיכותי, והוספת אינדיקטורים לסיכון למדידת הסיכונים הפוטנציאליים.

הבנק קבע מבנה ארגוני וממשל תאגידי לניהול הסיכונים התפעוליים, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלוש קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לניהול הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלוש קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון: כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק, באחריות לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות המדיניות. לשם ניהולו של הסיכון ביחידות הבנק, מונח בבנק נאמני סיכון תפעולי. נאמני הסיכון התפעולי, אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשון, אחראים לרכז את הטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערך הסניפים של הבנק. **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, אחראית ליישום מסגרת לטיפול בסיכון התפעולי. האגף לבקרת סיכונים באמצעות (מדור סיכונים תפעוליים) פועל ליישום הפעילות הנדרשת לניהול וטיפול בסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק בראייה כוללת, ובהתאם לעקרונות המדיניות. אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות גיוון תהליכים, כלים ושיטות. בנוסף, אחראי על תהליך הערכת הסיכונים בשיתוף עם היחידות העסקיות ועל קיום תהליך הסקרים ועדכון מפת הסיכונים התפעוליים, ניהול מערכת המידע המרכזית המשמשת את הבנק בנושא הסיכון התפעולי המשמשת לאיסוף אירועי כשל, ביצוע סקרים תפעוליים וניהול מעקב אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים.

קו ההגנה השלישי: הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת בהתאם לתוכנית רב שנתית, ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, ומתייחסת לסיכונים תפעוליים בכלל התהליכים המבוקרים על ידה.

מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, האחראי ליישום נאות של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי ופועל באמצעות האגף לבקרת סיכונים. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול במניעת סיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

בבנק פועלים פורומים וועדות לטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים המשמשת כלי ניהול מרכזי בידי ההנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים המשמשת כועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלוונטיות בבנק, פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי הבקרה הפנימית.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, אל מול תיאבון הסיכון, הכמותי והאיכותי, וכן מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים שהתרחשו במהלך הרבעון.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי כולל את הסיכון התפעולי וכן את סיכון המשכיות עסקית, סיכון אבטחת מידע והגנת הסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי.

בשנת 2019, רמת הסיכון התפעולי נותרה בינונית. במהלך השנה לא חלו בפועל אירועים תפעוליים מהותיים, ורמת הסיכון מייצגת את פוטנציאל הנזק העלול להיגרם מהתממשות סיכונים תפעוליים. במהלך השנה נמשכה הפעילות לשיפור הניטור, הניהול והבקרה של הסיכונים התפעוליים, בדגש על השלמת תהליך התלת שנתי לביצוע סקרי הסיכונים התפעוליים על מכלול הפעילויות בבנק, עדכון מפת הסיכונים הכוללת של הבנק, הגדרה וניטור של אינדיקטורים לסיכון לזיהוי סיכונים טרם התממשותם, שדרוג המערכת המיכונית לניהול סקרי הסיכונים, והמשך פעילות לזיהוי וניתוח רוחבי של הסיכונים התפעוליים השונים. כמו כן, המשך הפעילות להגברת המודעות לסיכון התפעולי באמצעות תהליכי הדרכה מקצועית בתחום הסיכון התפעולי וקיום כנסים להנחיה שוטפת של נאמני הסיכון התפעולי במטה ובסניפים.

סיכון המשכיות עסקית - במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019 הושלמו עדכונים לנהלי היסוד בתוכנית ההמשכיות העסקית והושלמו הדרכות לעובדי הבנק ונאמני סיכונים תפעוליים, במסגרת מרכז ההדרכה. כמו כן, נמסר דיווח בדירקטוריון לגבי יישום תוכנית ההמשכיות העסקית, כולל אשרור מסמך המדיניות בהמשכיות עסקית ודיון באפקטיביות מסגרת העבודה לניהול המשכיות עסקית.

אבטחת מידע והגנת הסייבר - בשנת 2019, רמת הסיכון נותרה בינונית. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019 זוהו מספר ניסיונות הונאה בודדים כנגד לקוחות (באמצעות מתקפות דיוג) במסגרתם נגנבו פרטי ההזדהות שלהם לחשבון במטרה לבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם. לאור מנגנוני ההגנה המופעלים בבנק, על אף ניסיונות הונאה אלו לא בוצעו פעולות לא מורשות בחשבונות הלקוחות. לבנק פוליסה לביטוח נזקי סייבר עבור קבוצת הבנק. הכיסוי הביטוחי שבפוליסה הוא רובד נוסף מעל הפוליסה הבנקאית הקיימת, ונותנת גם מענה ביטוחי לנושאים שאינם מכוסים על ידי הפוליסה הבנקאית

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הקיימת והכוללים בין היתר נזקים תוצאתיים בעקבות הפסקת פעילות כתוצאה מאירוע סייבר, סחיטה באמצעות סייבר, כשל תפעולי הנובע כתוצאה מאירוע סייבר והחזר הוצאות מיוחדות בגין מתקפת סייבר.

סיכון טכנולוגיית המידע - לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי, גילן של המערכות הקיימות בבנק ומעבר בנק יאה לפלטפורמה חדשה, הבנק סיים תהליך בחינת התכנות מעבר מערכת שוק ההון של הבנק למודול שוק ההון של פלטפורמה חדשה. הפרויקט החל ברבעון הראשון של שנת 2019. סיכון משפטי - בשנת 2019 רמת הסיכון המשפטי נותרה נמוכה-בינונית.

סיכון ציות ורגולציה

כחלק מניהול סיכוני הציות בבנק, מודא הבנק יישום של כלל הוראות הרגולציה החלות עליו. הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקן 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק. סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. ניהול סיכוני הציות מתבצע על ידי זיהוי, הערכה ותייעוד של סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

תיאבון הבנק לסיכוני ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה כמו יתר הסיכונים בבנק מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות האחראיות לזיהוי, להערכה, לצמצום ובקרה על סיכון הציות בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם.

קו ההגנה השני - מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני התחרות הכלכלית. בבנק קצין ציות ראשי הכפוף למנהל הסיכונים הראשי. תפקידם לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות. אגף הציות האחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, זיהוי סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקרות המבוססות סיכון על היחידות הרלוונטיות, וכן, על ידי ניתוח ממצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני הנוספות.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית המבצעת בהתאם לתוכנית רב שנתית, ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובחינה של היבטי הציות בפעילות הסניפים ובתהליכים המבוקרים על ידה.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין ובכלל זה עם לקוחותיו. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי ייסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות.

הבנק פועל לקיום תוכניות אכיפה אפקטיביות בדיני ניירות ערך ובדיני התחרות הכלכלית, המותאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ודיני התחרות הכלכלית ולמנוע את הפרתם.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכוני הציות בתחומים השונים ובכלל זה סיכון הוגנות, ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכניות בקרה.

הערכת סיכון הציות מבוצעת באמצעות מתודולוגיה, המביאה לידי ביטוי את הסבירות להתממשות אירוע הפרה, את מידת הנזק הצפוי במקרה של הפרה תוך שכלול מפיחית הסיכון הקיימים בתאגיד כגון: איכות תהליכי עבודה ונהלים, תרבות הציות, איכות הבקרה ועוד. הבנק מנהל ועוקב אחר שינויים רבנוניים ממדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכוני הציות.

במסגרת יישום תוכניות הציות נעשה שימוש בכלי בקרה ממוחשבים. הבקרות הממוחשבות, הכוללות בין היתר חוקים לניטור פעילויות, דוחות חריגים ועוד, פועלות על מאגרי הנתונים של הבנק, ומפוחות באופן שוטף בהתאם לתוכנית עבודה.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע סביבה רגולטורית משתנה ומתפתחת.

במהלך 2019, סיכון הציות נותר ללא שינוי והוא מוגדר ברמה נמוכה-בינונית.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן QI - Qualified Intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (Common Reporting Standard - CRS).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הסיכון חוצה הגבולות מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה ראשון - כולל את החטיבה הקמעונאית והחטיבה העסקית, שבאחריותן ניטור וצמצום סיכון חוצה הגבולות בפעילותן עם לקוחות רלוונטיים, הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציט מקומיות בכל שלוחה.

קו ההגנה השני - אגף הציות, שבחטיבה לבקרת סיכונים, שאחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, זיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, וקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול, התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי - הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ויישום ה-CRS ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI. גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית יחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מצייט לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישרין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות. במהלך 2019, רמת סיכון חוצה הגבולות נותרה ללא שינוי והיא מוגדרת נמוכה-בינונית. הבנק ממשיך לקיים תהליכים לשיפור איכות ניהול הסיכונים, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה וקיום הדרכות בנושא סיכונים חוצי גבולות וחסמת פעילות של לקוחות סרבנים.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור

סיכון הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי (לרבות בשל תהליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור. הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ומימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

הבנק מיישם גישה מבוססת סיכון בפתיחת חשבונות וניהולם, תוך הקצאת משאבים התואמת לרמת הסיכון של החשבון והפעילות, המתבטאת בין היתר בבקורות מוגברות והדרכות ייעודיות תואמות.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון ומימון טרור הינו אפסי.

מנהל סיכון הלבנת הון ומימון טרור הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם.

קו ההגנה השני - אגף הציות שבחטיבה לבקרת סיכונים, האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלוונטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק מיישם את הוראות הדין ומעביר באופן שוטף דיווחים רגילים ובלתי רגילים לרשות לאיסור הלבנת הון. לשם כך, בין היתר, פועלת בבנק מערכת ממוכנת לאיתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים אלה.

אגף הציות מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכונים חוצי גבולות ומבצע בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, במקביל לפעילות בדיקת איכות נתונים וטיוב. כמו כן, עוסק האגף ביעוץ שוטף לסניפים ליחידות העסקיות ובהדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם.

בנוסף, וכחלק מניהול סיכונים שוחד ושחיתות, פועל הבנק לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד, הן בפתיחת החשבון והן במהלך הפעילות העסקית השוטפת.

אגף הציות מעביר לבנק ישראל אחת לחצי שנה דיווח על חשיפה לסיכונים חוצי גבולות בהתאם להוראת דיווח 825. בנוסף מעביר האגף דיווחים רבעוניים להנהלת הבנק, ודיווח שנתי לדירקטוריון בגין יישום המדיניות והתייחסות למכלול הסיכונים והחשיפות של הבנק. בנוסף, במקרים מיוחדים בעלי השלכה לעניין הלבנת הון או מימון טרור קצין הציות מדווח מידית למנהל הסיכונים הראשי, למנהל הכללי ולפיקוח על הבנקים, בהתאם לעניין.

במהלך שנת 2019, רמת סיכון הלבנת הון ומימון טרור נותרה ללא שינוי, נמוכה-בינונית, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקורות ממוקדות סיכון, טיובי מסמכים וסיווגים וכן נקיתת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציות וזאת, על רקע גידול בפעילות העסקית, והמשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום טיוטות הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון לתפיסה שלילית של לקוחות קיימים, לקוחות פוטנציאליים, ספקים, בעלי מניות, משקיעים או רגולטורים, היכולה להשפיע לרעה על יכולת הבנק לשמור או ליצור קשרים עסקיים, ולפגוע בגישה למקורות מימון. סיכון מוניטין מתקיים בכל רחבי הבנק ויש לו קשר להלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, ולאופן ויעילות של תגובת ההנהלה לאירועים חיצוניים או פנימיים, העלולים לפגוע במוניטין הבנק. ברוב המקרים סיכון מוניטין עלול לגרום / להעצים סיכונים אחרים (סיכונים אשראי ובמיוחד נזילות), או לנבוע מהתממשותם של כל אחד מהסיכונים ה"מסורתיים" האחרים, אליהם חשוף הבנק.

תיאבון הסיכון לסיכון המוניטין הינו מזערי. סיכון המוניטין עומד בפני עצמו וכן נובע מסיכונים אחרים, ולכן, תיאבון הבנק לסיכון המוניטין עומד בקשר ישיר עם התיאבון לסיכונים אחרים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק. סיכון המוניטין מנוהל בשלושה קווי הגנה, כאשר קו ההגנה הראשון - כולל את מנהלת הסיכון האחראית לניהול וניטור סיכון המוניטין בשגרה ובחירום, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות, כולל ניהול הוועדות, הסדרת הדיווחים הנדרשים, הכרזה על תחילת אירוע ועל סיומו, כינוס ועדות, בדיקות שוק וסקרי דעת קהל.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון המוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. מסגרת זו כוללת ניטור של מדדי סיכון, ואינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על חשש להיווצרות סיכון, ושרשרת דיווח ותקשורת ברמה גבוהה, המאפשרת זיהוי מוקדם ותגובה מהירה באמצעות תהליכים איכותיים וכמותיים. תהליכים אלה משמשים כמפחיתי סיכון וממזערים את מידת השפעת סיכון המוניטין על הסיכונים האחרים. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מדיניות הבנק מגדירה את האחריות והסמכות בנוגע לניהול סיכון המוניטין, בפרט, מוגדרת אחריות מנהל הסיכון וקביעת דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהל הסיכון עומד בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הוועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיש רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק.

ההיקף והמאפיינים העיקריים של המערכות למדידת סיכונים

ככלל, מדיניות הבנק היא לנהל ולנטר את הסיכונים תוך שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת.

לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף, וכן מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים כמפורט להלן:

- סיכון אשראי

הבנק עושה שימוש מתמיד במערכות ממוחשבות לצורך ניהול, איתור, בקרה ומזעור של סיכון האשראי. המערכות משמשות, בין השאר, ככלי בקרה ממוחשבים לאיתור, שינויים בדירוג, הצפת חריגות ממסגרות האשראי ופערי ביטחונות, ואיתור התפתחות סיכונים אשראי הנובעים מקיום פרמטרים שונים נוספים בהתפתחות חשבון הלקוח ובהתנהלותו. קיימות מערכות רבות לבקרה על ניהול האשראי וניטור הסיכונים, להן תפקיד חשוב בתהליכי ניהול האשראי, ניהול הסיכונים והבקרה. להלן המערכות העיקריות לבקרה על ניהול האשראי וניטור הסיכונים:

- מערכת להצפת התראות ברמת חשבון, כגון חריגה מאפ"ם (אשראי פתוח מאושר).
- מערכת מרכזית לניהול המשכנתאות המשמשת לביצוע וניהול הלוואות לדירור ומשכנתאות וכוללת בקרות מובנות על התהליך.
- מערכת המשמשת לאיתור והצפת לקוחות בעלי סממני סיכון אשראי.
- מערכת חוב"ב (חובות בעייתיים) המשמשת לאיתור, הצפה וסיווג חובות בעייתיים, תוך ניהול ההפרשות להפסדי אשראי והמחיקות החשבונאיות, העסקיות והמשפטיות בבנק ואיתור ומעקב חשבונות לרשימות המעקב בהתאם לתבחינים שהוגדרו למערכת.
- מערכת מידע התראתי המציפה מידע עסקי בעל אופי שלילי שנאסף על ידי החברות B.D.I-ו D&B אודות לקוחות עסקיים של הבנק.
- מערכת נדל"ן לבקרה וניהול פרויקטים סגורים המנוהלים בסקטור בנייה ונדל"ן.
- מערכת אמות לרישום ומעקב מקוון של התניות פיננסיות החלות על לקוח.
- מערכת ייעודית במערכת המסחר "סיברון", המשמשת לניהול, איתור ובקרה של החשיפה בגין לקוחות הפעילים בשוק ההון.
- מערכות הבקרה הממוכנות בפעילות הבינלאומית, מערכות המשמשות לניהול ובקרה של החשיפה האשראי בשלוחות חוץ לארץ.
- מודל התבחינים - מערכת לדירוג אשראי עסקי המדרגת את כלל החובות של לווה יחיד. דירוג האשראי של הלקוח נקבע באמצעות תהליך קביעת הסיב העסקי של הלווה ושילוב נתון זה עם שיעור הכיסוי בביטחונות, על מנת לתת דירוג המשקף את איכות האשראי שהועמד ללווה.
- מערכת מדח"ם (מערכת דירוג, חיתום וניהול מתקדם) - מערכת לדירוג תיק האשראי הקמעונאי - לקוחות פרטיים ועסקים קטנים. המערכת נפרסה בסניפים ושולבה בתהליכי מתן אשראי, נקבעו סמכויות אשראי ללקוחות בהתאם לדירוגי המדח"ם, ונעשה במערכת שימוש לניטור לקוחות בעלי רמת סיכון גבוהה.
- מערכת בקשות אשראי ללקוחות קמעונאיים (תאגידים, לקוח פרטי-עסקי ולקוחות פרטיים) בחטיבה הקמעונאית - תומכת בתהליכי בקשת האשראי בסניפי הבנק.

- סיכון שוק וריבית בתיק הבנקאי

לבנק מערכת מרכזית לניהול ובקרת סיכון שוק וריבית. המערכת משמשת לחישוב מדדי הסיכון ובחינה שלהם אל מול מגבלות הסיכון. החישובים מבוצעים בהתבסס על מאגר נתונים מרכזי הכולל נתוני שוק ונתוני פוזיציות. החישוב מבוצע באופן אוטומטי וברמה יומית. בנוסף, משמשת המערכת לצורך חישובי הקצאת הון בגין סיכונים שוק וסיכונים אשראי. מנהלי הסיכון פועלים גם במערכת נוספת - כמערכת משלימה לצורך פיתוח ותחזוקה של חישובים, ניתוחים אד הוק, ומודלים לניהול הסיכונים.

המערך האמצעי פועל באמצעות מערכת ייעודית לניטור ובקרת פעילות חדר העסקאות, מערכת הפועלת בזמן אמת לניטור ואיתור פעילות חריגה. המערכת מאפשרת תיעוד מלא של הפעילות ויכולות לניתוח ברמת על ומגמות בהיבטי סיכונים ורווחיות.

- סיכון נזילות

מערכת לניהול הסיכון הנזילות - משמשת לחישוב מצב הנזילות הכולל, וכן במטבע ישראלי ובמטבע חוץ בנפרד (כולל פירוט במטבעות עיקריים), וכוללת מידע לגבי נכסים, התחייבויות והתחייבויות חוץ מאזניות של הבנק, מצב העמידה במגבלות הדירקטוריון וההנהלה, התרעה על מגמות בהתפתחות הנזילות, וכן מבנה ההתחייבויות בכלל והתחייבויות למפקידים גדולים בפרט. תוצאות המודל מוצגות בפורטל ייעודי. המערכת מבוססת על מאגר נתונים יומי, הכולל מיפוי לקוחות המעודכן יומית ממחסן הנתונים של הבנק ונתוני הפעילות המגיעים מהמחשב המרכזי. במערכת קיימות בקרות המבטיחות את שלמות ומהימנות הנתונים. מערכת המידע משמשת גם לצורך הדיווחים לבנק ישראל כנדרש בהוראות הדיווח לפיקוח 827 ו-889 והוראות הדיווח לציבור.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

- סיכון תפעולי ואבטחת מידע
- מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לאיסוף, ניטור וניתוח אירועי כשל, סקרי סיכונים ויצירת מפת סיכונים, קישור התממשות אירועים בפועל למפת הסיכונים, ניהול מעקב שוטף אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים ודיווחים בגין סיכון תפעולי.
- מערכת לניטור סיכוני מעילות והונאות - במהלך הרבעון השני לשנת 2019 נבחרה מערכת מתקדמת לניטור סיכוני מעילות והונאות הנמצאת בשלבי יישום. המערכת תציף התרעות על פעילות חשודה בהתבסס על הגדרה של חוקים עסקיים.
- מערכת מוקד אבטחת המידע (SOC) - מערכות המנטרות באופן רציף את סביבות המחשוב של הבנק על כלל מרכיביה ומזהות אירועים חשודים הדורשים בחינה פרטנית.
- מערכת ניהול ובקרת הרשאות - מערכת ממוכנת לניהול ובקרת הרשאות וזהויות במערכות השונות. המערכת מיישמת תהליכים ממוכנים לניהול הרשאות העובדים במערכות השונות בהתאם לתפקידם ותוך התייחסות למחזור החיים של העובד. המערכת מאפשרת ליישום בקרות עיתיות ובעת שינויים בכל הקשור להרשאות העובדים במערכות. סיכון ציות והלבנת הון ומימון טרור
- מערכת לניהול סיכוני ציות - המערכת משמשת לניהול סיכונים, ניהול בקרות, מעקב משימות ולניהול ומעקב החלטות ותהליכים. המערכת מאפשרת להגדיר, לבצע ולעקוב אחר תהליכים באופן דינמי. ומציגה תמונת מצב עדכנית של תהליכי עבודה בכל שלב ובזמן אמת.
- מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון) - משמשת לניטור פעולות חריגות המעלות חשש להלבנת הון, כולל את פעילות המשכנתאות בבנק. המערכת, שהוטמעה ומיושמת החל משנת 2018, איחדה פעילות של מערכות קודמות, ומהווה מערכת אחת - מרגע ניטור הפעולה, בחינתה, תחקורה, העברה לאגף הציות ובמידת הצורך, השלמת התהליך בהעברת המקרה לרשות למניעת הלבנת הון. הדיווחים המופקים מהמערכת תואמים להנחיות הדיווח החדשות של הרשות (דיווח תבנית). המערכת הוטמעה בכלל סניפי הבנק ופועלת באופן שוטף תחת אחריות מלאה של הבנקאים בסניפים, מנהלי הסניפים, מדור מניעת הלבנת הון, ותחת פיקוח, בקרה, סיוע וכיול שוטף של מדור בקרות סיכוני הציות.
- מערכות נוספות לניהול סיכונים
- פורטל אינטרנטי פנימי, המאגד את כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת הסיכונים, דוח הסיכונים, מסמך סיכונים, מסמכי ה-ICAAP, הוראות בנק ישראל ומסמכי באזל. פורטל זה משמש את מנהלי הסיכונים השונים בבנק.
- מערכת "בינה" - מאפשרת ניטור ומעקב אחרי ביצוע הדרכה והתמקצעות של העובדים ומנגישה ידע מקצועי בצורה ידידותית ומסייעת (לצד גידול עקבי בשעות ההדרכה הניתנות לעובדים) בכך להפחתת הסיכון הנובע מידע חסר של בעלי תפקידים.

דיווח מידע על סיכונים לדירקטוריון ולהנהלה

- תרבות ניהול הסיכונים בבנק כוללת הסדרה של מערך הדיווחים בין הגורמים השונים המהווים את מערך ניהול הסיכונים וכוללים את: דירקטוריון הבנק, המנהל הכללי והנהלה, וכן את שלושת קווי ההגנה של הבנק.
- להלן העקרונות של מערך הדיווחים בבנק:
- תהליכי תקשורת אפקטיבית בין הנדבכים השונים, שיתוף מידע אפקטיבי באמצעות מנגנוני דיווח שנקבעו בהתאם לאופי הסיכון ולצורכי הדירקטוריון והנהלה באופן המאפשר להם לקבל החלטות בצורה מושכלת.
- דיווח מידע באופן שלם, מובן ומדויק בתדירות ומבנה כפי שנקבע.
- דיווחים פרטניים ברמת הסיכון הבודד ודיווחים ברמה הכוללת.
- מתן גילוי בדבר ההנחות המשמעותיות העומדות בבסיס הדיווח וכן, מגבלות באומדני הסיכון במידה וקיימות.
- בחינה שוטפת של כמות ואיכות המידע שמקבל הדירקטוריון על מנת לוודא שהמידע על הסיכונים מועבר בצורה תמציתית וברורה.
- מסמכי המדיניות הפרטניים לכל אחד מהסיכונים בבנק כוללים התייחסות למפרט הדיווחים בהתבסס על עקרונות אלה, ובהתאם ל"מסגרת הדיווחים" כמפורט להלן:
- דיווחים שוטפים - תהליכי דיווח שוטפים בתדירות קבועה, כפי שהוגדרו במסמכי מדיניות ניהול ובקרת הסיכונים ובנהלי העבודה לסיכונים השונים. דיווחים אלה כוללים, בין היתר, דיווחים למסמך הסיכונים הרבעוני לדירקטוריון, דיווחים לוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ולמליאת הדירקטוריון, ודיווחים בפורומים השונים העוסקים בניהול ובקרת הסיכונים.
- מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק הוא המסמך המהווה את כלי הדיווח המרכזי של הנהלת הבנק בדבר פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון. המסמך מציג מבט איכותי וכמותי על התפתחותם של כל מדדי הסיכונים שנקבעו, כאשר דגש רב ניתן בדיווחים על מדדים המתקבלים לתיאבון הסיכון, השלכות התקרבות זו על פרופיל הסיכון והפעולות הנדרשות כדי להקטין את רמת הסיכון.
- דיווחים חריגים - אירועים מהותיים חריגים החורגים מפעילות בשגרה שיש להם השלכה על פעילות הבנק או על מוניטין הבנק.
- דיווחים במצבי חירום:
- המשכיות עסקית - במצב בו נדרש הבנק להפעיל את תוכנית ה-BCP (Business Continuity Plan - המשכיות עסקית), נדרשת התנהלות מערכתית בהתאם לתוכנית הפעולה הקיימת בבנק, הכוללת שרשראות דיווח ייחודיות למצב, כמעגל במדיניות ה-BCP של הבנק.
- אירוע חירום פיננסי - מצב המחייב היערכות מיוחדת כתוצאה משינויים חריגים בפעילות הפיננסית ו/או מאירוע פיננסי או אירוע לא שגרתי אחר היכול להשפיע על מצב השווקים, המגבירים את פוטנציאל חשיפת הבנק להפסד בגין סיכונים שונים, לו יתממש.
- מסמך ה-ICAAP - תהליך הערכה הפנימי של הלימות ההון (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - מסמך המוגש אחת לשנה, להנהלת הבנק, לדירקטוריון הבנק ולבנק ישראל, ומציג את סיכום התהליך הפנימי שמקיים הבנק להערכת הלימות הונו. תהליך תכנון ההון של הבנק, המתבצע לאופק תכנון של כשלוש שנים, נועד להבטיח כי יוחזק על ידי הבנק הון הולם, התומך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילותו, בשגרה בהתאם לתוכנית האסטרטגית של הבנק ובאירועי קיצוץ. כמו כן, במסגרת מסמך ה-ICAAP מובצע תהליך לבחינת נאותות תהליכי הניהול והפחתת הסיכונים, תהליכים הכוללים הערכה עצמית של הסיכונים, איכות ניהולם וכיוון התפתחותם, על ידי בקרי הסיכון ומנהלי הסיכון וכן מובצעת סקירה בלתי תלויה של הביקורת הפנימית להערכת האפקטיביות של מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

סיכונים מובילים ומתפתחים

במסגרת פעילותו נחשף הבנק לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו. במסגרת מיפוי הסיכונים, בוחן הבנק את הסיכונים המובילים, סיכונים קיימים (או חדשים) העשויים להתממש בשנה הקרובה והינם בעלי פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאותיו הפיננסיות של הבנק ויציבותו, כגון: סיכוני אשראי, ריבית ונדיליות. כמו כן, מזוהים הסיכונים המתעוררים והמתפתחים, סיכונים העשויים להתממש בטווח הארוך יותר וקיימת אי וודאות באשר לאופיים והיקף השפעתם על הבנק. מבין סיכונים אלה ניתן לאפיין סיכוני אבטחת מידע והגנת הסייבר שהולכים ומתגברים כלפי גופים פיננסיים, סיכוני טכנולוגית המידע, סיכון אסטרטגי -עסקי בהיבט של התחרות הגוברת הן בשל ההתקדמות הטכנולוגית, והן בשל השינויים בהתנהגות הלקוחות וסיכון המוניטין.

כאמור, מיפוי הסיכונים והשפעתם על הבנק נבחן ונידון באופן שוטף כדי לוודא שהוא מקיף את כלל פעילותו העסקית של הבנק. הבנק בוחן את מצב הכלכלה, סביבת המאקרו ותנאי השוק בארץ ובעולם, וכן דרישות רגולציה חדשות העשויות להשפיע על הבנק.

הבנק ממשיך לקדם את הטיפול בסיכונים המתעוררים כדוגמת ציות ורגולציה, איסור הלבנת הון וסיכון חוצה גבולות, תוך שהוא מקצה את המשאבים הנדרשים לשם הטיפול הנדרש בסיכונים אלה. יודגש כי לבנק תיאבון סיכון אפסי לאי עמידה בהוראות הרגולטוריות החלות עליו. פעולות הבנק בקשר עם סיכונים אלה, הן בעיקר פעולות איכותיות שנועדו ליצור את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים המתגברים. לפרטים בדבר הטיפול בסיכון העסקי, בפרק גידור והפחתת הסיכונים לעיל.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

נכסי סיכון משוקלים			דרישות הון מזעריות ⁽¹⁾
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2019
19,528	143,949	146,494	סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ⁽²⁾
154	1,162	1,157	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
51	466	384	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA) ⁽³⁾
379	2,918	2,843	סכומים מתחת לספי הניכיון (כפופים למשקל סיכון 250%)
20,112	148,494	150,878	סך הכל סיכון אשראי
239	1,778	1,791	סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
1,358	10,034	10,189	סיכון תפעולי ⁽⁴⁾
21,709	160,306	162,858	סך הכל

(1) דרישה זו כוללת דרישת הון בשיעור המבטא 1% סתירת ההלוואות לדיור למועד הדיווח.

(2) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי וסכומים מתחת לספי הניכוי.

(3) Credit Value Adjustments, שיערוך לשווי שוק בגין סיכון אשראי צד נגדי בהתאם להוראות באדול III.

(4) הקצאת הון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

השינוי בנכסי הסיכון במהלך שנת 2019 נובע בעיקר מצמיחה בתיק הלוואות לדיור.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות ראה תוספת ב' להלן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

להלן תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2018	2019	
		תנועה בנכסי סיכון אשראי
130,525	140,572	יתרה ליום 1 בינואר
11,798	9,006	שינוי בנכסי סיכון חשיפה באשראי
(508)	(136)	שינוי בנכסי סיכון חשיפה בניירות ערך
431	(955)	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפה בנגזרים
(72)	2,457	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפות חוץ מאזניות
47	(192)	שינוי ב-CVA
(1,786)	-	שינויים רגולטורים
137	126	השפעות אחרות
140,572	150,878	נכסי סיכון אשראי לסוף התקופה
		תנועה בנכסי סיכון תפעולי
8,394	9,561	יתרה ליום 1 בינואר
1,319	709	שינוי בהכנסות מפעילות מימון (לרבות עמלות)
(260)	(171)	שינוי בהכנסות מימון שאינן מריבית
108	90	שינוי בהכנסה גולמית חברות בנות
9,561	10,189	נכסי סיכון תפעולי לסוף התקופה
		תנועה בנכסי סיכון שוק
1,605	1,494	יתרה ליום 1 בינואר
2	(2)	שינוי בסיכון מניות
2	131	שינוי בסיכון בסיס
24	176	שינוי בסיכון ריבית- סיכון שוק כללי
(139)	(8)	שינוי בסיכון אופציות
1,494	1,791	נכסי סיכון שוק לסוף התקופה

השינוי בנכסי הסיכון בשנת 2019 נובע בעיקר מצמיחת תיק ההלוואות לדירור, וכן מצמיחת האשראי המסחרי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הון ומינוף

הרכב ההון

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים - הון רובד 1 (הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) והון רובד 2. הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ואת זכויות בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות מאוחדות (עודף ההון בחברת הבת אינו מוכר).

בהון עצמי רובד 1 נכללים התאמות פיקוחיות וניכויים מההון - מוניטין, השקעות ברכיבי הון של תאגידים פיננסיים, הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידור תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן והתאמות בגין התחייבות של מכשירים נגזרים הנובעים משינוי סיכון האשראי של הבנק (DVA). הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו בהוראות. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף. הון רובד 2 מורכב מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו. מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.

להלן תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים:

31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019		
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
				במיליוני שקלים חדשים
-	15,272	-	16,621	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
-	100	-	101	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
-	15,172	-	16,520	הון עצמי רובד 1
1,786	5,515	1,340	6,090	הון רובד 2
1,786	20,687	1,340	22,610	סך ההון הכולל
	151,627		162,858	סך נכסי סיכון משוקללים
	10.01%		10.14%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
	13.64%		13.88%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
	9.84%		9.83%	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
	13.34%		13.33%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים

לפרטים בדבר הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילויי בנדבך השלישי של באזל ליום 31 בדצמבר 2019 בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2018 ראה תוספת א' להלן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רוברד 1, הון רוברד 1 והון רוברד 2 (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2018	31 בדצמבר 2019	
		הון רוברד 1
14,333	15,172	יתרה ליום 1 בינואר
17	36	הנפקת הון מניות רגילות ופרמיה על המניות
(17)	21	שינוי בקרן הון מההטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
1,206	1,842	רווח נקי לתקופה
(248)	(561)	דיבידנד שהוכרז או חולק השנה
1	-	התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות כלולות
(45)	95	קרן הון מניירות ערך זמינים למכירה
-	4	קרן הון הנובעת מגידור תזרים מזומנים
(26)	(103)	קרן הון בגין זכויות עובדים
(112)	(48)	אחרים כולל התאמות רגולטוריות
65	62	זכויות שאינן מקנות שליטה
		ניכיים
(1)	(4)	רווח כולל אחר מצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
(1)	4	רווחים או הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי של הבנק
15,172	16,520	יתרה לסוף התקופה
		הון רוברד 2
5,251	5,515	יתרה ליום 1 בינואר
(700)	(568)	הפחתת מכשירי הון
73	43	תנועה בהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי
891	1,100	הנפקת איגרות חוב עם המרה מותנית
5,515	6,090	יתרה לסוף התקופה

הרכב ההון

הבנק מנטר את יחס הלימות ההון והמינוף באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישות ההון של הבנק. לשם כך, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות, המתווה את העקרונות הנדרשים לניהול יחס הלימות ההון ויחס המינוף, ואת יעדי ההון של הבנק ("תיאבון סיכון"), המהווים שולי ביטחון מעבר לדרישות ההון והמינוף המזעריות הרגולטוריות. במסגרת עדכון מסמך המדיניות בשנת 2019, הוגדרו שולי ביטחון ליחס ההון הכולל בתכנון. כמו גם הדיווחים הנדרשים והפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו. ניהול ותכנון ההון מתבצע על ידי פורום ייעודי בראשות מנהל החטיבה הפיננסית ה-CFO ובהשתתפות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, ה-CRO, מנהל חטיבת מידע ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, ומנהלי החטיבות העסקיות בבנק. תכנון ההון השוטף מבוסס על הנחות העבודה של התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק, הן ביעדי הגידול בנכסי הסיכון והן ביעדי הגידול ברווחיות, וזאת בכפוף ליעדי ההון והמינוף ומדיניות חלוקת הדיבידנד.

כחלק מיישום הנדבך השני של באזל III, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAP, שהינו תהליך הערכה פנימי של הסיכונים וההון המתבצע על ידי הבנק. התהליך נועד להבטיח כי רמת ההון הכולל של הבנק תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע יעדי התוכנית האסטרטגית. הן במהלך עסקים רגילי והן בתרחיש קיצון. בנוסף, נבחנו באופן איכותי תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק. בחודש דצמבר 2019, שלח הבנק לבנק ישראל את מסמך ה-ICAAP לשנת 2019. מסמך זה כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, ניתוח תמציתי איכותי וכמותי של הסיכונים המהותיים בבנק, יעדי ההון, פרופיל הסיכון הנוכחי ובראייה לשנת 2020, וההתפתחויות שחלו במהלך השנה בהתאם לתהליך הערכת סיכונים עצמית והצגת מפת סיכונים כוללת של הבנק.

החלק המרכזי במסמך ה-ICAAP הינו תהליך תכנון ההון הפנימי שובצע לאופק תכנון של שלוש שנים קדימה, מיום 30 ביוני 2019 ועד ליום 30 ביוני 2022. במסגרת זו, חושבה הקצאת ההון הנדרשת, בגין כל אחד מהסיכונים, החל מדרישות הנדבך הראשון, בתוספת ההון הנדרש בגין הנדבך השני. הנדבך השני כולל הקצאת הון בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון. כגון: סיכונים ריכוזיים אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי וכן הקצאות הון נוספות בגין סיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק נדרשת תוספת הקצאת הון בגינם. הקצאת ההון מחושבת במצב של שגרה וכן בתרחיש קיצון. תרחיש הקיצון מבוצעים במגוון שיטות, החל מביצוע תרחיש ברמה של סיכון בודד, דרך ביצוע תרחיש מערכתי וכלה בביצוע תרחיש איום. תרחיש איום הנובע לווזא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות גם כנגד תרחישים הוליסטיים, שהינם סיכונים בעלי הסתברות מזערית להתרחשות. תרחיש איום הינם אירועים קיצוניים הפוגעים בכל מימדי פרופיל הסיכון של הבנק, ועלולים להשפיע על יציבותו. התממשותם כוללת השפעות בגין סיכונים שלא הוקצה כנגדם הון בשלבים הקודמים, כגון: סיכונים מוניטין וסיכון נזילות. המגבלת יחס הון עצמי רוברד 1 בתרחיש איום, הינה יחס מינימלי של 6.5%.

תוצאות התהליך מצביעות כי לאורך כל שנות התכנון לבנק הון זמין הגבוה מההון הנדרש, וזאת, גם לאחר הפעלת תרחיש קיצון ותרחיש איום, קרי לבנק כרית ספיגה הנית מספקת להתמודדות עם מגוון הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק, גם תחת אירועי קיצון.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

יחס המימוש

תכנון ההון במהלך עסקים רגיל - הבנק עורך תחזית מפורטת רב שנתית לתכנון ההון תוך הבאה בחשבון של: שיעורי הגידול הצפויים בנכסי סיכון והרווחיות, התוכנית האסטרטגית, מדיניות חלוקת הדיבידנד, יעדי ההון והמינוף, שולי ביטחון נאותים וגורמים נוספים. הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התחזית ובהתאם לצורך מעדכן את התחזית ובוחן פעולות נדרשות, וזאת לצורך עמידה ביעדי ההון שנקבעו.

רגישות יחס הלימות ההון של הבנק לשינויים בהון עצמי רובד 1 ונכסי סיכון הינה:

שינוי בהון עצמי רובד 1 בסכום של 100 מיליוני שקלים חדשים יגרום לשינוי יחס הון עצמי רובד 1 של 0.06%. שינוי בנכסי הסיכון בסכום של 1 מיליארד שקלים חדשים יגרום לשינוי יחס הון עצמי רובד 1 של 0.06%.

גיוס מקורות הוניים

במסגרת תוכנית העבודה של הבנק, הנקבעת על ידי הדירקטוריון וכוללת יעדים לגידול בתחומי הפעילות השונים, מתבצעת הערכה של השפעת העמידה ביעדים על היקף נכסי הסיכון של הבנק, וכתוצאה מכך על יחס הלימות ההון. בהתאם לכך, נקבעת, במקביל ליעדים העסקיים וליעדי הרווחיות, תוכנית לגיוס מקורות הוניים לצורך שמירה על הלימות ההון, בהתאם להנחיות שקבע הדירקטוריון בדבר הלימות הון.

התוכנית (הכוללת בין היתר, וככל שיידרש, גיוס כתבי התחייבויות נדחים מותנים - CoCo), צפויה להביא לכך שיחס ההון הכולל לא יפחת מיחס ההון המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג CoCo, בערך נקוב של 390 מיליוני שקלים חדשים בחודש אוקטובר 2019, ובערך נקוב של 700 מיליוני שקלים חדשים בחודש יוני 2019, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

באזל III

בסוף שנת 2010 אימצה ועדת באזל הוראה חדשה, המכונה באזל III. הוראה זו, פרי המשבר האחרון בשווקים הבינלאומיים, מכילה אוסף של תיקונים להוראת באזל II, וביניהם: חיזוק בסיס ההון, העלאת יחסי ההון המזעריים, קביעת מדדים חדשים ומתודולוגיות לטיפול בסיכון הנזילות, חיזוק המתודולוגיה להתמודדות עם סיכון הצד הנגדי (כולל הקצאת הון כנגד סיכון זה, במסגרת הנדבך הראשון), קביעת יחס מינוף כיחס חדש במסגרת מדדי ניהול הסיכונים, חיזוק התהליכים לביצוע מבחני מצוקה ותהליכים נוספים שנועדו לשפר את יכולות ניהול ובקרת הסיכונים במוסדות הפיננסיים. על פי לוח הזמנים שנקבע על ידי הוועדה, היא מיושמת ברחבי העולם בהדרגה, החל משנת 2013.

החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 2011-201.

להלן העדכונים והשפעות העיקריות של יישום ההוראות על מדידת הלימות ההון:

- החמרת הקריטריונים להכרה במרכיבי ההון שיכללו בהון עצמי רובד 1.
- הוספת הקצאת הון בגין הפסדי CVA (הפסדי שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, Credit Value Adjustments) - בנוסף לדרישת הון בגין סיכון לכשל הנובעת מסיכון אשראי של צד נגדי לפי הגישה הסטנדרטית, נדרשת הקצאת הון לכיסוי הסיכון להפסדים פוטנציאליים שעלולים להיווצר משערך לשווי שוק של נגזרים מעבר לדלפק (OTC).
- החמרה ועדכון הקריטריונים להכרה במכשירי חוב, כמכשירים הוניים, הנכללים בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2. מכשירי ההון מסוג CoCo - (Contingent convertible capital instrument), כוללים מנגנונים לספיגת הפסדים לרבות הפסקת תשלומי ריבית למחזיקים במכשיר (קיים בהון רובד 1 נוסף, בלבד), ומנגנון לספיגת הפסדי קרן לפיו מתבצע המרה למניות או הפחתת קרן כאשר יחס הון עצמי רובד 1 יורד מתחת לטריגר כמותי שנקבע, או כאשר נמסרה הודעת המפקח על הבנקים, לפיה הפעלת המנגנון לספיגת הפסדי קרן, הכרחי לשמירת יציבות התאגיד הבנאי, אירוע "אי קיימות" של הבנק. הטריגרים הכמותיים שנקבעו להון רובד 1 נוסף והון רובד 2 הינם בשיעורים של 7% ו-5% בהתאמה. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף.
- ביטול האבחנה שהייתה קיימת בהוראה הקודמת, בין סוגי ההון ברובד 2 (רובד 2 תחתון ורובד 2 עליון) כך שהון רובד 2 הוא אחיד.
- כתבי התחייבויות נדחים, שהוכרו כמכשירי הון רובד 2 על פי ההוראות הקודמות, אינם כשירים כהון פיקוחי על פי ההוראות הנוכחיות, בעיקר עקב היעדר מנגנון ספיגת הפסדים. על כן, נקבעו הוראות מעבר לפיהם מכשירים אלה יוכרו להון רובד 2 ב-80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 והפחתה של 10% בכל שנה עד ליום 1 בינואר 2022.
- הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - סכום ההפרשה הקבוצתית יוכר כהון רובד 2 עד לתקרה של 1.25% מנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי. מנגד, סכום ההפרשה התווסף לנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי.
- מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי - מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי (ועד ל-10% מהון עצמי רובד 1) - משוקללים במשקל סיכון של 250%.

בעקבות פרסום הוראות המפקח על הבנקים לגבי אימוץ המלצות באזל III בישראל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 14 באוגוסט 2013, כי יעד יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2014, לא יפחת משיעור של 9% תוך שמירה על שולי ביטחון נאותים.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 לפיו יעד הון עצמי רובד 1 יעד ההון הכולל לרכיבי סיכון יכלול תוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיוור.

יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחסי ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי המפקח על הבנקים, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח הינם 9.83% ו-13.33% בהתאמה.

יעד זה, יכול שישתנה בהתאם לנתונים בפועל של תיק האשראי לדיוור ושל סך נכסי הסיכון.

לפרטים בדבר מדיניות הדיבידנד ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים וכן פרק דיבידנד בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

יחס המינוף

הבנק מיישם את כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף, המאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס המינוף שנקבעו בחודש ינואר 2014.

יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רובד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים.

על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד, החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018.

יחס המינוף של הבנק במועד פרסום ההוראה היה גבוה מ-5% ועל כן יחס מינוף מינימלי זה חל על הבנק החל ממועד פרסום ההוראה. ניהול יחס המינוף מתבצע כחלק מניהול ההון במסגרת פורום ניהול ותכנון ההון.

יחס המינוף של הבנק ליום 31 בדצמבר 2019 הינו 5.55%, לעומת 5.42% ביום 31 בדצמבר 2018.

להלן פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר		השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
2018	2019	
257,873	273,244	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	התאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
1,293	687	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
19,390	22,496	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים ⁽⁴⁾
1,271	1,352	התאמות אחרות
279,827	297,779	חשיפה לצורך יחס המינוף

(4) המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומי שווי ערך אשראי, בהתאם לכללי המדידה של הלימות ההון (באזל).

ליום 31 בדצמבר		הרכב החשיפות יחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים)
2018	2019	
255,457	271,204	חשיפות מאזניות
(87)	(87)	נכסים במאזן
255,370	271,117	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
		סך חשיפות מאזניות⁽⁴⁾
2,165	1,261	חשיפות בגין נגזרים
2,042	1,691	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
-	-	ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח
300	276	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
4,507	3,228	סך חשיפות בגין נגזרים
560	938	חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
560	938	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
68,821	78,157	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
(49,431)	(55,661)	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
19,390	22,496	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
15,172	16,520	סך פריטים חוץ מאזניים
279,827	297,779	הון וסך החשיפות
		הון רובד 1
		סך החשיפות
		יחס מינוף
5.42%	5.55%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

הגידול השנתי בסך החשיפות מסתכם בכ-6.4% בהשוואה לגידול של כ-6% בסך כל המאזן.

סיכון אשראי

פרק זה דן בסיכון האשראי בהתאם לדרישות הגילוי של ועדת באזל וה-FSB, כאשר מבנה הפרק וסדר הנושאים (תוך שהם מותאמים לאופי הפעילות בבנק), גם הם בהתאם לאותן הדרישות.

פרק סיכון אשראי של צד נגדי להלן כולל גילויים איכותיים וכמותיים על דרישת ההון בגין סיכון זה והתאמה לדרישות ההון בגין סיכון אשראי (CVA).

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות וסיכונים נוספים.

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של ההון המוקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי.

מטרות ומדיניות ניהול סיכון אשראי

קבוצת מזרחי טפחות הינה קבוצה בנקאית בעלת פרופיל סיכון אשראי יציב ושמרני, וזאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה למעלה מ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק אשר פורסמה בחודש נובמבר 2016, פועל הבנק לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי, וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים. לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

מדיניות ניהול סיכון האשראי שואפת ליצור איזון בין הרצון למזער סיכונים למינימום האפשרי, לבין תכליתו הבסיסית של הבנק ליצירת רווחים ומקסום רווחים אלו, באמצעות העמדת אשראי ללקוחות. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוות את מדיניות האשראי של הבנק, בה נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות וכללים אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. דירקטוריון הבנק מאשר את מדיניות האשראי של הבנק, אחת לשנה, ולאורך השנה נבחן הצורך בעדכון המדיניות לאור התפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק ובה פועלים לקוחותיו. מדיניות האשראי כוללת, מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

הסיכון בתחום האשראי מורכב ממספר רבדים, ומחייב את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנקוט באמצעים שיאפשרו שליטה של הבנק על סיכון זה. לפיכך, הגדיר הבנק מגבלות כמותיות שונות לפעילות בגורמי הסיכון המרכזיים.

המודל העסקי

הבנק מנהל את פעילות האשראי במספר מגזרים שהעיקריים שבהם: משכנתאות, בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, משקי בית, ועסקים קטנים. המגזרים נבדלים ביניהם בהתאם למאפייני הלקוחות, סוגי האשראי והיקפי האשראי הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. האשראי למגזרים אלו, כולל העמדת אשראי עסקי, לרבות אשראי לפעילות סחר חוץ וחשיפה מפעילות במכשירים נגזרים, אשראי קמעונאי ומשכנתאות. לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה גם פרק מגזרי פעילות פיקוחיים בדוח הדירקטוריון והנהלה.

מבנה קווי העסקים בתחום האשראי מושתת על שלוש חטיבות, הכפופות למנהל הכללי, כמפורט להלן:

- החטיבה הקמעונאית - בחטיבה זו מרוכזת פעילות האשראי הבנקאית של לקוחות פרטיים לרבות תחום המשכנתאות, ופעילותם של לקוחות עסקיים קטנים. סיניף הבנק ומרכזי העסקים פועלים אף הם במסגרת חטיבה זו באמצעות שבעה מרחבים.
- החטיבה לבנקאות עסקית - בחטיבה זו מרוכזות מרבית הפעולות הבנקאיות של לקוחות עסקיים (לרבות מענף הבינוי והנדל"ן) בגודל בינוני ומעלה.
- החטיבה הפיננסית - בתחום האשראי, החטיבה הפיננסית מרכזת את הבנקאות הפרטית והפעילות הבינלאומית באמצעות יחידות הבנקאות הפרטית בארץ, השלוחות וחברות הבנות בחוץ לארץ.

להלן התייחסות למודל העסקי לסוגי האשראי השונים:

הלוואות לדיור

תחום הלוואות הדיור הינו בעל משקל מהותי מכלל סיכון האשראי של הבנק, אך יחד עם זאת, תחום זה מאופיין בפיזור גבוה וברמת סיכון נמוכה

בשל פיזור רחב של לווים, המשתייכים לענפי המשק השונים, שיעורי מימון נמוכים יחסית, פיזור גיאוגרפי נרחב של הנכסים המשועבדים ושימוש במפחיתי סיכון שונים וביניהם ביטוחי נכס וביטוחי חיים, למזעור סיכונים האשראי בתחום. מדיניות הבנק בתחום המשכנתאות מבוססת על גישה פרטנית להגבלת הסיכון הספציפי בכל הלוואה באמצעות בחינת מאפייני סיכון שונים. מאפיינים אלה כוללים בדיקת טיב הלווים ויכולתם לעמוד בהחזרים השוטפים גם בתרחישים של שינוי בריבית, שיעור החזר ביחס להכנסה הקבועה של משק הבית, בדיקת נתוני העסקה ושיעור המימון. לעיתים דורש הבנק את קיומם של חיזוקים, כגון ערבים להלוואה, יכולת החזר מוכחת שאינה מבוססת על הכנסה שוטפת של הלווה, וחיזוקים נוספים אחרים.

הבנק קבע במסגרת מדיניות סיכונים האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיור, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנו מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחותו והוראות רגולטוריות של בנק ישראל. מגבלות אלה מהוות כמכלול את תיאבון הסיכון של הבנק בתחום המשכנתאות המוגדר במספר רב של מדדי סיכון הבוחנים היבטי סיכון אשראי וריכוזיות ברמת הביצועים השוטפים והתיק הכולל. מדדים אלה כוללים, בין השאר, את שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), מדדי איכות האשראי, יחס החזר מהכנסה, מטרת ההלוואה, תקופת ההלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדיור, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי וגורמי סיכון נוספים), אמידת הסיכון בתיק במודל מתקדם לדיור אשראי לדיור הכולל דירוג לכל הלוואה וחישוב ההסתברות לכשל ופוטנציאל ההפסד במקרה של כשל, וביצוע מגוון תרחישי קיצון, הבוחנים את השפעת השינויים בגורמים המאקרו כלכליים על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת שינוי בשיעור האבטלה, שינויים במחירי הדיור ושינויים בשיעור הריבית.

כאמור לעיל, הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדיור כנמוך, זאת כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נוסלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת החזר שלהם וגיבוי האשראי בביטחון הנכס.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, ואת התפתחותו לאורך זמן, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המוצג ונדון בהנהלת הבנק, בועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון. מניטור זה עולה כי מדדי הסיכון המובילים, ממשיכים להיות יציבים ולהיצא ברמה נמוכה יחסית. מדדים אלה כוללים את שיעור המימון, יחס החזר להכנסה, שיעורי האובדן וכשל, ובפרט שיעורי הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), נתון המצביע על איכות החיתום הגבוהה בבנק. יצוין, כי שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק (לסוף חודש דצמבר 2019) עומד על כ-52.7% (שיעור המשקף את שיעור המימון בעת מתן האשראי - ראה הרחבה להלן). הבנק אומדן, בנוסף, את שיעורי המימון הנוכחי והמימון "אמיתי" בתיק, זאת, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעורים אלה נמוכים משיעור המימון המקורי, עקב הירידה בשווי הלוואות, מפירעונות שוטפים והעלייה המצטברת במחירי הדיור, הגלומה במלאי המשכנתאות בתיק. נתונים אלה מחזקים את הערכת הבנק כי פוטנציאל ההפסד לבנק בגין תיק המשכנתאות, גם בתרחיש קיצון של ירידה מהותית במחירי הדיור, הוא נמוך. בנוסף, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצון, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המאקרו, במספר מתודולוגיות. תוצאות מבחני הקיצון מצביעות כי רמת הסיכון של התיק נמצאת בירידה וכי פוטנציאל הנזק מאירוע קיצון חמור במשק הינו נמוך.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיור כוללים בין היתר:

- תהליך חיתום - הלוואות לדיור נבחנות ומאושרות בתהליך הכולל את הרכיבים הבאים:
- קריטריונים הנקבעים בנהלי הבנק, ומביאים לידי ביטוי את הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיור. הקריטריונים לאישור הלוואה הכוללים בין היתר את: מהות העסקה, טיב הלווה ויכולת החזר שלו, הבטחה הנכסית המוצעת, לרבות הערכות לגבי סיכונים אשראי באזורי הארץ השונים והערבים.
- סמכויות אשראי - קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה.
- מודל לקביעת פרמיית סיכון דיפרנציאלית - מודל אשר פיתח הבנק על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר לצורך דירוג סיכון פרטני ללווה.
- בקרות מובנות במערכת לביצוע הלוואות - הבקרות כוללות בין היתר: וידוא שלמות הנתונים, בקרות על ביצוע פעולות על פי הרשאות ומנגנון לניתוב תהליכים.
- הדרכה בתחום המשכנתאות - הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע של כל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיור.
- כנסים מקצועיים - בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו
- מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיור - הבנק פועל לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

המערך הארגוני של ניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדיוור:

- מחלקת חיתום ובקרה - המחלקה כוללת צוות עובדים מקצועי ומתמחה אשר מאשר הלוואות מורכבות או של אוכלוסיות מיוחדות. בנוסף, מבוצעת בקרה על תיקים חריגים (כגון עסקאות בין בני משפחה, סכומים גבוהים ועוד) באופן שהביטחונות בתיקים אלו נבדקים על ידי המערך המשפטי (בנוסף לבחינת התיק בסניפים) וזאת כהשלמה לאישור שמתבצע במקרים אלו, על ידי מחלקת חיתום ובקרה.
- מודל דירוג משכנתאות - מודלים לכימות הסתברות הכשל (PD), וכן לשיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיית המשכנתאות.
- מרכז הבחינה הארצי בחטיבה הקמעונאית - למרכז מועברים תיקי הלוואה בטרם הביצוע. תיקים אלו נבדקים במרכז על מנת לוודא שבוצעו בסניף הפעולות הנדרשת בהתאם לנהלי הבנק, הרגולציה וההנחיות שנתנו על ידי מאשר הלוואה.
- מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית - המחלקה מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה.
- מערך הגבייה - מטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים.
- פורום פיגורים - הפורום קובע יעדים לטיפול בחובות ולהקטנת הפיגורים.
- החטיבה המשפטית - כחלק מתהליך החיתום, נבדקים הביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים ובהלוואות בסכומים גבוהים.
- החטיבה לבקרת סיכונים - האגף לבקרת סיכונים מנטר את איכות תיק האשראי בבנק ואת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע ומבצע מבחני מצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק.
- פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי - הפורום מקדם נושאים כגון בחינה והמלצה על עדכונים במדיניות האשראי, אשר כוללים בין היתר שינויים בתיאבון הסיכון, עדכון מתודולוגיות לניהול סיכונים אשראי ותיקוף מודלים לאמידת סיכונים אשראי ונושאים רלוונטיים נוספים לניהול הסיכון.
- ביקורת פנימית - תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי לדיוור כוללת, בין היתר, התייחסות לבידוק הגורמים העוסקים באישור, ביצוע, תחזוקה ובקרה על האשראי.

הלוואות לבינוי ונדל"ן

פעילות האשראי בענף זה, מנהלת בחטיבה העסקית ומהווה רכיב משמעותי בפעילות האשראי של חטיבה זו, וכן בהיקפים נמוכים בחטיבה הקמעונאית. מימון בנייה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש במרכז הארץ ובמסגרת מחירים בינוניים. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבורכת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלוונטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכזי העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, פיניו בינוי, תמ"א 38 ועסקאות נוספות.

בסקטור נדל"ן פועלת יחידת בקרה ייעודית אשר מבצעת בקרה ובחינה של היבטים שונים בכל הקשור לטיפול בעסקאות נדל"ן על ידי הבנק, תפעול האשראי בסניפים מתמחי הנדל"ן. בנוסף מבצעת היחידה בקרה ובחינה בתחום הנדל"ן המניב ומבצעת בקרות בתחום קבוצות רכישה.

בסקטור בנייה ונדל"ן פועלת מערכת מחשוב לאפיין בקרה וניהול פרויקטים סגורים המנוהלים בסקטור. המערכת מיועדת לליווי ולמעקב אחר פרויקטים סגורים, ביצוע שחרורי כספים, שיפור השליטה על תיק הנדל"ן ותחזוקת הפרויקטים.

במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת ההחלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים.

פעילות האשראי בסקטור בינוי ונדל"ן בחטיבה העסקית כוללת:

ליווי הקמת פרויקט בשיטת הליווי הסגור - פרויקט בנייה מוגדר כתהליך הכולל את כלל הפעולות הנדרשות לצורך הבנייה והמסירה (פיזית ומשפטית) של המבנה על יחידותיו לרוכשי הזכויות בהן.

לצורך מימון פרויקטים בשיטת הליווי הסגור משתמש הבנק בשיטת הליווי הפיננסי. השיטה מבוססת על גישה של מעורבות גבוהה של הגורם המממן בפרויקט, לרבות שליטה על ניהולו הפיננסי וניתוב הכספים לתשלום בגין השימושים הנדרשים להקמתו. הגישה הינה שליטה על מקורות ושימושי הפרויקט הספציפי, תוך הפרדתו משאר הפרויקטים הנבנים בידי היזם הרלוונטי. דבר זה מאפשר לבנק המלווה, להיות במעקב רציף אחר התקדמות הבנייה והמכירות, תוך ניתוח הסיכונים בפרויקט בכל שלב שיטה המפחיתה את הסיכונים בפרויקט. על פי גישה זו, שומר הבנק על הזכות להשלמת הפרויקט במקרה של כשל (כניסה לנעלי היזם) ומסירת הדירות לרוכשים.

ככלל, מצמצם הבנק את הסיכונים, באמצעות מנגנוני בקרה ומקדמי הגנה המשקפים תרחישי קיצון, המופעלים על כל פרויקט המלווה בסקטור נדל"ן באופן שוטף.

התחדשות עירונית - התחדשות עירונית, הינה תהליך הנעשה בדרך כלל באזורים ותיקים, שם מצב המבנים והתשתיות ירוד. התהליך מאפשר חידוש וריענון מבנה בודד או מספר מבנים, הנמצאים בסמיכות. במסגרת זו פועל הבנק בשני מסלולים:

- מסלול פיניו בינוי - במסלול זה, נהרס מתחם ישן קיים, ונבנים מבנים חדשים במקומו. במסגרת זו חותמים הדיירים על הסכם עם היזם, במסגרתו מובטחת להם בדרך כלל דירה מרווחת יותר. בפועל בונה היזם כמות דירות גדולה מזו הקודמת, כשאת הדירות הנוספות הוא מוכר בשוק החופשי. יש לציין, כי ניתן לפנות למסלול פיניו בינוי גם במסגרת תמ"א 38. במקרה כזה נהרס המבנה הישן, ונבנה אחר במקומו. המבנה החדש כולל תוספת יחידות דיוור ביחס למבנה הישן, אותן מוכר היזם בשוק החופשי.

- תמ"א 38 - תוכנית לחיזוק מבנים מפני רעידות אדמה, שאושרה בידי הממשלה בשנת 2005. התוכנית מיועדת לחיזוק מבנים שנבנו לפני שנת 1980, תוך קבלת הטבות נוספות. במסלול זה ניתן לפעול במספר צורות: חיזוק את המבנה הקיים בלבד, חיזוק המבנה הקיים הרחבת הדירות הקיימות, חיזוק את המבנה והוספת עד 2 קומות נוספות (למכירה בידי היזם) וצורות נוספות.

על רקע מאפייני פעילות יחודיים אלו נקבעו קווים מנחים יעודיים למימון האשראי בפרויקטים אלו.

קבוצות רכישה - קבוצת רכישה היא קבוצת אנשים או תאגידים המתאגדים לצורך רכישת קרקע משותפת ולהזמנת שירותי בנייה של יחידות דיוור ו/או שטחים ביעוד מסחרי על הקרקע. לחילופין השיטה מאפשרת לבעלי קרקע קיימים, להתאגד לבנייה משותפת על ידי הזמנת שירותי בנייה של יחידות דיוור ו/או שטחים ביעוד מסחרי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

נדל"ן מניב - מוגדר כנכס שניתן להשכרה, תוך כדי קבלת תזרים הכנסות קבוע בצורת דמי שכירות. השקעות ורכישת נדל"ן מניב מתבצעות על עיקרון השימוש בחנוף פיננסי, המאפשר למשקיע לצבור נכסים, תוך שימוש בהון עצמי נמוך יחסית לגודל ההשקעה. על מנת לצמצם את הסיכונים קבע הבנק כללים לאיתנות פיננסית/עושר פיננסי, מיקום הנכס, תקופת האשראי, הרכב לוח הסיכונים, הלוואות עם מרכיב "בולט" (גרייס חלקי - דחיית הקרן בלבד), שיעור מימון, כושר הפירעון וכללים נוספים אחרים.

שוק ההון

סיכון אשראי בשוק ההון הוא הסיכון שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק, לרבות התחייבות לכיסוי הפסדים מפעילות בשוק ההון, שהתבצעה באמצעות הבנק.

החוב יכול לנבוע כתוצאה מכשל או הפסד מעסקאות המבוצעות על ידי פעילות מסחר של הלקוח בשוק ההון באמצעות הבנק. החשיפות העיקריות לפעילות מסחר בשוק ההון הינה חשיפה בגין עסקאות אשראי, מכירות בחסר וחשיפה בגין פעילות במכשירים נגזרים באמצעות הבנק.

בפעילות לקוחות בשוק ההון באמצעות הבנק קיימים שלושה גורמי סיכון עיקריים:

- סיכון אשראי לבנק הנובע מפעולות שמבצע הלקוח או הרכב התיק של הלקוח, שיכולים להוביל ליצירת חשיפות שאין ביכולתו של הלקוח לפרוע.
- סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים או לסוגי פעילויות מסוימות.
- סיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי.

מסגרות החשיפה לפעילות מסחר שוק ההון מאושרות בהתאם למדרג הסמכויות האשראי בבנק.

הבנק מעמיד ללקוחותיו מגוון מסגרות לצרכי פעילות מסחר בשוק ההון (אשראי כנגד ניירות ערך, מסגרת למכירת ניירות ערך בשורט, מסגרת חשיפה במכשירים נגזרים). חשיפות אלו מגובות בביטחונות כספיים ו/או ניירות ערך.

לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית - הבנק מאפשר חשיפה ללקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית רק אם הם בעלי ניסיון והתמחות מוכחת בתחום, וזאת בהתבסס על פעילות מבוקרת וקבלת ביטחונות בהתאם. יחידת חשיפות שוק ההון מבצעת ניטור הדוק ומצרפי אחר הפעילות וחשיפות של לקוחות אלו בבנק.

בהתאם להוראת בנק ישראל מספר 330 בנושא ניהול פעילות מסחר של לקוחות בשוק ההון, קבע הבנק מגבלת חשיפה מצרפית ללקוחות שוק ההון ומתוכה מגבלת חשיפה מצרפית ללקוחות עם פעילות ספקולנטית מהותית, וכן מגבלה לפעילות בשוק ההון ללקוח בודד. החשיפות לסיכון האשראי הסמוך בפעילות מסחר של לקוחות שוק ההון, אל מול תיאבון הסיכון, מדווחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

אשראי מסחרי

הבנק מנהל את פעילות האשראי העסקי במספר מגזרים שהעיקריים בהם: עסקים גדולים, עסקים בינוניים, עסקים קטנים ומשקי בית. החלוקה למגזרי פעילות האשראי נתמכת על ידי המבנה הארגוני של הבנק.

תהליך קבלת ההחלטות הנוגע להעמדת האשראי המסחרי פועל תוך מזעור רמת הסיכון. על כן, נקבע מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ולוועדות האשראי ברמות שונות עד לדרג ועדת אשראי דירקטוריונית והדירקטוריון. הסמכויות מגדירות ומגבילות את הגורמים המאשרים בתחומים של היקף האשראי, היקף אשראי הפתוח, קבלת ביטחונות, קביעת איכותם ושווים וסמכויות לקביעת ריבית.

היקף האשראי הרלוונטי לקביעת מדרג הסמכויות נקבע על פי היקף האשראי המצרפי של כל מרכיבי קבוצת הלווים שאליה משייך הלווה ולא רק של הלווה הבודד עצמו.

למנהלי סניפים ולבעלי תפקידים אחרים במערך העסקי מוענקות סמכויות למתן אשראי. מרבית ההחלטות למתן אשראי, בהיקף מהותי יותר, מתקבלות באמצעות ועדות אשראי, וזאת כדי למזער את הסיכון שבהסתמכות על שיקול דעתו של מחליט יחיד.

בנהלי הסמכויות מפורטים סכומי החשיפה, שמוסמכים לאשר, כל אחד מהדרגים העוסקים באשראי וועדות האשראי למיניהם וזאת בכפוף לנהלי הבנק האחרים לעניין מתן אשראי.

בנוסף, נקבעו מדרג סמכויות בקשר עם אישור קבלה של ביטחונות, סמכויות לקביעת פיזור, איכות בטחונות וסמכויות לקביעת שווי הביטחונות.

אשראי לעסקים גדולים ובינוניים

אשראי לעסקים בינוניים מאופייני ברמת פיזור גבוהה יחסית מבחינת מספר הלקוחות, ענפי המשק והפיזור הגאוגרפי. המימון במגזר זה ניתן לצרכי פעילות שוטפת תוך מימון ההון החוזר ובכלל זה מימון לקוחות ומלאי שהינו לרוב לטווח קצר, התרחבות והשקעות בפירמה שהינו לרוב במימון לטווח בינוני וארוך. מימון זה נשען על מרבית סוגי הביטחונות הקיימים כגון: פיקדונות, ני"ע, ציוד, רכבים, שעבוד שוטף ערבויות למיניהן וערבויות אישיות. כמו כן, נעשה שימוש בהתניות פיננסיות בקרב לקוחות אלה על מנת להפחית את רמת הסיכון.

האשראי ללקוחות העסקיים הגדולים הינו לרוב ברמת פיזור נמוכה מזו של יתר המגזרים. לקוחות אלה מאופיינים בפעילות מורכבת בתחום הפיננסי, ומקורות המימון שלהם מגוונים הן במערכת הבנקאית בארץ והן בחו"ל, באמצעות גופים מוסדיים ובשוק ההון. הבטוחות לאשראי הינם לרוב בטחונות כלליים כגון שעבוד שוטף, שעבוד שלילי מלווים באמות מידה פיננסיות. לקוחות אלו פועלים במגוון מוצרי האשראי ובכלל זה גם אשראי לשוק ההון.

האשראי לעסקים גדולים ובינוניים מנוהל באמצעות סקטור תאגידי, סקטור נדל"ן וסקטור עסקים בחטיבה העסקית. סקטור תאגידי בחטיבה העסקית עוסק בניהול לקוחות ובפעילות מול לקוחות קיימים שהיקף פעילותם העסקית גבוה מאוד. הסקטור פועל באמצעות ארבע מחלקות עסקיות המחולקים לפי התמחות ענפית.

סקטור נדל"ן בחטיבה העסקית עוסק בלקוחות שעיקר פעילותם בענף הנדל"ן תוך התמחות במתן שירותים יחודיים לענף זה, כפי שתואר לעיל.

סקטור עסקים בחטיבה העסקית עוסק בלקוחות עסקיים, שהיקף פעילותם העסקית בינונית. הסקטור פועל באמצעות שלושה מוקדים עסקיים המחולקים לפי חלוקה גיאוגרפית (צפון, מרכז ודרום) הנתמכים על ידי מרכז חיתום המרכז ומטפל בכל בקשות האשראי ללקוחות קיימים וחדשים.

פונקציות הבקרה החטיבתיות, הפועלות מטעם מנהל החטיבה העסקית, נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן לניהול מערכות הבקרה המיכוניות וניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים בחטיבה (להלן "הבקרה").

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

אחריות פונקציות הבקרה בחטיבה העסקית מתחלקת כדלקמן:

- בקרה חטיבתית - נושא באחריות לבקרה על האשראי למגזרים המטופלים על ידי החטיבה.
 - מחלקת בקרת אשראי עסקי בסקטור "מטה החטיבה העסקית", שבחטיבה העסקית - נושאת באחריות לבקרה בחטיבה העסקית במספר מישורים:
 - פונקציית הבקרה חטיבתית מבצעת בקרה אחר האשראי ללקוחות החטיבה העסקית. בנוסף, אחראי בקר החטיבה על ריכוז פורום רשימת מעקב בו דנים בחשבונות בהם יש סממן סיכון לפי פרמטרים שנקבעו.
 - המחלקה אחראית על הפעלת מנגנונים ממוכנים לצורך התרעה על חשבונות ולקוחות חריגים, לרבות הסתמכות על מידע חיצוני לבנק. המחלקה אחראית על בקרת הפעילות הבנקאית בחשבונות שהוצפו עם סימני סיכון, לרבות בירור החריגים מול גורמי האשראי הרלוונטיים בקו הקדמי (סניפים, מרחבים, מוקדים, סקטורים), ומעקב על הסדרת חריגים אלה.
 - היחידה לבקרת חשיפות שוק ההון - תחום הפעילות בנגזרים דורש התמחות ספציפית ובקרה בזמן אמת. לאור האופי המיוחד של פעילות זו והחשיפה הנובעת ממנה. היחידה אחראית על ביצוע בקרה על לקוחות שהוגדרו מראש על ידי החטיבה העסקית או ועדות האשראי השונות, קיום התניות ועמידה במסגרות.
 - בקרת ציות - מתן מענה מקצועי לעובדי החטיבה העסקית בכל הקשור לעמידה בהוראות הציות וביצוע בקרות בנושאי ציות.
- הבנק עוקב באופן רציף אחר רמת הסיכון בתיק האשראי העסקי, בין היתר באמצעות מערכת דירוג תבחינים בבנק. המערכת מדרגת את כלל החובות של לווה יחיד לבנק. דירוג האשראי של הלקוח נקבע באמצעות תהליך קביעת הטיב העסקי של הלווה ושילוב נתון זה עם שיעור הכיסיי בביטחונות, על מנת לתת דירוג המשקף את איכות האשראי שהועמד ללווה.

אשראי לעסקים קטנים ואנשים פרטיים

- סקטור בנקאות מסחרית, שבחטיבה הקמעונאית, נושא באחריות לאשראי בתחום העסקים הקטנים ומשקי הבית (ללא משכנתאות). במסגרת זו, מנחה הסקטור את המרחבים והסניפים בכל האמור לפעילויות האשראי באוכלוסיות הרלוונטיות בכפוף למדיניות האשראי של הבנק ולנהליו ותוך פיתוח וקידום מוצרי אשראי שונים. בסקטור בנקאות מסחרית מנוהלים, בנוסף, שני מוצרים ייעודיים:
- הלוואות בערבות מדינה לעסקים קטנים ובינוניים - הסקטור מתווה את תהליכי העבודה ומרכז את בקשות האשראי לתחום הקרן בערבות המדינה לעסקים קטנים ובינוניים, כאשר הסניפים מעמידים את האשראי ומתפעלים אותו.
 - כרטיסי אשראי - הסקטור מנהל את מוצרי כרטיסי האשראי שמונפקים בסניפים לרבות היבטי רגולציה, מיכון, נהלים, תהליכי עבודה וממשקים עם חברות כרטיסי האשראי.
- במסגרת הנהלת הסקטור פועלת פונקציית בקרה חטיבתית המבצעת בקרת אשראי ברמת החטיבה כולה, ומתווה את הבקרה בסניפים על ידי בקרי האשראי במרחבים. בנוסף, אחראית פונקציית הבקרה החטיבתית על ריכוז פורום רשימת מעקב בו דנים בחשבונות של לקוחות החטיבה הקמעונאית שבהם יש סממן סיכון לפי פרמטרים מוטי-סיכון שנקבעו.
- מרבית לקוחות החטיבה הקמעונאית מדורגים במודלים מתקדמים ייעודיים, אשר מכמתים את ההסתברות לכשל (PD) וכן את שיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיות העסקים הקטנים והלקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית.
- הבנק הטמיע את מערכת המדח"ם, המציגה לסניפים ולמטה את הדירוג השוטף של הלקוחות, שינויים בדירוג וניתוחים רוחביים והיסטוריים, לרבות מעקב צמוד אחר התפתחות הוצאות להפסדי אשראי. מערכת זו ובפרט דירוג האשראי המתעדכן באופן שוטף הינה כלי תומך מהותי לניהול האשראי. כמו כן, נקבע תיאבון סיכון לכלל התיק במונחי הדירוג הממוצע ולקוחות בעלי הסתברות גבוהה לכשל.
- תמחור הלוואות לאוכלוסיות אלה נעשה דרך מערך סמכויות הבנוי על מודל המבוסס על הערכת הסיכון של הלקוח ופרמטרים עסקיים.

אשראי לעסקים קטנים

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן כנגד ביטחונות מתאימים כגון שיקים לביטחון/לגבייה, חשבוניות, שעבוד חוזים ושעבוד שוטף, וכן כנגד ביטחונות חיצוניים במידת האפשר כדוגמת פיקדונות, נדל"ן וערבויות בעלים.

במסגרת תהליך חיתום האשראי, מנותחת פעילות העסקית של בית העסק, גם בהתייחס לענף המשקי שבו הוא פועל. במסגרת זו, ובכפוף לבדיקת יכולת החזר ומקורות פירעון, מותאמים היקף האשראי וסוג האשראי לצרכי הלקוח.

גורמי סיכון עיקריים בפעילות מגזר העסקים הקטנים הינם הרעה מאקרו-כלכלית במשק שתוביל למיתון שישיפע השפעת רוחב על בתי העסק הפועלים במגזר; תלות באנשי מפתח בעסק (בעיקר בעלים ומנהלים); ותלות בספקים/לקוחות בודדים שעלולים להיקלע לכשל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים, בין השאר באמצעות מודלים ייעודיים לדירוג אשראי, וכן באמצעות מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה תוך קביעת קווים מנחים וסמכויות אשראי דיפרנציאליות לדרגי הניהול השונים.

על מנת לתמוך באופן מיטבי בפעילות, פועל הבנק לביצוע שיפורים בתשתיות, בתהליכים הבנקאיים ובתהליכי חיתום האשראי.

אשראי לאנשים פרטיים

מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה - הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

מדיניות האשראי ונהלי העבודה לעניין מתן אשראי, לרבות ללקוחות פרטיים, כוללים הנחיות וקווים מנחים לעניין חיתום אשראי והתאמתו לצרכי הלקוח וליכולת החזר שלו: בחינת מטרת האשראי, שיעור המימון המבוקש, תקופת הלוואה, ניתוח כושר החזר ומקורות החזר של הלקוח ביחס לכלל חביויותיו. זאת, תוך בחינת פרמטרים כלכליים שונים של הלקוח ובהתבסס בין השאר על הכנסה קבועה של הלקוח, פאסיבה משועבדת או פנויה, הכרות וניסיון העבודה המצטבר עמו. בנוסף, קיימים נהלים, תהליכי עבודה ייעודיים ובקרות לעניין הצעה יזומה של הלוואות ללקוחות פרטיים, זאת בהתאם להנחיות בנק ישראל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לפרטיים, בין השאר באמצעות המודל הפנימי לדירוג אשראי ללקוחות פרטיים, וכן באמצעות מעקב, ניטור וניתוח רציף של הוצאות בגין הפסדי אשראי.

הגישה למדיניות סיכון האשראי וקביעת המגבלות

המדיניות לניהול סיכוני האשראי של הבנק, קובעת עקרונות וקווים מנחים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים. עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. מדיניות האשראי כוללת מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים באשראי.

מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר בועדת אשראי עליונה ולאחר מכן בועדת האשראי הדירקטוריונית ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי עליונה בראשות המנהל הכללי הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. מנהל סיכוני האשראי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך המדיניות הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (CRO).

מסמך המדיניות קובע את תיאבון הסיכון המורכב משורה ארוכה של מדדי וגורמי סיכון הרלוונטיים לפעילות הבנק באשראי, ביניהם: ענפי משק, קבוצות לווים, גורמי סיכון בתיק המשכנתאות, סוגי פעילות יחידים, איכות תיק האשראי, דירוג הלקוחות, פעילות בחוץ לארץ וגורמי סיכון נוספים הרלוונטיים לפרופיל סיכון האשראי ולפעילות העסקית של הבנק.

סיכון האשראי מנוטר גם לפי שורה של מבחני מצוקה (קיצון), האומדים את פוטנציאל ההשפעה של אירועי קיצון על תיק האשראי של הבנק. וזאת, בין השאר כדי לבחון את עמידות הון הבנק באירועי קיצון שונים, וכחלק מתהליך אמידת ההון הפנימי (ICAAP).

קווי ההגנה בניהול סיכון האשראי

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רבדי הניהול והבקרה בבנק, החל בדירקטוריון, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכלה בפונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות מנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO) הינה גורם המעטפת שמרכז את הטיפול בנושא ניהול הסיכונים בבנק ובניהם בניהול סיכוני האשראי.

במסגרת זו, ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, הגדיר הבנק שלושה קווי הגנה כדלקמן:

- קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק

לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוזר בין חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית, פיננסית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות לקוחות שוק ההון ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

- קו הגנה שני

בקרת סיכונים

החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה ניהול הסיכונים" הבלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. פעילות החטיבה ואחריותה כוללות מספר תחומים: בתחום ניהול סיכוני האשראי, פועלת החטיבה באמצעות מספר יחידות עצמאיות:

- בקרת סיכוני אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק.

- אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

חטיבת מידע ודיווח כספי - חשבונאי ראשי

החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית

אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

- קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ומבצעת ביקורות על ניהול סיכון האשראי, כחלק מתוכנית העבודה השנתית והרב שנתית שלה.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי הבנק. מנגנון קבלת ההחלטות בנוגע למתן האשראי הינו היררכי, מרמת הסיניף ועד לרמת הדירקטוריון. כל יחידה המטפלת במתן אשראי עוקבת באופן שוטף אחר פירעונו בהתאם לתנאיו, ואחר מצבו הפיננסי של הלקוח בהתאם להיקפי חבותו. ממצאים הדורשים טיפול מיוחדים לגורם האשראי המוסמך. בנוסף, כאמור לעיל, כולל תהליך מתן האשראי מעורבות של מחלקת האנליזה, המהווה חלק מפונקציית ניהול הסיכונים של הבנק. מעורבות זו כוללת (ביחס לחשיפות אשראי גדולות ולענפי משק כפי שנקבע בהוראות בנק ישראל ובנהלי הבנק), ניתוח בלתי תלוי של בקשות אשראי והצגת המסקנות וההמלצות במסמך כתוב המצורף לבקשת האשראי ומובא לדין בועדת האשראי המתאימה.

בתהליך אישור אשראי מטרת בוחנים ומעריכים את הסיכון הכרוך במתן אשראי ללקוח כלשהו, שבמרכזו בודקים שאשראי המבוקש אכן הולם את צרכי הלקוח וכושר הפירעון שלו. הבחינה מתבצעת בין אם מדובר באישור אשראי חדש ובין אם מדובר בחידוש אשראי קיים או שינויים באשראי קיים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הקווים המנחים לתהליך בחינה ואישור בקשות האשראי, המפורטים במדיניות האשראי של הבנק, מתייחסים לכל מקרה בו נדרש אישור אשראי חדש ללקוח או חידוש אשראי קיים או שינויים בהרכב האשראי, ביטחונות, אשראי פתוח מאושר והתניות. התהליך הכללי לבחינה ואישור בקשת אשראי כולל את השלבים הבאים:

- בדיקת מטרת האשראי והתאמה לסוג האשראי המבוקש.
- בדיקת איכות הלקוח: מוסר התשלומים של הלווה, איכות הבעלים וההנהלה. היקף העסקי, מצב ענפי, מעמדו של הלווה בענף, רווחיות, איתנות פיננסית וכושר החזר להתחייבויות קיימות ולתנאי פירעון של האשראי המבוקש.
- בדיקת מאגרי מידע חיצוניים, במידת הצורך.
- בדיקת טיב הביטחונות המוצעים והנדרשים וההתאמה לסוג האשראי המבוקש.
- בדיקת חשיפה קיימת ללקוח ולקבוצת הלווים והרווחיות לבנק ברמות אלה.
- קביעת תנאים עסקיים כגון: ריבית, עמלות וכדומה. ובדיקת הרווחיות והתשואה.
- חוות דעת מסכמת של הגורם העסקי הכוללת סיכום סיכונים אשראי שבבקשה ודרכי התמודדות/ מזעור שלהם והתייחסות לתרחישי מצוקה ברמת העסקה וברמת הלווה.
- המלצה - לאשר/ לדחות/ להתנות/ לשנות בהתאם לסיכון האשראי השיורי ורווחיות הלקוח.
- החלטה.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

הבנק קבע במרבית הנושאים שני סוגי מגבלות. האחת מגבלת דירקטוריון והשנייה מגבלת הנהלה לפי הגישה הבאה: מגבלות דירקטוריון - מגבלות הדירקטוריון בתיאבון הסיכון משקפות את החשיפה המקסימאלית שדירקטוריון הבנק מאפשר בכל תחומי הסיכון. מגבלות הדירקטוריון ניתנות לשינוי, על ידי דירקטוריון הבנק, לאחר דיון על הסיבות לשינוי הנדרש וההשלכות על פרופיל הסיכון של הבנק, וזאת בהתאם להתפתחויות בכיוונים העסקיים של הבנק.

מגבלות הנהלה - מגבלות הנהלה מחמירות יותר ממגבלות הדירקטוריון, והן נועדו לשמש ככלי ניהולי למעקב ו/או לניטור הדוק אחר סיכונים אשראי של הבנק ולאפשר צמצום החשיפות עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. מגבלות הנהלה ניתנות לשינוי, על ידי וועדת אשראי עליונה של הבנק, לאחר דיון על הסיבות לשינוי הנדרש וההשלכות על פרופיל הסיכון של הבנק, וזאת בהתאם להתפתחויות בכיוונים העסקיים של הבנק.

דיווח על המעקב אחר העמידה במגבלות תיאבון הסיכון של הבנק. במידה ונוצרה חריגה ממגבלות הנהלה שנקבעו, החטיבה הרלוונטית מדווחת על פי כללי הדיווח שהוגדרו במדיניות לגורמים השונים. בדיווח נכללות הסיבות שגרמו לחריגה, השלכות החריגה ואת הצעדים שנקטו או שמומלץ לנקוט על מנת להסדיר את החריגה.

אין לחרוג ממגבלות הדירקטוריון אלא אם התקבל אישורו המוקדם של הדירקטוריון או של ועדה מטעמו.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1) (במיליוני שקלים חדשים)

31 בדצמבר 2019				
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
הפרשות להפסדי		פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
יתרות נטו	אשראי	אחרים	אשראי	
254,699	1,694	253,581	2,812	חובות, למעט איגרות חוב
9,196	-	9,196	-	איגרות חוב
77,955	119	78,020	54	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
341,850	1,813	340,797	2,866	סך הכל

31 בדצמבר 2018				
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
הפרשות להפסדי		פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
יתרות נטו	אשראי	אחרים	אשראי	
236,701	1,579	235,863	2,417	חובות, למעט איגרות חוב
10,701	-	10,701	-	איגרות חוב
68,733	98	68,759	72	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
316,135	1,677	315,323	2,489	סך הכל

(1) יתרות ברוטו בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים של פריטים מאזניים וחוץ מאזניים, היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203.

(2) חשיפות חוץ מאזניות הן לפני מקדמי המרה לאשראי (CCF)

לפרטים בדבר היתרות וניתוח השינויים בחובות פגומים ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 בדצמבר 2019 (במיליוני שקלים חדשים):

עומק הפיגור							
בפיגור של 90 יום או יותר	בפיגור של 30 ימים		בפיגור של 15 ימים		בפיגור של 6 ימים		בפיגור של 9 ימים
	עד 89 ימים ⁽¹⁾	עד 6 ימים	עד 33 ימים	עד 15 ימים	עד 33 ימים	עד 6 ימים	
סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל
9	28	16	14	16	213	271	316
-	-	-	1	-	118	119	125
637	931	256	94	256	126	1,407	2,117
-	-	35	46	35	85	166	203
637	931	221	48	221	41	1,241	1,914

- (1) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.
- (2) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעון.
- (3) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.
- (4) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

לפרטים בדבר תנועה בירת ההפרשה להפסדי אשראי ופירוט חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 לדוחות הכספיים לשנת 2019.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות אשראי של חשיפות אשראי (CRB)

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות

הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהול דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית (הקו הראשון).

על מנת לאתר סיכונים האשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לבחינה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחנו על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהלי הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווג וההפרשות בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי תלוי. החשבונאי הראשי מהווה קו שני בתהליך הסיווג וההפרשה ואחריותו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311 הינה להיות הגורם הבלתי תלוי לסיווג וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לאגות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסיווג חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב. איתור הלוואות לדיור (משכנתא) בעלות מאפייני סיכון נעשה באופן אוטומטי ובאמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גביה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים וחיצוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

זיהוי וסיווג חובות בעייתיים - הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני הבעייתיים בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו.

בהתאם לאפשרות הבנק, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים מסווג כפגום כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בכל מקרה, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים, מסווג כחוב פגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיור.

חובות מתחת ל-700 אלפי שקלים חדשים, שמצויים בפיגור של 90 יום, מוערכים על בסיס קבוצתי, ובמקרה זה מסווגים כחובות נחותים. קבלת החלטה בדבר סיווג חוב מבוטסת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים, ומחויבותם לתמוך בחוב ויכולת הלווה להשיג מימון מצד ג'.

הפרשה להפסדי אשראי - בבנק מערכת ממוחשבת לאיתור ולסיווג של חובות בהם קיים, או עלול להיווצר, סיכון להפסדי אשראי. המערכת מקושרת למערכות התשתית השונות בבנק, והיא מרכזת נתונים המאפשרים בחינה של החובות לצורך אמידת איתנותם ותזרימי המזומנים הצפויים מהם. במערכת החדשה הוטמנו תהליכים ממוכנים של איתור, בחינה, סיווג וגביה ההפרשות, לרבות תיעוד של התהליכים והיררכיה של אישורים לפי הסמכויות שנקבעו בנוהלי הבנק. המערכת מאפשרת גם טיפול בחובות בעייתיים שלא אותרו בתהליכי האיתור האוטומטיים, אלא בבחינות ובדיקות איכותיות המבוצעות על תיק האשראי של הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

ההחלטה על סכום ההפרשה להפסדי אשראי הינה פועל יוצא של איכות האשראי והביטחונות, מצבו הפיננסי והמשפטי של הלווה והערבים והתנאים הסביבתיים והענפיים בסביבת הלקוח.

הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות בהתאם לרף של 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי כאמור לעיל.

לפרטים בדבר הפרשה פרטנית, הפרשה קבוצתית, הפרשה בגין הלוואות לדיור והפרשה בגין אשראי חוץ מאזני ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים לשנת 2019.

הסדרי חוב וטיפול בחוב בעייתי בארגון מחדש - ככלל, במקרים בהם ניתן להגיע להסדר לסילוק החוב, מבלי לפגוע בבטוחות העומדות לטובת הבנק, ומבלי לנקוט הליכים משפטיים, נותן הבנק עדיפות לעריכת הסדר לסילוק החוב.

במטרה לשפר גביית האשראי ולמנוע, ככל שניתן, מצבי כשל בגביית חובות, עורך הבנק ניסיונות להגיע להסדרים לתשלום החוב, טרם נקטת הליכים משפטיים ואף לאחר ובמהלך נקיטתם, אשר יכול ויכללו: דחיית מועדי תשלום, פריסה מחדשת של החוב, הפחתת שיעורי ריבית, שינוי לוח הסיילוקין, שינוי תנאי החוב במטרה להתאימם למבנה המימון של הלווה, איחוד חובות הלווה, העברת חובות ללווים אחרים תחת קבוצת לוויים בשליטה משותפת, בחינה מחדשת של אמות המידה הפיננסיות המוטלות על הלווה ועוד.

חוב אשר פורמאלי עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו).

לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם: (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו- (2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק - מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2019

סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾												
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾												
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾												
מזה:												
אשראי												
תקין												
שאים												
בדירוג												
ביצוע												
אשראי ⁽⁶⁾												
בעייתי ⁽⁶⁾												
סך הכל												
חובות												
בעייתי ⁽⁶⁾												
סך הכל												
פגום												
הוצאות												
בגן												
הפסדי												
חשבוניות												
נטו												
יתרת												
הפרשה												
להפסדי												
אשראי												
פעילות לווים בישראל												
ציבור - מסחרי												
												חקלאות, ייעור ודיג
8	1	1	7	15	673	895	15	12	868	895		כרייה וחציבה
4	-	-	-	-	351	519	-	-	539	539		תעשייה וחרושת
155	25	58	280	398	5,678	9,825	398	234	9,299	9,931		בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
183	(9)	9	135	240	13,417	33,318	240	468	32,612	33,320		בינוי ונדל"ן - פעילויות
30	1	(24)	92	455	4,284	4,881	455	80	4,351	4,886		בינוי ונדל"ן
8	1	-	3	16	1,469	2,244	16	32	2,642	2,690		אספקת חשמל ומים
204	63	87	331	457	8,180	10,575	457	206	10,052	10,715		מסחר
												בתי מלון שירותי הארחה
29	10	11	28	48	1,052	1,384	48	44	1,293	1,385		ואוכל
18	7	15	22	41	1,233	1,881	41	1	1,846	1,888		תחבורה ואחסנה
10	(3)	(2)	22	27	643	1,272	27	87	1,168	1,282		מידע ותקשורת
82	2	15	135	184	4,033	7,791	184	-	9,661	9,845		שירותים פיננסיים
70	21	40	68	109	3,444	4,981	109	44	4,838	4,991		שירותים עסקיים אחרים
												שירותים ציבוריים
15	4	4	25	36	2,117	2,620	36	152	2,444	2,632		וקהילתיים
816	123	214	1,148	2,026	46,574	82,186	2,026	1,360	81,613	84,999		סך הכל מסחרי
												אנשים פרטיים -
673	14	44	56	1,532	135,256	148,604	1,532	-	147,072	148,604		הלוואות לדירור
273	91	101	87	234	20,476	31,495	234	403	31,165	31,802		אנשים פרטיים - אחר
1,762	228	359	1,291	3,792	202,306	262,285	3,792	1,763	259,850	265,405		סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	110	151	-	-	657	657		בנקים בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,941	7,941		ממשלת ישראל
1,762	228	359	1,291	3,792	202,416	262,436	3,792	1,763	268,448	274,003		סך הכל פעילות בישראל
פעילות לווים בחוץ												
לארץ												
סך הכל ציבור - פעילות												
50	-	8	37	87	4,095	5,644	87	5	5,608	5,700		בחוץ לארץ
1	-	(3)	-	-	7,150	7,155	-	-	8,881	8,881		בנקים בחוץ לארץ
-	-	-	-	-	656	656	-	-	2,437	2,437		ממשלות בחוץ לארץ
51	-	5	37	87	11,901	13,455	87	5	16,926	17,018		סך הכל פעילות בחוץ לארץ
1,813	228	364	1,328	3,879	214,317	275,891	3,879	1,768	285,374	291,021		סך הכל

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 214,317, אגרות חוב - 9,964, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי סכר חוזר - 120, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 2,578 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות של לווה - 64,042.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי סכר חוזר.

(3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(5) אשראי תקין בדירוג נמוך שמדיניות הבנק קובעת מגבלות ספציפיות לגבי העמדתו.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,759 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 2,501 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 5,571 מיליוני שקלים חדשים בגינו נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מרכז ערבויות ביצוע בנוסח חוק מרכז ערבויות בינלאומיים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק - מאוחד - המשך

ליום 31 בדצמבר 2018

פירוט סיכון אשראי לפי ענפי משק - המשך (במיליוני שקלים חדשים):

סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾										חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾				הפסדי אשראי ⁽⁴⁾					
מזה:										מחזיק		מחזיק		מחזיק					
אשראי										אשראי		אשראי		אשראי					
תקין										תקין		תקין		תקין					
שאים										שאים		שאים		שאים					
בדירוג										בדירוג		בדירוג		בדירוג					
ביצוע										ביצוע		ביצוע		ביצוע					
סך הכל										סך הכל		סך הכל		סך הכל					
סך הכל										סך הכל		סך הכל		סך הכל					
8	1	1	6	12	619	817	12	11	794	817									
4	-	-	-	1	414	658	1	-	703	704									
122	18	33	279	422	5,760	9,717	422	274	9,281	9,977									
165	(8)	(1)	203	297	14,191	30,900	297	869	29,735	30,901									
55	(4)	(1)	26	40	2,819	3,190	40	57	3,104	3,201									
9	2	4	2	26	927	1,607	26	38	1,788	1,852									
180	44	74	234	347	8,126	10,923	347	295	10,368	11,010									
28	10	12	23	48	1,004	1,294	48	43	1,203	1,294									
10	8	5	7	20	1,059	1,452	20	7	1,449	1,476									
9	2	4	11	20	612	1,137	20	136	994	1,150									
69	5	6	168	180	4,272	9,006	180	3	11,771	11,954									
51	18	19	43	83	3,068	4,389	83	44	4,335	4,462									
15	1	4	21	30	2,104	2,558	30	172	2,381	2,583									
725	97	160	1,023	1,526	44,975	77,648	1,526	1,949	77,906	81,381									
643	22	36	60	1,310	126,673	135,960	1,310	-	134,650	135,960									
263	91	109	77	233	19,473	29,969	233	292	29,720	30,245									
1,631	210	305	1,160	3,069	191,121	243,577	3,069	2,241	242,276	247,586									
-	-	-	-	-	622	685	-	-	1,199	1,199									
-	-	-	-	-	1	1	-	-	8,651	8,651									
1,631	210	305	1,160	3,069	191,744	244,263	3,069	2,241	252,126	257,436									
פעילות לווים בחוץ										לארץ		לארץ		לארץ		לארץ		לארץ	
42	(2)	2	5	20	4,835	6,095	20	-	6,304	6,324									
4	-	3	-	-	4,845	4,951	-	-	6,606	6,606									
-	-	-	-	-	629	629	-	-	2,491	2,491									
46	(2)	5	5	20	10,309	11,675	20	-	15,401	15,421									
1,677	208	310	1,165	3,089	202,053	255,938	3,089	2,241	267,527	272,857									

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 202,053, איגרות חוב - 10,988, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מנכ"ר חוזר - 26, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 3,240 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות של לווה - 56,550.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מנכ"ר חוזר.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (5) אשראי תקין בדירוג נמוך שמדיניות הבנק קובעת מגבלות ספציפיות לגבי העמדתו.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירוג שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 2,023 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 2,241 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 4,794 מיליוני שקלים חדשים בגין נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מנכ"ר וערבויות ביצוע בנוסח חוק מנכ"ר מסבטיח בינלאומיים.
- (8) סיווג מחדש.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן חשיפות אשראי לפי יתרת תקופות לפירעון (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2019				
עד שנה	מעל שנה ועד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופות לפירעון	סך הכל
חשיפת אשראי מאזנית:				
29,195	15,391	4,891	-	49,477
17,105	41,206	121,611	-	179,922
6,840	8,810	3,643	216	19,509
1,855	694	142	-	2,691
54,995	66,101	130,287	216	251,599
סך הכל ציבור				
7,002	1,261	988	-	9,251
61,997	67,362	131,275	216	260,850
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
1,959	5,177	2,206	134	9,476
מזה: איגרות חוב				
57,570	15,982	4,501	-	78,053
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				

ליום 31 בדצמבר 2018				
עד שנה	מעל שנה ועד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופות לפירעון	סך הכל
חשיפת אשראי מאזנית:				
30,717	15,404	2,927	-	49,048
16,620	39,273	114,760	-	170,653
8,107	7,759	3,297	197	19,360
2,495	1,119	54	-	3,668
57,939	63,555	121,038	197	242,729
סך הכל ציבור				
3,613	1,599	705	-	5,917
61,552	65,154	121,743	197	248,646
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
3,363	6,706	1,509	80	11,658
מזה: איגרות חוב				
54,813	11,224	2,785	-	68,822
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				

(1) נכסים בגין מכשירים נגזרים מכילים בין היתר מכשירים נגזרים של בנקים וממשלות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

חשיפות למדינות זרות – מאוחד⁽¹⁾

חלק א - מידע בדבר סך החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני שקלים חדשים):

חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾⁽³⁾⁽⁵⁾					חשיפה מאזנית ⁽²⁾								המדינה
חשיפה מאזנית מעבר לגבול					חשיפה מאזנית של שלוחות של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים								
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי	סך חשיפה חוץ מאזנית	סיכון אשראי חובות פגומים	סך כל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לממשלות ⁽⁴⁾	לבנקים לאחרים	לממשלות	לבנקים לאחרים	
													מזה: סיכון אשראי
31 בדצמבר 2019													
3,252	6,778	-	556	-	24	10,030	-	316	316	1,473	246	8,311	ארצות הברית
1,285	133	-	2,226	-	21	1,418	-	-	-	1,404	14	-	צרפת
787	166	-	1,115	-	14	2,041	1,088	332	1,420	634	161	158	בריטניה
107	25	-	2,922	-	-	132	-	-	-	75	57	-	גרמניה
1,849	566	-	1,000	-	25	2,415	-	-	-	1,863	350	202	אחרות
7,280	7,668	-	7,819	-	84	16,036	1,088	648	1,736	5,449	828	8,671	סך כל החשיפות למדינות זרות
328	81	-	83	-	4	409	-	-	-	398	-	11	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC
34	8	-	33	-	-	42	-	-	-	42	-	-	למדינות יוון, פורטוגל, ספרד ואיטליה
31 בדצמבר 2018													
3,174	3,465	-	519	-	23	6,639	-	396	396	1,544	157	4,938	ארצות הברית
1,345	39	-	2,092	-	18	1,384	-	-	-	1,383	1	-	צרפת
722	184	-	1,182	-	13	2,133	1,227	389	1,616	784	122	-	גרמניה
253	68	-	2,651	-	-	321	-	-	-	121	14	186	אחרות
1,889	629	-	1,105	-	16	2,518	-	-	-	2,023	141	354	סך כל החשיפות למדינות זרות
7,383	4,385	-	7,549	-	70	12,995	1,227	785	2,012	5,855	435	5,478	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC
319	114	-	130	-	5	433	-	-	-	422	-	11	למדינות יוון, פורטוגל, ספרד ואיטליה

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נדילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני, מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

(4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

(5) יתרת החשיפה החוץ מאזנית כוללת סך של 5,571 מיליוני שקלים חדשים בגין רכישת ביטוח ממבטחי משנה בינלאומיים לתיק ערבויות חוק מחר של לווים בענף הנדל"ן בישראל. (ליום 31 בדצמבר 2018 - 4,794 מיליוני שקלים חדשים). לפרטים בדבר עדכון מקדם ההמרה לאשראי (CCF) המוחל על ערבויות להבטחת השקעות של רכשי דירות על פי חוק המכר. ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.

(6) כולל חשיפה לבנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB).

החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשראי", כגון ערבויות, ביטחונות, חוזי ביטוח ונגזרי אשראי. כאשר לא קיים "חיזוק אשראי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.

שורת "סך כל החשיפות למדינות זרות" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחוץ לארץ של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני שקלים חדשים):

לימים 31 בדצמבר 2019 ו-31 בדצמבר 2018 אין מדינות שסך החשיפה אליהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון.

חלק ג' - מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות

לימים 31 בדצמבר 2019 ו-31 בדצמבר 2018 אין לבנק חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות ולמדינות זרות שעברו ארגון מחדש.

הפחתת סיכון אשראי (CRC)

דרישות גילוי איכותיות בנוגע לשיטות להפחתת סיכון אשראי

קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממחן אשראי ומריכוזיות האשראי. קבוצת הבנק נוקטת באמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממחן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים העיקריים להפחתת הסיכון במסגרת מדיניות האשראי של הבנק.

קיזוז נכסים והתחייבויות - הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 12 בדצמבר 2012.

בהתאם להוראות, תאגיד בנקאי יקזז נכסים והתחייבויות הנובעים מאותו צד נגדי ויציג במאזן את יתרתם נטו בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- בגין אותן ההתחייבויות יש לו זכות חוקית בת אכיפה לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים.
- בכוננותו לפרוע את ההתחייבויות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית.
- גם התאגיד הבנקאי וגם הצד הנגדי חייבים אחד לשני סכומים הניתנים לקביעה.

בהתאם להוראות, תאגיד בנקאי יקזז נכסים והתחייבויות עם שני צדדים נגדיים שונים ויציג במאזן סכום נטו בהתקיים כל התנאים המצטברים לעיל, ובתנאי שישינו הסכם בין שלושת הצדדים המעגן באופן ברור את זכות התאגיד הבנקאי בגין אותן ההתחייבויות לקיזוז.

כמו כן, נקבע כי תאגיד בנקאי יקזז פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי שניתן מפיקדונות אלה, כשאין לבנק סיכון להפסד מהאשראי. תאגיד בנקאי לא יקזז בין נכסים בגין מכשירים נגזרים כנגד ההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים אלא אם מתקיימים כל התנאים המצטברים שלעיל. עם זאת, בהוראות נקבע כי במקרים מסוימים תאגיד בנקאי רשאי לקזז סכומי שווי הוגן שהוכרו בגין מכשירים נגזרים וסכומי שווי הוגן שהוכרו בגין הזכות לדרוש חזרה ביטחון במזומן (חייבים), או המחויבות להשיב ביטחון במזומן (זכאים) הנובעים ממכשירים נגזרים שבוצעו עם אותו צד נגדי בהתאם להסדר להתחשבות נטו (Master Netting Arrangement), גם אם תנאי הכוונה לפרוע על בסיס נטו או בו זמנית אינו מתקיים.

בנוסף, תאגיד בנקאי יקזז בין "ניירות ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר" לבין "ניירות ערך שנמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר", אם מתקיימים תנאים מסוימים שנקבעו בכללי החשבונאות המקובלים בארצות הברית בנושא זה.

עם זאת, הבנק אינו רשאי לקזז מאזנית סכומים אלא אם קיבל לכך אישור מראש של הפיקוח על הבנקים.

מדיניות הבנק הנוכחית היא להציג חשיפות בגין עסקאות ברוטו, למעט פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי כאמור לעיל. בהתאם לכך, פיקדונות המיועדים למתן אשראי, שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי, ולקבוצת הבנק אין סיכון להפסד אשראי, קוזזו מן האשראי שניתן מפיקדונות אלו. פערי הריבית בגין פעילות זו הוצגו בדוח רווח והפסד בסעיף פעילות.

בטוחות - קבלת ביטחונות לטובת הבנק נועדה להבטיח את החזר האשראי, שהבנק נותן ללקוח, במקרה של חדלות פירעון. טיב וכמות הביטחונות הנדרשים מהלקוח, נקבעים על סמך המאפיינים הבסיסיים של הלווה, מאפייני העסקה, ומהותיות הסיכון לכך שהלקוח לא יוכל להחזיר את האשראי. ככל שהסיכון גבוה יותר, הבנק ידרוש ביטחונות רבים יותר ונדילים יותר. ככלל, הלקוח ידרש להמציא סוגי ביטחונות, המתאימים ככל הניתן לאשראי הניתן, לפי פרמטרים שונים כגון: התאמה לעסקה, לסכום ולתקופת האשראי.

הבנק קבע את סוגי הנכסים אשר יוכרו כבטוחות למתן אשראי במדיניות ובנהלים. הבטוחות העיקריות המקובלות בבנק הן: פיקדונות, ניירות ערך, שעבוד של נדל"ן ושל רכב, שוברי אשראי, צ'קים, ערבויות בנקאיות וערבויות של מוסדות, של תאגידים או של יחידים. במסגרת מדיניות הבטוחות, נקבעו כללים ועקרונות באשר לרמת ההסתמכות על כל סוג בטוחה, בהתאם לאופייה, סחירותה, התנדוטיות במחירה, מהירות מימושה ומעמדה המשפטי, וזאת בנוסף לבחינת כושר החזר של הלקוח כקריטריון למתן האשראי.

כמו כן, קיימים סוגי ביטחונות נוספים כדוגמת שיעבוד שוטף, חייבים ו/או אמות מידה כספיות ותפעוליות המושתתות על לקוח בכדי להבטיח את יכולתו לעמוד בפירעון חובו לבנק.

הבטוחות מותאמות, במידת האפשר, לסוג האשראי אותו הן מבטיחות, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי, למטרות וכן למהירות יכולת המימוש שלהן. מקדמי הביטחון קובעים את השיעור בו הבנק מוכן להסתמך על בטוחה מסוימת כביטחון לאשראי. שווי הבטוחות בהתאם למקדמי הביטחון מחושב, ככל שניתן, באופן אוטומטי על ידי מערכות המחשוב. מקדמי הביטחון לסוגי הבטוחות השונים נבדקים אחת לשנה, ומאושרים בועדת אשראי דירקטוריונית, בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. כמו כן, קיימים ביטחונות אשר אינם נלקחים בחשבון בחישוב מקדמי הביטחון והם משמשים לחיזוק מערך הביטחונות הקיים. הבנק מאשר באופן פרטי ומוגבל, גם מתן אשראי כנגד התחייבות הלווה בלבד.

ככלל, בעת קבלת נכס לביטחון, הבנק מתחשב רק בסכום מסוים מערך הנכס לצרכי ביטחון ("מקדם ביטחון"). מקדם הביטחון הוא המקדם בו יש להכפיל את שווי הנכס לשם קבלת שווי הנכס לביטחון עבור הבנק. לכל סוג בטוחה נקבע מקדם ביטחון מתאים, בהתחשב במספר פרמטרים כגון: סחירות ויכולת המימוש של הבטוחה, זמן המימוש ועלות התהליך, התנדוטיות של מחיר הבטוחה, המעמד המשפטי/צורת רישום הבטוחה והבעלות עליה, והיכולת של צד ג' להטיל מגבלות על מימוש הבטוחה.

במסגרת נוהלי הבנק נקבעו כללים באשר לניהול השוטף של הביטחונות, ובכלל זה עדכון ערכם של הביטחונות: פיקדונות וערבויות בנקאיות מתעדכנים באופן שוטף לפי תנאיהם; ביטחונות שהם ניירות ערך סחירים מתעדכנים באופן שוטף לפי ערכם בשוק; לגבי בטוחות שהן נדל"ן, קובע הנהל את המועד להערכת שווי על ידי שמאי מוסמך בהתאם לסוג האשראי המובטח על ידי הנכס. הערכה זו מתוקפת במקרים המוגדרים במדיניות הבנק, על ידי יחידת השמאות הפנימית של הבנק. כמו כן, מבוצעת הערכת שווי במקרים של חשש לירידה מהותית בערך הביטחון, העלולה להעמיד את הבנק במצב של חוסר ביטחונות.

הבנק עושה שימוש נרחב בבטוחות אשר אינן מוכרות במסגרת כללי הפחתת הסיכון (CRM) של באזל II (נדל"ן, שעבוד רכב, ערבויות אישיות) בכדי להפחית את סיכויי האשראי.

ערבים - לעיתים הבנק דורש מהלקוח להמציא ערבויות או ערבים להבטחת האשראי. קיימים מספר סוגי ערבויות כגון ערבויות אישיות, ערבויות בנקאיות לסוגיהן, ערבויות מדינה, פוליסות ביטוח או כתבי שיפוי.

סינדיקציות אשראי - הבנק משתתף בסינדיקציות, באמצעות מערך מקצועי המאפשר לו להוביל סינדיקציות בהיקפי אשראי משמעותיים. מימון במסגרת סינדיקציה מאפשר פיזור הסיכון בין מספר גופים מממנים בעסקאות אשראי גדולות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

שיתוף/מכירת חובות - כלי נוסף להפחתת סיכון האשראי הוא שיתוף/מכירת נתחים מתיק האשראי של הבנק במגזרים מסוימים לגופים פיננסיים. במהלך השנים האחרונות, יצר הבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית למכירת סיכון אשראי. מכירת/שיתוף הסיכון יכולה להיעשות הן באמצעות מכירה מוחלטת והן באמצעות שיתוף בסיכון. פעילות זו מובלת על ידי יחידת הסינדיקציה שבחטיבה העסקית.

ביום 28 בדצמבר 2016 השלים הבנק רכישת פוליסת ביטוח לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) התשל"ה - 1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור.

פוליסת הביטוח מביטחה את הבנק למקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות ונועדה בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות.

רכישת הביטוחים נועדה, בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 בנושא "מדידה והלימות הון".

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור הסיכונים ועל ניהולם המבוקר.

פיזור הסיכונים מאופיין במספר היבטים:

- פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים.
- פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות.
- מגבלות על היקף חשיפה למגזרי פעילות ייחודיים ולסך פעילות הלויים בחוץ לארץ.
- מגבלות על היקף חשיפה ללויים בודדים ולקבוצות לויים.
- פיזור גיאוגרפי במקרים רלוונטיים (ענף הבניה, משכנתאות).

ענפי משק - בהנהלת הבנק ובדירקטוריון נערכים, בהתאם לצורך, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בעיקר ביחס לענפים הרגישים לתנודתיות במחזורי העסקים. מדיניות האשראי לענפים הרגישים נקבעת בהתבסס על ניתוח כלכלי של ההתפתחויות החזויות בענפים אלה. הבנק מקפיד על פיזור החבות בין ענפי המשק השונים, כך שלא תיווצר חבות חריגה בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 315. אשראי לענפים מסוימים, כמו ענף היהלומים וענף הבנייה (לרבות תתי הענפים שלו), מטופל על ידי יחידות מקצועיות ובעלי תפקידים המתמחים בענפים אלה. לענפים האמורים נקבעו כללים ונהלים ספציפיים, בנוסף לנהלים הכלליים הנוגעים להעמדת אשראי, וזאת על מנת להתמודד עם סיכוני האשראי הייחודיים לענפים אלה. בענף היהלומים הבנק מעדיף לדרוש ביטחונות מחוץ לענף על מנת להפחית את סיכון האשראי ולגדרו.

לקוחות גדולים - הבנק פועל בתחום האשראי ללקוחות גדולים באמצעות סקטור תאגידיים, במסגרתו פועלים צוותים בעלי התמחויות ענפיות. לעתים, מגביל הבנק את חלקו באשראי ללקוח גדול ביחס להיקף האשראי הכולל לאותו לקוח במערכת הבנקאית, ובמקרים מסוימים מתנה את השתתפותו במימון עסקאות מסוימות ביצירת חבילת מימון כוללת בה ישתתפו גם בנקים נוספים (במסגרת הסדרי קונסורציום). הבנק מקפיד על עמידה במגבלות על חבות לווה וקבוצת לויים ועל חבותם הכוללת של הלויים הגדולים וקבוצות הלויים שחבותם נטו לבנק עולה על 10%, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.

פיזור גיאוגרפי - הבנק מקפיד על פיזור גיאוגרפי בתחום האשראי לבנייה ובתחום המשכנתאות, במטרה להקטין ריכוזיות יתר במתן האשראי.

גידורים - ללויים בעלי חשיפה מטבעית מוצעים אמצעי חיסוי והגנה (עסקות גידור) לצמצום חשיפתם, וזאת בנוסף לצעדים האחרים שהבנק נוקט למזעור סיכוני החשיפה של הבנק מפעילותם של אותם לקוחות. הבנק קבע הנחיות למעקב, פיקוח ובקרה נאותים על פעילות לויים אשר חבותם לבנק רגישה לשינויים בשערי החליפין, לרבות יצירת סימולציות ותרמישים לשינויים עתידיים בשערי החליפין. בקרות מיוחדות מופעלות גם לגבי לקוחות אשר מרכיב משמעותי בסל הביטחונות שלהם הוא ניירות ערך.

הפחתת סיכון אשראי - דיור

ביטחונות - על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין ביטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב. לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שווי, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי בנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד. השמאות המקובלות בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרות. עם זאת, דורש הבנק לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בנייה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב.

ביטוחים - על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבוסס בביטוח נכס. בנוסף, הלויים עצמם מבטחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו. תהליך ביטוח האשראי הינו גורם מפחית סיכון משמעותי.

שיעור המימון (LTV) - שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית ביטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאינתנותו הפיננסית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019									
לא									
מזיה: על ידי			מזיה: על ידי			מזיה:			
נגזרי אשראי			ערביות פיננסיות			על ידי בטחון			
מזה:	יתרה	מזה:	יתרה	מזה:	יתרה	מזה:	סך הכל	סך הכל	
מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	
מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	
-	-	984	6,487	5,875	17,514	6,860	24,001	230,698	חובות, למעט איגרות חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	9,196	איגרות חוב
-	-	984	6,487	5,875	17,514	6,860	24,001	239,894	סך הכל
-	-	14	151	32	252	46	370	2,188	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

ליום 31 בדצמבר 2018									
לא									
מזיה: על ידי			מזיה: על ידי			מזיה:			
נגזרי אשראי			ערביות פיננסיות			על ידי בטחון			
מזה:	יתרה	מזה:	יתרה	מזה:	יתרה	מזה:	סך הכל	סך הכל	
מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	
מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	מזבטח	
-	-	1,024	5,209	7,456	18,973	8,481	24,182	212,519	חובות, למעט איגרות חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	10,701	איגרות חוב
-	-	1,024	5,209	7,456	18,973	8,481	24,182	223,220	סך הכל
-	-	65	124	24	154	89	269	1,978	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר

- (1) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי.
 (2) יתרה מאזנית של חלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.

סיכון האשראי לפי הגישה הסטנדרטית

חישוב סיכון האשראי על פי הגישה הסטנדרטית מבוסס על דירוגי אשראי חיצוניים, הנקבעים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAI). במסגרת החישוב, הבנק משתמש בנתוני הדירוג של חברת S&P.

דירוגי חברות הדירוג משמשים לקביעת משקל הסיכון של קבוצות החשיפה הבאות:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים בנקאיים
- תאגידים

קביעת משקל הסיכון המתאים מתבצעת בהתאם לנתוני הצד הנגדי.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הבנק מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

להלן טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהם עושה הבנק שימוש:

S&P
AAA עד AA
A+ עד A
BBB+ עד BBB
BB+ עד BB
B+ עד B
CCC+ או נמוך יותר

יצוין כי החלק העיקרי של סיכון האשראי בבנק אינו מדורג בדירוג חיצוני.

ניתוח והכנת מסגרות

כחלק מהפעילות העסקית של הבנק, לצורך הכנת מסגרות הפעילות לחשיפת אשראי וסיכונים אחרים עבור בנקים ומוסדות פיננסיים זרים הבנק משתמש בדירוגים של חברות הדירוג הבינלאומיות המובילות: Moody's, Fitch ו-S&P, אשר משמשים את הבנק הן לניתוח והן לקביעת גבולות חשיפה. בהכנת מסגרת הפעילות עבור בנקים ישראלים, הבנק נעזרים גם בדירוגים של חברות הדירוג מעלות S&P ומידרוג.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

להלן הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון (במיליוני שקלים חדשים)⁽⁴⁾:

ליום 31 בדצמבר 2019						
נכסי סיכון וצפיפות		חשיפות לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		חשיפות לפני מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		
צפיפות נכסי סיכון	נכסי סיכון	סכום חוץ מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
0%	90	1	58,737	10	59,229	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
14%	181	131	1,128	520	752	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
25%	392	88	1,498	119	1,518	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
90%	42,466	17,418	30,022	47,986	31,394	תאגידים
75%	15,266	1,575	18,780	11,131	20,390	חשיפות קמעונאיות ליחידים
75%	7,961	847	9,766	4,255	11,492	הלוואות לעסקים קטנים
53%	70,652	1,110	133,306	13,346	133,837	בביטחון נכס למגורים
100%	4,032	167	3,866	610	4,166	בביטחון נדל"ן מסחרי
130%	3,280	54	2,461	54	2,558	הלוואות בפיגור
58%	2,174	11	3,718	22	3,718	נכסים אחרים
51%	146,494	21,402	263,282	78,053	269,054	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018						
נכסי סיכון וצפיפות		חשיפות לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		חשיפות לפני מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		
צפיפות נכסי סיכון	נכסי סיכון	סכום חוץ מאזני ⁽³⁾	סכום מאזני ⁽³⁾	סכום חוץ מאזני ⁽²⁾	סכום מאזני ⁽²⁾	
0%	163	59	52,075	151	52,489	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
12%	161	69	1,294	190	895	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
25%	541	160	2,000	224	1,925	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
90%	39,525	14,750	29,273	43,884	32,400	תאגידים
75%	14,381	1,465	17,710	10,471	19,350	חשיפות קמעונאיות ליחידים
75%	7,865	787	9,699	3,888	11,390	הלוואות לעסקים קטנים
52%	64,965	808	124,816	9,295	125,541	בביטחון נכס למגורים
100%	2,495	157	2,338	618	2,579	בביטחון נדל"ן מסחרי
127%	2,821	72	2,154	72	2,247	הלוואות בפיגור
56%	2,207	14	3,917	29	3,917	נכסים אחרים
51%	135,124	18,341	245,276	68,822	252,733	סך הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגות.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CR5)⁽¹⁾⁽²⁾ (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019										
סך הכל חשיפות אשראי (לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סוגי נכסים/משקל סיכון
1,259	-	-	-	-	-	-	-	902	357	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
1,586	-	-	77	-	-	42	-	1,467	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
47,440	-	-	41,006	-	-	573	-	5,861	-	תאגידים
20,355	-	-	-	20,355	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,613	-	-	1	10,612	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
134,416	-	-	826	37,247	13,340	32,238	50,765	-	-	בביטחון נכס למגורים
4,033	-	-	4,033	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
2,515	-	1,528	987	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
3,729	5	58	2,027	-	-	-	-	-	1,639	נכסים אחרים
149	-	48	101	-	-	-	-	-	-	מזה: בגין מניות
284,684	5	1,586	49,041	68,214	13,340	32,853	50,765	8,257	60,623	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018										
סך הכל חשיפות אשראי (לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סוגי נכסים/משקל סיכון
1,363	-	-	-	-	-	-	-	806	557	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
2,160	-	-	76	-	-	162	-	1,922	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
44,023	-	-	38,143	-	-	523	-	5,357	-	תאגידים
19,175	-	-	4	19,171	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,486	-	-	5	10,481	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
125,624	-	-	814	37,548	4,572	28,696	53,994	-	-	בביטחון נכס למגורים
2,495	-	-	2,495	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
2,226	-	1,190	1,036	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
3,931	-	62	2,111	-	-	-	-	-	1,758	נכסים אחרים
92	-	47	45	-	-	-	-	-	-	מזה: בגין מניות
263,617	-	1,252	44,840	67,200	4,572	29,381	53,994	8,116	54,262	סך הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוזי-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגות.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

סיכון אשראי של צד נגדי

גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון צד נגדי הינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יהיה בכשל לפני הסליקה הסופית של תזרימי העסקה. הפסד כלכלי יקרה רק כאשר העסקה עם הצד הנגדי תהיה בעלת שווי כלכלי חיובי בעת הכשל. ערך השוק של העסקה, שיכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים, תלוי למעשה בתנודות בגורמי השוק. במידה והצד הנגדי יהיה בכשל, והעסקה בעלת שווי הוגן חיובי, הדבר עלול לגרום להפסד לבנק, לבעיית נזילות ולקושי לבצע עסקאות נוספות. סיכון הצד הנגדי יכול להיות מושפע מסיכונים אחרים, ביניהם: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות, סיכון תפעולי וסיכון המוניטין של הצד הנגדי לעסקה. סיכון הצד הנגדי הוגדר כסיכון מהותי בבנק. מנהל הסיכון הוא מנהל החטיבה הפיננסית.

הבנק התווה מדיניות לטיפול בסיכון הצד הנגדי מול בנקים ומדינות ומסמך נוסף, המהווה חלק ממדיניות האשראי של הבנק, בנוגע לפעילות הלקוחות במכשירים פיננסיים נגזרים. הפעילות במכשירים נגזרים מהווה חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, וזאת, בכפוף למגבלות הדירקטוריון. הבנק פועל במכשירים נגזרים הן עבור לקוחותיו, והן לצורך עצמי במסגרת ניהול חשיפות בסיס וריבית במגזרי ההצמדה השונים. שורה של נהלים מבטיחים כי הבנק יוכל להציע ללקוחותיו מגוון רחב של מכשירים פיננסיים, תוך שמירה על מסגרת נאותה לטיפול בסיכון זה.

החשיפה לבנקים ולמדינות זרות הינה למספר גורמי סיכון ובהם סיכון מדינה בגין מצב כלכלי, פוליטי או מלחמה, וכן, סיכון העברה, הנובע ממגבלות אדמיניסטרטיביות המונעות העברת מטבע חוץ. בפעילות זו, תיאבון הסיכון של הבנק, כפי שגוון במסמך המדיניות, הינו ניתוב עיקר הפעילות היזומה למדינות המפותחות שדרוגן לא יפחת מקבוצת A ולבנקים העיקריים הפועלים במדינות. הפעילות מתבצעת תוך שמירה על פיזור נאות של החשיפות בין מדינות ובנקים. לבנק פעילות נמוכה מאוד מול מדינות פחות מפותחות, עם דירוגים נמוכים יותר, וזאת, בעיקר בכדי לתת מענה לצרכי הלקוחות.

מדידת הסיכון מתבצעת באמצעות הפעלת תרחישים המתבצעים באופן שוטף לנוכח מגבלות ספציפיות שהוטלו על הפעילות מול הצד הנגדי, וכן, בחישוב אגרגטיבי המגביל את כלל החשיפה של התיק. במקרים שבהם לא ניתן לצטט מחיר שוק, מתבצע התמחור ומתבצעת אמידת החשיפה באמצעות מודלים מקובלים לתמחור. לצורך הפעילות מול בנקים ומדינות פיתח הבנק מתודולוגיה לקביעת המסגרות מול כל צד נגדי, בהסתמך על איכותם, דירוגם וההון של הבנקים והמדינות.

לצורך אמידת החשיפה משתמש הבנק במגוון מערכות, באופן דומה לפעילות העסקית, כאשר הבקרה מתבססת על המידע הנכלל במערכות אלה, ועל מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק, כדי לאמוד את חשיפת הלקוחות ולהתריע בעת חריגה. מנגנון הבקרה בפעילות מול בנקים זרים מתבסס על דוחות ייעודיים שהוקמו במערכת התשתית של הבנק ודוחות חריגה המופקים לצורך המעקב אחר הפעילות בארץ ומחוץ לה, ביניהם דוח בנקים המרכז את כלל החשיפות מולם, וכן דוחות חריגים, המשקפים חריגות מהמסגרות שנקבעו, לו התרחשו כאלה. בנוסף, קיימים מנגנונים אוטומטיים להצפת חריגות ממסגרות המסחר מול בנקים ומדינות, הן בחדר המסחר והן בבקרת חדר עסקאות.

הבנק מתאים את מסגרות החשיפה שלו מול בנקים ומדינות באופן שוטף, וכן, מתבצעת בחינה שוטפת של פרסומים לגבי דירוגים של המוסדות הפיננסיים להם הבנק חשוף על ידי היחידה לקשרי מוסדות פיננסיים, הפועלת בחטיבה הפיננסית. בנוסף נבדקים באופן שוטף אינדיקטורים מבוססי מדדי שוק לשם התראה על אירועים שעשויים להצביע על שינויים במצב הפיננסי של המוסדות הפיננסיים המרכזיים אליהם הבנק חשוף.

פרופיל הסיכונים הנוכחי של הבנק מלמד כי עיקר החשיפה של הבנק לסיכון הצד הנגדי היא לתאגידים ולבנקים זרים, כאשר רמת החשיפה אינה מהותית. כמו כן, לבנק חשיפה נמוכה לפעילות מול מדינות.

הבנק בוחן ומנטר באופן שוטף את הפעולות הנדרשות למזעור הסיכון. יש לציין כי במהלך של שנת 2019, בדומה לשנה החולפת ניתן דגש לניטור השפעות האירועים הפוליטיים והכלכליים ובדגש על אירופה, על פעילות הבנק מול צדדים נגדיים החשופים להשפעות אלה. רמת הסיכון של הבנק בהתייחס לאירועים אלה היא נמוכה.

מגבלות ובקורות - לבנק פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המתבצעת ברובה מול לקוחות הנדרשים להלימות הון או לשמירה על רמת ביטחונות על פי תרחישים. פעילות זו מנוטרת על ידי הבנק באופן שוטף תוך יומי על ידי מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק. לבנק פעילות מעטה יחסית מול לקוחות שעיקר עיסוקם במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר, או מול לקוחות שאינם מחויבים בדרישת הון או ביטחונות. ניטור לקוחות אלה מתבצע בצורה קפדנית ובתדירות גבוהה יותר, יחסית ללקוחות האחרים.

בבנק קיימת מגבלת מסגרות עבור בנקים ומדינות הכוללת התייחסות לנגזרים. כמו כן, קיימת מגבלת מסגרות לקוחות בהתאם לפרמטרים מסוימים. במסגרת החטיבה העסקית פועלת יחידה ייעודית המתמחה בבקרת חשיפות הנובעות מפעילות בשוק ההון, ובוחנת באופן יומי לקוחות הפעילים בתחום זה. כמו כן, כחלק מפעילות החטיבה לבקרת סיכונים, מתבצעת בקרה על פעילות חדר עסקאות, כולל בדיקת עמידה במגבלות שונות שקבעו הדירקטוריון וההנהלה.

הפחתת סיכון - לשם השתתפות בפעילות שוק ההון על הלקוח לספק ביטחונות, בהתאם לנוהל שקבע הבנק. בפעילות מול בנקים ומדינות, הבנק חותם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA. הדבר מאפשר קיזוזים בין העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא רק סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים (נספח ג' להוראה 203), מסלקת הבורסה ומסלקת מעו"ף מסווגות כצדדים נגדיים מרכזיים כשירים לצרכי חישוב דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים. כמו כן, לגבי עסקאות הכפופות לחקיקת Europe Market Infrastructure Regulation (EMIR) הבנק פועל באמצעות מסלקת מרכזית LCH Ltd. כך שחשיפת הבנק הינה מול LCH במקום מול הצד הנגדי המקורי. כמו כן, LCH מעבירה את כל התשלומים וכספי המרג'ין בין הצדדים הנגדיים בעסקה באמצעות מוסדות פיננסיים מובילים המורשים לבצע פעולות סליקה מול LCH (ה-Clearing Members). הבנק משתמש בשני Clearing Members בפעילות זו.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019			
נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף
1,094	2,231	1,967	1,261
63	63	-	817
1,157	2,294	1,967	2,078

שיטת החשיפה הנוכחית
הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)

סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018			
נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף
2,053	3,242	2,342	2,165
136	136	-	535
2,189	3,378	2,342	2,700

שיטת החשיפה הנוכחית
הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)

סך הכל

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019	
נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות
384	1,755

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

ליום 31 בדצמבר 2018	
נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות
576	2,626

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019									
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	10%	0%	תיק פיקוחי/משקל סיכון
288	-	-	-	-	-	4	-	284	ריבנויות
135	-	-	-	-	-	135	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
626	-	-	-	-	-	626	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	חברות ניירות ערך
1,178	-	-	878	-	-	300	-	-	תאגידים
4	-	-	4	-	-	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
2,231	-	-	882	-	-	1,065	-	284	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018									
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	10%	0%	תיק פיקוחי/משקל סיכון
316	-	-	-	-	-	302	-	14	ריבנויות
175	-	-	-	-	-	175	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
706	-	-	37	-	-	669	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	חברות ניירות ערך
2,039	-	-	1,714	-	3	322	-	-	תאגידים
6	-	-	6	-	-	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
3,242	-	-	1,757	-	3	1,468	-	14	סך הכל

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי⁽¹⁾ (CCR) (CCR5)

ליום 31 בדצמבר 2019					
בטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך			בטחון שמשמש בעסקאות נגזרים		
שווי הוגן של בטחון שהופקד	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהופקד	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהתקבל
-	574	39	-	547	-
-	3	207	-	301	-
-	28	-	-	173	-
-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-
-	4	-	-	112	-
-	145	-	-	356	-
-	-	-	-	-	-
-	754	246	-	1,491	-
סך הכל					

מזומן - מטבע מקומי
מזומן - מטבעות אחרים
חוב ריבוני מקומי
חוב ריבוני אחר
חוב של סוכנות ממשלתית
איגרות חוב קונצרניות
מניות
בטחון אחר

ליום 31 בדצמבר 2018					
בטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך			בטחון שמשמש בעסקאות נגזרים		
שווי הוגן של בטחון שהופקד	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהופקד	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהתקבל
-	194	490	-	589	-
-	3	1,107	-	251	-
-	10	-	-	257	-
-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-
-	67	-	-	85	-
-	125	-	-	423	-
-	-	-	-	-	-
-	399	1,597	-	1,608	-
סך הכל					

מזומן - מטבע מקומי
מזומן - מטבעות אחרים
חוב ריבוני מקומי
חוב ריבוני אחר
חוב של סוכנות ממשלתית
איגרות חוב קונצרניות
מניות
בטחון אחר

(1) הסכומים מתייחסים לביטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון אשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות מימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6) (במיליוני שקלים חדשים)

31 בדצמבר 2019		
הגנה שנרכשה	הגנה שנמכרה	
276	418	סכומים נקובים
-	2	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
44	44	אופציות אשראי
320	464	נגזרי אשראי אחרים
		סך הכל סכומים נקובים
		ערכי שווי הוגן
4	9	שווי הוגן חיובי (נכס)
-	(5)	שווי הוגן שלילי (התחייבות)

31 בדצמבר 2018		
הגנה שנרכשה	הגנה שנמכרה	
300	606	סכומים נקובים
-	2	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
41	41	אופציות אשראי
341	649	נגזרי אשראי אחרים
		סך הכל סכומים נקובים
		ערכי שווי הוגן
8	7	שווי הוגן חיובי (נכס)
-	(10)	שווי הוגן שלילי (התחייבות)

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8) (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019		
נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	
232	1,161	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך הכל)
77	386	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
8	40	נגזרי OTC
69	343	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
5	26	בטחון ראשוני לא מנותק
73	366	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך הכל)

ליום 31 בדצמבר 2018		
נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	
217	1,088	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך הכל)
70	351	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
-	-	נגזרי OTC
70	351	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
2	10	בטחון ראשוני לא מנותק
75	376	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך הכל)

סיכון שוק

מידע כללי על סיכון שוק וריבית

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוזי מאזניות הנובע משינוי בשווי ההון של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה). לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך שהחשיפה העיקרית שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית (Interest Rate Risk), שהינו הסיכון לרווחי הבנק ולהון הכלכלי של הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה משימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הון).

אסטרטגיות, מדיניות ותהליכים

דירקטוריון והנהלת הבנק קבעו, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכון השוק הינו סיכון מהותי, וכי ניהול סיכון זה הינו חיוני ליציבות הבנק. לפיכך, התווה דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון השוק והריבית.

מסמך המדיניות לטיפול בסיכון השוק מאגד את מדיניות הבנק לטיפול בסיכון, את אופן ניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידת הסיכונים, ודרכים להפחתת הסיכון. המסמך קובע את העקרונות לפיהם על הבנק לפעול על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבחון ולבקר את סיכון השוק והריבית באופן שוטף, הן למהלך עסקים רגיל והן לעתות קיצון. המסמך מאושר אחת לשנה בהנהלת הבנק, הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ודירקטוריון הבנק. עקרונות המדיניות נקבעו באופן הולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלוונטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

ניהול סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חוץ לארץ וחברות הבת של הבנק.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים:

- תיק בנקאי - התיק מהווה את עיקר הפעילות והסיכון של הבנק, מכיל את כל העסקאות שאינן כלולות בתיק הסחיר, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים המשמשים כעסקאות הגנה לתיק הבנקאי. תיק זה חשוף בעיקר לסיכון ריבית ואינפלציה. מידת החשיפה אליה רוצה הבנק להישאר חשוף נובעת מפעילותו העסקית של הבנק ובאה לידי ביטוי בדוחות הכספיים של הבנק. חשיפה זו הוגבלה במסגרת תיאבון סיכון שהוגדר באופן ייעודי עבור סיכון השוק וסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כאשר היא נבחנת על ידי הבנק בתדירות יומית, באמצעות מגוון כלים ומודלים. חריגה או אף התקרבות לגבולות החשיפה שנקבעו, מדווחות באופן שוטף ומטופלות באופן מיידי, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות שהתווה הבנק. ניהול סיכון זה נועד לשמור על רמת סיכון סבירה בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע בגין הסיכון, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להסכדים משמעותיים.

- תיק סחיר - התיק כולל תיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק איגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות ותיקי איגרות חוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ המנוהלים במחלקת ניהול הנכסים - כמו גם הנגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. תיק זה, מנוהל בכפוף למגבלות חשיפה שמרניות, ונמצא ברמת סיכון נמוכה.

הוראות בנק ישראל הרלוונטיות לנושא ניהול סיכונים שוק וריבית הן: הוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכונים שוק, הוראת ניהול בנקאי תקין 333 - ניהול סיכון ריבית, המרחיבה את ההוראות בהתייחס לסיכון ריבית, בעיקר בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוראת ניהול בנקאי תקין 208 - מדידה והלימות הון בהתייחס להקצאת הון בנדבך הראשון בגין התיק הסחיר.

ההוראה כוללת את הנחיות באדל II בקשר עם הגדרת התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו וקובעת כי הכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים אובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם, או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) וסובייקטיביים (כוננת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדויק).

הבנק נדרש להקצות הון בגין סיכון ריבית ומניות בתיק הסחיר, סיכונים שער חליפין על כל הפעילות הבנקאית וסיכון האופציות. הבנק משתמש בשיטת משך החיים הממוצע (מח"מ) במדידתו את סיכון הריבית ובשיטת דלתא פלוס במדידתו את הסיכון בגין אופציות. שיטה זו מכמתת את הסיכון הכרוך בפעילות תיק האופציות כפונקציה של ערכי "היווניות". אלה מבטאות את רגישות תיק האופציות לתזוזות בנכס הבסיס ובסטיית התקן.

הקצאת הון עבור חשיפת מטבע (סיכון בסיס) עומדת על 8% בגין פוזיציה פתוחה בכל מטבע. לחשיפת אינפלציה (פוזיציה ש"ח/מדד) אין הקצאת הון. כחלק מהנחיות הוראה.

פעילות הבנק בתיק הסחיר, כאמור לעיל, מנוהלת תחת מגבלות המשקפות תיאבון סיכון ברמה נמוכה, ולפיכך, הקצאת הון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

מבנה תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק המוטה תיק משכנתאות, מייצר שימושים לטווחים בינוניים, אשר כנגדם מגייס הבנק מקורות. עקב אי התאמה מלאה בין מח"מ השימושים למח"מ המקורות, חשוף השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית.

ניטור שוטף של פרופיל סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה היומית על ידי החטיבה הפיננסית והחטיבה לבקרת סיכונים, ברמה השבועית במסגרת הועדה לניהול סיכונים, בראשות מנהל החטיבה הפיננסית, וברמה החודשית בועדת הנהלה לנכסים והתחייבויות, בראשות המנהל הכללי. פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

כלים לניהול ומדידה של הסיכון

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. המודלים ומערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, לרבות תהליכי תיקוף מתמשכים.

סיכוני השוק בשני התיקים, הבנקאי והסחיר, מנוהלים ברמה הכוללת באמצעות מודל ה-VAR ומבחני המצוקה. הבנק פועל תחת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון לסיכוני שוק וריבית במונחי VAR ומבחני מצוקה.

תיאבון הסיכון קובע כי ערך ה-VAR של כלל פעילותו של הבנק, לאופק השקעה של חודש, לא יעלה על 11% מההון העצמי, וכי ההפסד המרבי במבחני המצוקה, הגבוהה מבין כל שיטות החישוב, לא יעלה על 13.5% מההון העצמי. לשתי מגבלות אלה נקבעו גם קיום מנחים של ההנהלה. הבנק שומר על פרופיל סיכון הנמצא בתחום מגבלות אלה.

לצורך יישום מודלים אלה, הוגדר ההון הפנוי של הבנק כמקור שקלי לא צמוד.

מודל ה-VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה, המשלבת בין השיטה ההיסטורית והשיטה האנליטית, לניטור אפקטיבי של גורמי הסיכון. לחישוב ה-VAR נלווה חישוב BACK TESTING, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תיאבון סיכון במונחי VAR, על התיק הכולל שלו, וכן משתמש בממד זה ככלי נוסף לניטור פעילותו בתיקי האופציות השונים.

מבחני מצוקה (קיצון) - אלה הן מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק. מודל זה אומד, בשיטותיו השונות, את ההפסד הפוטנציאלי ב"זנב השמאלי" של ההתפלגות, קרי, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה בעת חישוב ה-VAR. שיטות מבחני המצוקה של הבנק נחלקות בעיקרון לשתיים: שיטות סובייקטיביות, המסתמכות על מתווה כלכלי כפי שנקבע על ידי מומחי הבנק, המתואם גם למוקדי הסיכון הספציפיים הקיימים בתיק, ובכך מהווה מבחינת הבנק את התרחיש "הגרוע ביותר", וכן מתווה התרחיש האחד במהלך עסקים רגיל ובקיצון, הנקבע על ידי בנק ישראל אחת לתקופה, ושיטות אובייקטיביות, המסתמכות בין היתר על אירועים ותרחישים קיצוניים, שאירעו בעבר, וכן, על תרחישים שנקבעו על ידי בנק ישראל בהוראה 333 לניהול סיכון הריבית, בהם זז העקום לאורכו באופן מקביל בשיעורים הנעים בין 1% ל-4%.

במסגרת בחינת ה"זנב השמאלי" של התפלגות תיק הבנק, בוחן הבנק מדדים נוספים כמו STRESSED VAR, האומד את ערך ה-VAR הצפוי, לו יחזרו התנאים ששררו בשוק בעת המשבר הכלכלי בשנים 2008-2009, וכן הוא מחשב את מדד ה-EXPECTED SHORTFALL VAR, האומד את ממוצע ההפסדים, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה (ממוצע "הזנב השמאלי"), כדי לשקלל אירועים קיצוניים הנמצאים מעבר לרמת המובהקות, ואינם באים לביטוי בעת חישוב ה-VAR.

מדידת וניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי בבנק מבוצעים לפי גישת השווי הכלכלי באמצעות מודל ה-EVE, המהווה את המודל העיקרי לניהול סיכון הריבית בבנק.

מודל ה-EVE (Economic Value of Equity) בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי ריבית על השווי הכלכלי (הכולל מרווחי אשראי ופיקדונות) של התיק הבנקאי, תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות כגון נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות, ובחלוקה למגזרי הצמדה). כאשר, השווי הכלכלי של תאגיד בנקאי מוגדר כשווי הנוכחי של תזרימי המזומנים החזויים נטו שלו, כשאלו מוגדרים כתזרימי מזומנים חזויים בגין נכסים בניכוי תזרימי מזומנים בגין התחייבויות בתוספת תזרימי מזומנים חזויים נטו בגין פוזיציות חוץ מאזניות.

מודל ה-EVE בוחן את ההשפעה של השינויים בריביות חסרות סיכון בלבד' במספר רב של תרחישי ריבית, המשקפים הן מהלך עסקים רגיל והן מצבי מצוקה, וכוללים שינויים מקבילים ואינם מקבילים המוגדרים מראש, בעקומי הריבית. הבנק קבע תיאבון סיכון בשיעור של 13.5% מההון, בתרחיש זעזוע סטנדרטי לקיצון, תרחיש PVO2, קרי, תזווה מקבילית של 2% בעקומים. כמו כן הוגדרו קווים מנחים של ההנהלה ברמות סיכון נמוכות יותר, ועבור תרחישי המייצגים מהלך עסקים רגיל. לפרטים נוספים בדבר הגישות לניהול סיכון הריבית, אופן הניהול ואמצעי ההפחתה, ראה פרק ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי להלן.

מגבלות המודלים המשמשים את הבנק לצורך ניהול סיכון השוק והריבית

למודלים העיקריים שבשימוש הבנק לצורך אמידת סיכון השוק והריבית, בדומה לכל מודל, יש מגבלות היכולות לנבוע מהנחות המודלים, נתוני הקלט בהם נעשה שימוש או חוסר ההתאמה שלהם למצב בשווקים, ובמיוחד, למצב קיצון. הבנק מודע למגבלות אלה, ולפיכך, הוא מגבה את המודלים בכלים ותהליכים נוספים. מודל ה-VAR אינו מתאים לשימוש בעת קיצון, שכן הוא מתבסס על נתונים היסטוריים, שאינם אומדים בהכרח פוטנציאל לאירוע קיצון בשוק. השימוש במבחני מצוקה, אשר ברובם הינם בעלי "מבט קדימה", קרי, הם אינם מסתמכים על הנתונים ההיסטוריים, ובוחנים את הסיכון בתרחישי לחץ משלימים את מודל ה-VAR.

מדדי הסיכון המודדים את השינוי בשווי הכלכלי של הבנק (הן מדד ה-VAR ותרחישי קיצון והן מדד ה-EVE בתרחישים השונים), אומדים את הסיכון בהנחה קשיחה וסטטית של שינוי חד פעמי ויציב לאורך כל חיי הנכסים וההתחייבויות הקיימים בבנק בנקודת המדידה וללא התערבות הנהלה לביצוע פעולות גידור/שינוי כלשהו בחשיפות. ההתמודדות עם הנחות אלה, הינה בראש ובראשונה ההבנה והגילוי למשמעות של ערכי הסיכון בכל שדרות הניהול וקבלת החלטות עסקיות בהינתן הנחה זו. כמו כן כמשלים לגישת ההון הכלכלי, הבנק אומד את השפעות סיכוני הריבית גם בשיטת הרווחים, לטווח קצר יותר וכן כחלק מניהול תוכנית העבודה המימונית של הבנק.

מגבלה נוספת היא שימוש במודלים התנהגותיים לבניית תזרימי המזומנים החזויים של המכשירים הכוללים רכיב כזה. הבנק בהיותו בנק למשכנתאות, נשען באופן מהותי על מודלים התנהגותיים הן בפריסה העתידית של תזרימי המשכנתאות והן בפריסה החזויה של יתרות העובר-ושב והפיקדונות שיש בהם אופציה ליציאה מוקדמת ללקוח.

הבנק מתמודד עם מגבלות אלה הן בתהליכי התיקוף המתמשך שמבצע הבנק למודלים שבשימוש, הבוחנים את כל מרכיבי המודל, והן בביצוע שוטף של מבחני רגישות לתוצאות אמידת ערכי הסיכון בהנחות התנהגותיות שונות, לרבות קריסה מלאה של ההנחות.

טיפול באופציות התנהגותיות גלומות במכשירים המאזניים

במכשירים מסוימים קיימות אופציות גלומות, הרגישות לשינוי ברמת הריבית. פריסת מכשירים אלו מחייבת שימוש בהנחות התנהגותיות מבוססות מודלים ו/או תחשיבים אמפיריים שנובנו בבנק. מודלים אלו עוברים תיקוף מתמשך, לרבות Back Testing, שנועדו לבחון את התחזית למול המצב בפועל.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן מיפוי של האופציות ההתנהגותיות הגלומות העיקריות:

- סילוק מוקדם במשכנתאות - מודל התנהגותי - המשכנתאות נפרסות על בסיס הפירעון החודי, בתוספת הנחות התנהגותיות המבוססות על בחינה אמפירית של התנהגות הלווים, במגזרי ההצמדה השונים. פרמטרי המודל ההתנהגותי נבחנים כל חודש ומובאים לדין בועדות ההנהלה הרלבנטיות.
- פיקדונות - מודל התנהגותי - בבנק מגוון רחב של פיקדונות הכוללים אופציות התנהגותיות גלומות: משיכה בתחנות יציאה תקופתיות, מימוש שוטף של אופציות נזילות והפקדות עתידיות בהוראות קבע. התזרים העתידי הצפוי בגין פיקדונות אלה נבנה בהתבסס על ניתוחים היסטוריים התנהגותיים של מימוש אופציות, המשיכה וההפקדה על ידי המפקידים. נתונים אלו נבחנים בשוטף, במסגרת בדיקת הנחות המודל.
- עובר-ושב זכות - יתרות העובר-ושב בזכות שלא צפוי כי תושפענה משינוי בשער הריבית בתרחישי קיצון נפרסות בהתאם למודל סטטיסטי ייעודי.

חשיפות למגזרי הצמדה

חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למעט פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בועדות השונות ו/או פוזיציות FX בתיק הסחיר, המנוהל בחדר עסקאות בכפוף למגבלות חשיפה נמוכות יחסית שנקבעו. הפוזיציות האסטרטגיות במטבע חוץ תחומות לרוב ב-Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקישורן הסיכון. רמת הסיכון הכוללת של הבנק לסיכון מטבע הינה נמוכה. חשיפות אינפלציה לבנק חשיפה מובנית לאינפלציה שלילית, הגלומה בפעילות הבנק בתיק הבנקאי, הכולל עודפי משכנתאות צמודות מדד, על מקורות צמודי מדד. מדיניות ניהול הסיכון הינה בהתאמה לתוחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר, זאת בכפוף לתיאבון הסיכון שהוגדר. החשיפה בפועל נאמדת במסגרת מדדי תיאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכונים השוק. הערכת הסיכון היא ברמה נמוכה-בינונית, המשקפת את היקף החשיפה והערכת האינפלציה החזויות.

המדיניות לקביעה האם פוזיציה יעדה למסחר

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 208 הכוללת את הנחיות ועדת באזל בקשר עם הגדרות התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו. ההכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים האובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) והסובייקטיביים שנקבעו בהוראה, קרי קיימת כוונת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, מתקיים ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדיק.

הסיווג לתיק למסחר מעוגן במדיניות הבנק, והתיק למסחר כולל את התיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק איגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות וכן אופציות), ותיקי המסחר המנוהלים בנ"ה - תיקי איגרות החוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, ונגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. התיק למסחר חשוף לגורמי הסיכון הבאים: חשיפות FX, חשיפות ריבית וחשיפות בגין אופציות.

ככלל, כל עסקאות הנגזרים צדדים נגדיים חיצוניים, מבוצעות בחדר העסקאות ומסווגות לתיק למסחר במועד ההתקשרות. העסקאות שסיווג לתיק הבנקאי הינן עסקאות ספציפיות, שטרם ביצוען הוחלט ותועד שיבוצעו לתיק הבנקאי. במהלך הרבעון הרביעי של השנה לא בוצעו העברות בין התיקים, לאחר מועד ההתקשרות בעסקה.

המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון השוק והריבית

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

בקרות אירועים חריגים בשוקי הכספים וההון, כגון שינוי בלתי צפוי בשיעורי הריבית, זעזועים בשוק מטבע החוץ, שינויים במדיניות הפיסקלית או המוניטרית, מתכנסות הועדות והפורומים המיוחדים שנקבעו בבנק למצבים כגון אלה, לדין מיוחד, על מנת לקבל החלטות המתחייבות מאירועים אלה.

להלן המבנה הארגוני שנקבע בבנק לצורך ניהול ובקרת סיכונים השוק והריבית:

דירקטוריון הבנק - דירקטוריון הבנק מאשר לפחות אחת לשנה את מסמכי המדיניות אשר מעגן את אופן ניהול החשיפות לסיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי. מדיניות ניהול סיכונים שוק וריבית מדיניות ניהול תיק איגרות החוב, ומדיניות ייעודית לסיכונים נגזרים ועסקאות OTC, וזאת לאחר שנדונו ואושרו בועדות לניהול סיכונים בחטיבה הפיננסית, בפורום לניטור סיכונים בראשות ה-CRO ובהנהלת הבנק ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. המסמכים מתוים, בין היתר, את סדרג הסמכויות לניהול סיכונים השוק והריבית, את תיאבון הסיכון (תקרות החשיפה המותרות), ואת תדירות הדיונים והדיווחים על מצב החשיפות ברמות השונות. למסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, נוספו קווים מנחים (מגבלות) הנהלה, שנקבעו כנמוכות יותר ממגבלות הדירקטוריון, בכדי לאפשר צמצום החשיפות, עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. תיאבון הסיכון נקבע בשגרה ובקיצון, על ידי שורה של מדדים המגבילים את סיכון השוק, וכן, נקבעו מדדי תיאבון סיכון מפורשים בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, ובגין פעילותו בתיק הסחיר. מגבלות הדירקטוריון, וכן, הקווים המנחים של ההנהלה, משקפים את תיאבון הסיכון, שהנו עקבי עם תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, האסטרטגיה העסקית, תכנון הנזילות, מקורות המימון, ותכנון ההון של הבנק.

הבנק מקיים ממשקים עם חברות הבנות בכל הקשור לקביעת תיאבון הסיכון על בסיס קבוצתי. דיווחים של היחידות בקבוצה אודות פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון, מוצגים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

המנהל הכללי של הבנק - עומד בראש ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), המשמשת כגוף מייצע למנהל הכללי בנושאי סיכונים שוק וריבית, ועדה זו מתכנסת בדרך כלל אחת לחודש או לעיתים תכופות יותר, כאשר קיימות או חזויות התפתחויות מיוחדות בשווקים השונים. באחריות המנהל הכללי, קביעת מדיניות חשיפות וקווים מנחים, בכפוף למגבלות החשיפה שאושרו על ידי הדירקטוריון. במסגרת זו קבלת החלטות עסקיות בנוגע לניהול חשיפות שוק וריבית, אישור אסטרטגיות חשיפה יזומות, מהלכי גידור והפחתת סיכונים ומוצרים חדשים לניהול סיכונים השוק והריבית במסלול אישור הנהלה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

קו הגנה ראשון - הנהלת קווי העסקים

מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) הינו מנהל כלל הסיכונים הפיננסיים של הבנק, וביניהם סיכוני השוק והריבית הועדה הפנימית לניהול הסיכונים משמשת כגוף המייעץ למנהל החטיבה, מתכנסת בתדירות שבועית, ודנה בפעילות השוטפת בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות. בוועדה זו משתתפי גם נציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל החטיבה הפיננסית קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכוני השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון וההנהלה. במקרה של זיהוי והכרזת אירוע פיננסי המחייב היערכות מיוחדת, מנוסס על ידי מנהל החטיבה הפיננסית, באישור המנהל הכללי, פורום ייעודי, לשם דיון וקבלת החלטות לגבי דרכי ההתמודדות במהלך האירוע. פעילות פורום זה מעוגנת במנהל ייעודי.

סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכוני שוק וריבית, ובאופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו הגנה שני - פונקציית ניהול הסיכונים

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO) הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים. פורום ניהול סיכונים שוק, ריבית ונדילות, משמש כגוף מייעץ למנהל הסיכונים הראשי בנושא ניהול חשיפות הבנק לסיכוני שוק והריבית בתיק הבנקאי ומתכנס אחת לחודשיים לפחות. הפורום, לו שותפים, בין היתר, נציגי החטיבה הפיננסית ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים, מבצע מעקב שוטף אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר לרבות הפעילות הפרטנית בחדר המסחר, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון, ומבחני בחינה בדיעבד (Back-Testing). כמו כן, דן ומאשר מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניהול הסיכונים, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק והריבית, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים, הבקרה והניטור של חשיפות השוק והריבית נעשית במסגרת הקו השני באמצעות: יחידה ייעודית לבקרת סיכוני שוק וריבית ונדילות, שהינה חלק ממחלקת בקרת סיכונים פיננסיים, המשמשת כמערך האמצעי לניהול פעילות חדר עסקאות, לרבות בנושאים של ציות ואכיפה מנהלית.

קו הגנה שלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול סיכונים בבנק, ומבצעת ביקורת באופן שוטף, לבחינת והערכת אפקטיביות הבקורות הפנימיות בבנק, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית של חטיבת הביקורת הפנימית.

ההיקף והאופי של מערכות הדיווח והמדידה

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ותרחישי קיצון. מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, ותהליכי תיקוף מתמשכים. קיימת מערכת מרכזית המשמשת לניהול ובקרת סיכון שוק וריבית. המערכת משמשת לחישוב מדדי הסיכון ובחינה שלהם אל מול מגבלות הסיכון. החישובים מבוצעים בהתבסס על מאגר נתונים מרכזי הכולל נתוני שוק ונתוני פוזיציות. החישוב מבוצע באופן אוטומטי וברמה יומית. בנוסף, משמשת המערכת לצורך חישובי הקצאת הון בגין סיכוני שוק וסיכוני אשראי. מנהלי הסיכון פועלים גם במערכת נוספת - כמערכת משלימה לצורך פיתוח ותחזוקה של חישובים, ניתוחים אד הוק, ומודלים לניהול הסיכונים. המערך האמצעי פועל באמצעות מערכת ייעודית לניהול ובקרת פעילות חדר העסקאות, מערכת פועלת בזמן אמת לניהול ואיתור פעילות חריגה. המערכת מאפשרת תיעוד מלא של הפעילות ויכולות לניתוח ברמת על ומגמות בהיבטי סיכונים ורווחיות.

סיכון שוק בגישה הסטנדרטית

להלן רכיבי דרישת ההון תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק (במיליוני שקלים חדשים):

נכסי סיכון ליום 31 בדצמבר		
2018	2019	
1,163	1,339	מוצרים ישירים
2	-	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
309	440	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
-	-	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון סחורות
-	-	אופציות
20	12	גישת דלתה-פלוס
-	-	איגוח
1,494	1,791	סך הכל

כאמור לעיל, היקף החשיפה בתיק הסחיר הינו נמוך, מרביתו נובע מסיכון ריבית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מידע נוסף על סיכון שוק

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק

להלן סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק:

סיכון ריבית הינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. סיכון הריבית כולל ארבעה גורמי סיכון עיקריים: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון התנהגות כמפורט להלן:

סיכון תמחור מחדש (Repricing Risk) - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (ריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (ריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות. אי התאמה במועדי התמחור מחדש עלולה לחשוף את רווחי הבנק ואת שווי נכסיו לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.

סיכון עקום התשואה (Yield Curve Risk) - סיכון המתרחש בעקבות תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה. שינויים בקשרים בין שיעורי ריבית לתקופות שונות באים לידי ביטוי בשינוי בשיפוע העקום (תלילות) או בצורה (פיתול) ומשפיעים באופן שלילי על רווחי הבנק או על השווי הכלכלי שלו.

סיכון בסיס (Basis Risk) - סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים בשינויים של שיעורי הריבית יכולים לגרום בשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים, שהינם בעלי מח"מ דומה, ולכאורה מגודרים.

סיכון התנהגות (Optionality) - סיכון זה גלום בתזרימים בהם מועד הפירעון ההתנהגותי שונה ממועד הפירעון החוזי. הסיכון נובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים, כתוצאה משינוי בתנאים המאקרו כלכליים (כגון שינויים בשיעורי ריבית השוק). סיכון זה גלום באופציות המשבצות בתיק הנכסים (כגון פירעון מוקדם במשכנתאות), ההתחייבויות (כגון משיכה בתחנות בפקדונות) ובמכשירים החוץ מאזניים. אופציות אלו מקנות ללקוח את הזכות לקנות/למכור או לשנות את המכשיר הפיננסי.

סיכון שער חליפין/אינפלציה - הינו הסיכון לרווחי הבנק, הנובע מתזוזות בשערי חליפין/מדד מחירים לצרכן (כתוצאה מאי התאמה מטבעית בין שווי הנכסים לשווי ההתחייבויות).

סיכון פוזיציה במניות - הינו הסיכון לרווחי הבנק, שנובע מירידת ערך של השקעה במניות.

מכשירים פיננסיים נגזרים

הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, מבוצעת בחדר העסקאות הן עבור תיקי המסחר המנוהלים בחדר, והן עבור לקוחות שונים, לרבות עבור סקטור ניהול פיננסי, לגידור חשיפות בתיק הבנקאי. הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, טומנת בחובה מגוון סיכונים והעיקריים ביניהם: סיכונים שוק המנוהלים במסגרת ניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי, סיכונים תפעוליים וסיכונים ציאת המנוהלים במסגרת הכוללת של ניהול הסיכונים התפעוליים, וסיכונים ציאת, לרבות אכיפה מנהלית וסיכונים אשראי צד נגדי. סיכונים אשראי צד נגדי מול הגופים השונים, מנוהלים בכפוף למדיניות הבנק לניהול סיכונים אשראי צד נגדי, כמפורט לעיל בפרק "סיכון אשראי צד נגדי", ובפרק האשראי בהתייחס לסגמנט שוק ההון.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון מקיימת דיון ייעודי לנושא סיכונים שוק וריבית, במסגרתו מוצגת סקירה מקיפה לאופן ניהול סיכון הריבית, סקירת ההנחות המרכזיות המשמשות לניהול סיכון הריבית, ניתוחי רגישות והנחות המרכזיות. בדיון זה מובא לאישור מסמך המדיניות לניהול סיכונים שוק וריבית. מסמך זה מהווה מסגרת לניהול סיכונים שוק וריבית וכולל תיאור המבנה הארגוני לנושא סיכונים שוק, פירוט של שיטות המדידה ותיאבון הסיכון עבור סיכונים שוק וריבית, באמצעות השתתפות מגבלות כמותיות ואיכותיות לניהול סיכונים אלו - המקיפות את כלל הפעילות הפיננסית, המאזנית והחוץ מאזנית, בכל מגזרי ההצמדה.

דירקטוריון הבנק מקיים דיון לאישור מסמך המדיניות, לאחר קבלת המלצת הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.

כמו כן, הדירקטוריון מקבל דיווחים תקופתיים על סיכונים השוק והריבית, בין היתר, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כך שניתן יהיה לוודא כי פרופיל הסיכון והתפתחותו עולים בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע, ולוודא כי עקרונות ניהול סיכון השוק והריבית, מיושמים בבנק הלכה למעשה.

יצוין כי במדיניות הבנק נקבעו מספר אינדיקטורים וספי דיון, המחייבים בחינה ודיון בהנהלת הבנק, ודיווח אודות תוצאות הדיון לדירקטוריון.

הנהלת הבנק דנה בתדירות חודשית במצב החשיפות בפועל לסיכונים שוק וריבית, בכל התיקים (בנקאי, סחיר), ברמת הבנק וברמת הקבוצה (כולל חברות בנות), בהשפעת הפעילות הבנקאית השוטפת על מבנה המאזן ופוזיציות השוק והריבית, ניתוח מפורט של הנחות ההתנהגותיות אל מול הפעילות בפועל, ונושאים מיוחדים בהתאם להתפתחויות בשוקי הכספים וההון.

בפורום זה משתתפים גם פונקציות הקו השני, בקרת סיכונים וחשבונאות, ומוצגת סקירה בלתי תלויה של בקרת סיכונים הכוללת, ניתוח הסיכון, תחזיות להתפתחות הסיכון, תהליכי תיקוף ונושאים רלוונטיים נוספים.

אגף לבקרת סיכונים, פועל באופן שוטף לאתגר את פעילות הקו הראשון, החטיבה הפיננסית, לאמוד את ערכי הסיכונים בתרחישי קיצון נוספים ולזהות את מוקדי סיכון, כחלק מפעילותו לניהול מפת הסיכונים הכוללת של הבנק.

לבנק נוהל מוסדר לניהול פיננסי בשעת החירום, הכולל תהליכי זיהוי, ואופן ההתנהלות בהתאמה לעומת האירועים עד לחזרה לשגרה. במסגרת זו עוקב הבנק שורה של זיהוי טריגרים/אינדיקטורים מקדימים המצביעים על אפשרות להתרחשות אירוע פיננסי, ומכנס פורום חירום לטיפול באירוע, בהתאם לצורך. הפורום כולל את מנהלי הסיכונים הרלוונטיים ואת מנהל הסיכונים הראשי.

אירועים חריגים, מהותיים וחריגה ממגבלות הסיכון, יו תרחשו, מוצפים ומדווחים בהתאם למדיניות הדיווחים באירועי שגרה וחירום.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

הפוזיציות בתיק למסחר, המורכב כאמור לעיל, ברובו מתיקים המנוהלים בחדר העסקאות, מנוהלים בכפוף למגבלות חשיפה במדדי סיכון שונים בין השאר מבוססי תרחישי שינויים בגורמי הסיכון. מדידת הסיכון מבוצעת במהלך יום המסחר ובסוף יום המסחר. הסיכון מנוהל על ידי חדר המסחר ומנוטר באופן שוטף יומי ותוך יומי על ידי המערך האמצעי, מחלקת סיכונים פיננסיים בבקרת סיכונים.

בבנק פועלת ועדה לניהול סיכונים פעילות חדר העסקאות הדנה בתדירות דו חודשית, בפעילות החדר, עמידה במגבלות הסיכון, מדידת רווח מול סיכון, אירועים חריגים ועוד. דיווחים בגין פעילות זו מוצגים גם בוועדת ההנהלה לניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה) ובמסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בדירקטוריון.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

מידע נוסף על חשיפה לסיכונים שוק ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים

כאמור לעיל, השיטה המרכזית לניהול חשיפות הריבית הינה גישת השווי הכלכלי. בנוסף הבנק מנהל את סיכון הריבית בהתבסס על גישת הרווחים בין היתר באמצעות מודל ה-NII (Net Interest Income). מודל זה בוחן את השינויים הצפויים בהכנסה המימונית נטו של הבנק כתוצאה משינויים בריבית חסרת סיכון, לאופק השקעה קצר, כאשר כל הפוזיציות של הבנק מתמחרות עד סוף טווח החישוב. מדד זה אינו מניח פעילות יזומה של הבנק כתגובה לשינויים בעקומי חסרי סיכון, קרי ללא שינויים במרווחים פיננסיים וללא שינויים במבנה מקורות ושימושים. מדד נוסף הינו מדד התייקרות בעלויות גיוס הבוחן את השפעתם של שינויים במרווחי גיוס על השווי הכלכלי של הבנק, לאופק השקעה קצר.

מדדים אלו מהווים השלמה להבנת השפעת השינויים בעקומי הריבית על הבנק.

כמו כן סיכון הריבית מהווה נדבך חשוב בתהליך ה-ICAAP ומדידת ההון הנדרש בנדבך השני כנגד כלל הסיכונים, ובדגש על הסיכונים שלא מוקצה בגינם הון בנדבך הראשון, סיכון הריבית בתיק הבנקאי.

התפתחויות בסיכון השוק

ערכי הסיכון במדדים השונים, מצביעים על חשיפה בשווי ההון הכלכלי לירידה בריבית, עקב העלייה בשיעור הסילוק המוקדם במשכנתאות בתרחיש ירידת ריבית אל מול מקורות לטווחי ביניים. ערכי הסיכון הושפעו הן מפעילות שוטפת של ביצועי משכנתאות וגיוס פיקדונות והן מפעילות יזומה הכוללת ביצוע עסקאות נגזרים ופעילות בתיק איגרות החוב. השפעת פעולות אלה הינה צמצום החשיפה לירידת הריבית במהלך השנה.

רמת סיכון השוק הכולל מוגדרת כנמוכה-בינונית.

פרופיל הסיכון נמצא בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדר. במהלך שנת 2019 לא אירעו חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע.

סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

אופן הגדרת סיכון הריבית בתיק הבנקאי למטרות בקרת הסיכון ומדידתו

כאמור לעיל התיק הבנקאי מהווה את עיקר הפעילות היוצרת לבנק סיכון ריבית.

ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי והאסטרטגיות להפחתת סיכון

ניהול סיכון הריבית מנוהל במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקן 333. ההוראה קובעת מסגרת כללית ועקרונות לניהול הסיכון, מגדירה את מחויבות הדירקטוריון וההנהלה הבכירה בנוגע לפיקוח ולניהול סיכון הריבית, ומציבה דרישה לתשתית ארגונית תומכת כמו גם לפונקציות מדידה, ניטור ובקרה של הסיכון. על פי ההוראה, הבנק נדרש למדוד את הסיכון במספר שיטות מדידה (אך רשאי לבחור גישה עיקרית לצרכי הניהול השוטף), מערכות המדידה נדרשות לתמוך במדידה של סיכון הריבית בכלל התיק, כמו גם בתיק הבנקאי ובתיק הסחיר בנפרד. ההוראה מחייבת את הבנקים להפעיל מגוון תרחישים לאמידת הסיכון אך גם מגדירה "תרחיש זעזוע סטנדרטי" שתוצאות חריגות שלו יחייבו דיווח מיידי לפיקוח על הבנקים.

ניהול סיכון הריבית מתבצע בשתי גישות: גישת הרווחים וגישת השווי הכלכלי. הבנק קבע את גישת השווי הכלכלי, כשיטה המרכזית לניהול הסיכון, אך פיתח מודל נוסף המתבסס על גישת הרווחים.

על פי גישת הרווחים - המרווח המימוני הינו ההפרש בין הכנסות ריבית (מצטברות) המתקבלות על כלל השימושים ובין הוצאות ריבית (מצטברות) המשולמות על כלל המקורות. מודל המרווח המימוני מאפשר את בחינת הרווחיות הצפויה תחת הנחות פעילות שונות (מחזור בהיקפים שונים של היתרות, הן בצד הנכסים והן בצד ההתחייבויות, שינויים בעקומי הריבית, הנחת פעילות לפי תוכניות העבודה), כולל ניתוחי רגישות של שינויים בעקומי הריבית השונים.

החישוב מתבצע באמצעות מערכות מיכוניות מתקדמות שפותחו בבנק, על בסיס העסקה הבודדת. המודל משמש כמערכת תומכת החלטה (Decision Support System) למנהלי הסיכון בבנק. החישוב מתבצע מרמת העסקה הבודדת, המאפשר יכולת פילוח וניתוח בחיתוכים שונים כגון: סוג מכשיר, בסיס הצמדה, תקופה לפירעון ועוד.

גישת הרווחים מיושמת בשתי רמות: סטטית ודינמית. ברמה הסטטית - חישוב ההכנסה המימונית נטו של הבנק בנקודת זמן מסוימת. ברמה הדינמית - חישוב ההכנסה המימונית בתרחישי פעילות וריבית שונים לשנה הקרובה.

גישת השווי הכלכלי - מודל ה-EVE (Economic Value of Equity) הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי. מודל ה-EVE בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי הריבית על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי, הסחיר והכולל (סחיר ובנקאי), תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות, כגון: נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות בחלוקה למגזרי הצמדה). הנחות השינויים בעקומי הריבית, הן במצב חיים רגיל והן במצבי קיצון, לרבות עלייה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים ותרחישי התללה, השטחה וזעזוע קצר של עקומי הריבית.

טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגינו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. הקצאת ההון במסגרת הנדבך השני של באזל, נבחנת הן בתרחישים המדמים מצב חיים רגיל והן בתרחישי קיצון, לרבות תרחישים מערכתיים ותרחישי איום. זאת כחלק מתהליך הערכת ההון הפנימי, ה-ICAAP.

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת נ"ה שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קניה/מכירה באגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת ניהול נכסים והתחייבויות שבסקטור ניהול פיננסי, לניהול פוזיציות הריבית ו/או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים, דבר המאפשר ניהול דינמי ואפקטיבי של חשיפות השוק והריבית לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded). קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק.

הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי הצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בועדות לניהול סיכונים בתדירות שנתית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מדדי סיכון הריבית בתיק הבנקאי ותרחישי קיצון

לצורך חישוב סיכון הריבית בתיק הבנקאי, מיישם הבנק את גישת ההון באמצעות מודל ה-EVE, המהווה את המודל העיקרי לניהול סיכון הריבית בבנק. השווי הכלכלי של התיקים השונים מחושב כערך נוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מנכסי הבנק (החשופים לשינויים בריבית), בניכוי הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מהתחייבויות הבנק (החשופים לשינויים בריבית). השינוי בשווי הכלכלי בגין שינויים בעקומי הריבית (מדד ה-EVE) מחושב כהפרש בין היוון התזרימים העתידיים של הנכסים והתחייבויות לפי ריביות נוכחיות, לבין היונם לפי ריביות צפויות בתרחישי הריבית. הפריסות העתידיות של המכשירים הפיננסיים השונים מבוצעות בהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם לחישוב שווי הוגן.

תיאור הנחות המודל

כאמור המודל המשמש בפועל למדידת סיכון הריבית של הבנק הינו מודל ה-EVE והוא מבוסס על התיק הבנקאי בלבד לעומת הטבלה להלן המתייחסת לכלל הבנק. כמו כן, עקומי היוון הינם שונים כאשר ה-EVE מתבסס על עקומי מחירי מעבר, וזאת כי הבנק מעוניין לנהל במסגרת מודל זה שינויים בריבית מחירי מעבר בלבד ולא במרווחי אשראי/פיקדונות לדוגמא.

אופן הגידור מפני סיכון הריבית בתיק הבנקאי

עסקאות נגזרים, אשר מזוהות כמגדרות פוזיציות מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנוהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי ההוגן או בין תזרימי המזומנים של הפריט המוגדר ושל הנגזר המגדר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של הפריט המוגדר, מתקדזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגדר. בדיקות אפקטיביות הגידור מתבצעות אחת לרבעון.

נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על רווח והפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגדרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קיום מנחים שנקבעו על ידי ההנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בועדות השונות לניהול סיכונים.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכונים שוק וריבית, לרבות הנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים. רגישות ערכי הסיכון לשינויים בהנחות ההתנהגותיות, נבחנת באופן שוטף.

תיאור הנחות העיקריות במודלים השונים ופרמטרים המשמשים לחישוב

חישוב השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים:

- החישוב נערך בהתבסס על אומדן ביחס לאפשרות של פירעון מוקדם, המבוסס על ניתוח סטטיסטי/אמפירי.
- הנחות הפירעון המוקדם במשכנתאות מבוססות על בדיקות אמפיריות ו/או על מודל התנהגות של לווים בקשר עם שיעור הסילוקים המוקדמים מתוך סך המשכנתאות, על בסיס שנתי. הנחות נבדקות מעת לעת מול הסילוקים המוקדמים בפועל, בכל מגזר הצמדה ובכל סוג ריבית, בנפרד תוך הבחנה בין תקופות ההלוואה המקוריות (תקופות קצרות ותקופות ארוכות).
- הנחות הפירעון המוקדם בפיקדונות וחכונות עם תחנות יציאה (בריבית קבועה או משתנה, צמודי מדדי ולא צמודים), בהם תנאי הריבית ידועים מראש, מבוססות על ניתוח אמפירי, והן נבדקות ומתעדכנות מעת לעת.
- יתרות עובר-ושב זכות נפרסות על פי מודל סטטיסטי המביא לידי ביטוי היותן מקור יציב. השינוי בהכנסות ריבית נטו:
- החישוב הנדון בוחן את הרווחיות המימונית השנתית (12 חודשים קדימה) בתרחיש שינוי ריבית חסרת סיכון ובהנחה של מחזור של כל היתרות הנפרעות עד 12 חודשים קדימה.
- הנחות לבניית התזרימים העתידיים למודל: הפריסות מתייחסות לכלל פעילות הבנק (מאזנית, נגזרים והשקעת עודפי נזילות) לאופק של שנה, ומבוססות על אופציות התנהגותיות כגון סילוק מוקדם במשכנתאות, משיכה מוקדמת בפיקדונות ופריסת יתרות העובר-ושב זכות. כמו כן, השינוי בהכנסות כולל אומדן בגין עמלת הפירעון המוקדם.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת⁽⁴⁾ תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2019					
שינוי בשווי הון					
מטבע ישראלי					
מטבע חוץ					
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אירו	אחר	סך הכל
55	(1,304)	372	67	12	(798)
(1,211)	799	(401)	(40)	(12)	(865)
עלייה של 2%					
ירידה של 2%					
31 בדצמבר 2018					
(289)	(2,076)	46	(43)	(1)	(2,363)
757	2,522	(30)	48	-	3,297
עלייה של 2%					
ירידה של 2%					

(4) מחושב על סמך נתונים שוטפים המשמשים לצורך ניהול סיכון הריבית בפועל.

במסגרת עריכת התחזית לתזרימים הצפויים מפירעון משכנתאות בבנק, נלקחות בחשבון הנחות לגבי שיעור ואופן הסילוקים המוקדמים. יתרות עובר-ושב בזכות נפרסו על פי הפרקטיקה המקובלת בהתאם להנחיות באזל, קרי למח"מים של 3 עד 4 שנים לסוגי לקוחות שונים. הבנק ביצע במהלך שנת 2018, בחינה מקיפה למתודולוגית אמידת הסיכון, בהתאמה לפרקטיקה המקובלת ביישום עקרונות באזל. בעקבות כך שיטות המדידה ומגבלות הסיכון עודכנו במדיניות הבנק ברבעון הראשון של שנת 2019, כך שישקפו באופן מהימן יותר את חשיפת הריבית, לרבות ההשפעות הצולבות בין תרחישי שינוי ריבית לבין תרחישים התנהגותיים בתיק המשכנתאות ובתיק הפיקדונות, ועודכנו עקומי ההיוון מעקומי ריבית חסרת סיכון לעקומי מחירי מעבר. בהתאמה, עודכנו גם המגבלות במדיניות ניהול הסיכון. השינוי הביא למדידה נכונה יותר של החשיפה לסיכון ריבית, ויישומו ליום 31 במרץ 2019 (מועד העדכון) צמצם בכ-1.5 מיליארדי שקלים חדשים את היקף החשיפה בתרחיש של עליה מקבילה של 2% בשיעור הריבית, ובכ-4.1 מיליארדי שקלים חדשים את החשיפה בתרחיש ירידה (EVE-PV02).

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2019	שנת 2018
484	537
626 (יוני)	640 (פברואר)
431 (מרץ)	537 (דצמבר)

סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות נמוכות יחסית, המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

מרבית סיכון השוק נובע מסיכון הריבית בתיק הבנקאי.

תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על 3 מקרים בהם ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל, לבחינת איכות מודל ה-VAR.

ניתן לראות כי ערך ה-VAR המבוסס על תרחיש קיצון היסטורי, נמוך מערך הסיכון המחושב בתרחיש קיצון של שינוי 2% בעקום הריבית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

להלן שווי הוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2018					ליום 31 בדצמבר 2019				
סך הכל	מטבע חוץ			שקל לא צמוד	סך הכל	מטבע חוץ			שקל לא צמוד
	אחר	דולר	שקל צמוד	אחר		דולר	שקל צמוד		
250,604	6,672	17,291	52,893	173,748	269,514	5,787	16,976	58,348	188,403
277,506	16,691	113,664	7,124	140,027	375,756	20,729	168,230	6,432	180,365
(238,189)	(6,672)	(33,953)	(37,586)	(159,978)	(255,185)	(6,510)	(31,844)	(41,287)	(175,544)
(277,927)	(16,942)	(97,253)	(10,592)	(153,140)	(375,864)	(20,269)	(152,952)	(10,645)	(191,998)
11,994	(251)	(251)	11,839	657	14,221	(263)	410	12,848	1,226
(1,138)	-	-	(1,003)	(135)	(1,383)	-	-	(1,199)	(184)
236	-	26	-	210	659	-	148	-	511
11,092	(251)	(225)	10,836	732	13,497	(263)	558	11,649	1,553
9,845	396	(1,477)	11,308	(382)	12,151	105	14,457	11,158	(13,569)

נכסים פיננסיים⁽²⁾
 סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים התחייבויות פיננסיות סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
 השפעת התחייבויות לזכויות עובדים השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
שווי הוגן נטו מתואם
 מזה: תיק בנקאי

להלן השפעת תרחישם של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של הבנק וחברות מאוחדות שלו (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2018					ליום 31 בדצמבר 2019				
סך הכל	מטבע חוץ			שקל לא צמוד	סך הכל	מטבע חוץ			שקל לא צמוד
	אחר	דולר	שקל צמוד	אחר		דולר	שקל צמוד		
175	(7)	(80)	(211)	473	359	15	196	(133)	281
180	(6)	(15)	(252)	453	374	21	212	(150)	291
(119)	7	86	227	(439)	(915)	(4)	(196)	1	(716)
(130)	7	19	268	(424)	(951)	(21)	(221)	18	(727)
(268)	(9)	(73)	115	(301)	(364)	10	(70)	105	(409)
(265)	(5)	(82)	110	(288)	(358)	8	(83)	102	(385)
382	8	65	(103)	412	146	(5)	116	(165)	200
358	4	73	(127)	408	145	(4)	132	(166)	183
403	6	46	(225)	576	527	-	180	(195)	542
412	1	52	(235)	594	533	(1)	201	(204)	537
(401)	(6)	(46)	239	(588)	(728)	1	(184)	241	(786)
(131)	6	15	258	(410)	(734)	2	(204)	249	(781)

שינויים מקבילים
 עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים
 התללה⁽³⁾
 מזה: תיק בנקאי השטחה⁽⁴⁾
 מזה: תיק בנקאי
 עליית ריבית בטווח הקצר
 מזה: תיק בנקאי
 ירידת ריבית בטווח הקצר
 מזה: תיק בנקאי

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוף מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח הארוך.
- עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

ברבעון הרביעי של שנת 2019 עודכנו ההשפעות הצולבות בין תרחישי שינוי ריבית לבין תרחישי התנהגותיים בתיק המשכנתאות ובתיק הפיקדונות גם ביחס לרגישות השווי הוגן המותאם נטו לשינויים בשיעורי ריבית, ליום 31 בדצמבר 2019.

הפער בין חשיפת הבנק לשינויים בריבית על פי השווי הוגן המותאם נטו לבין רגישות הערך הכלכלי (EVE) המוצגים לעיל, בתזוזה מקבילה של העקום ב-1% עומד על 556 מיליוני שקלים חדשים.

עיקר הפער נובע משימוש בעקומי היוון שונים. עקומי ההיוון המשמשים לניתוח רגישות הערך הכלכלי (EVE) הינם עקומי מחירי המעבר ואילו ריביות ההיוון המשמשות לצורך הצגת השווי הוגן המותאם נטו הינן ריביות בהן ניתן לבצע עסקאות דומות בתאריך המאזן והן משקפות את רמת הסיכון הגלומה ללקוח דומה.

לפרטים נוספים ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

יצוין כי שיעור התשואה הפנימי ומשך חיים ממוצע האפקטיבי כפי שמוצגים בחשיפת הבנק לשינויים בשיעורי הריבית להלן, הינם נתונים ממוצעים ולכן לא ניתן להסיק משינוי ליניארי בהם על רגישות השווי הוגן המותאם נטו לשינויים בשיעורי הריבית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית⁽⁴⁾:

ליום 31 בדצמבר 2018			ליום 31 בדצמבר 2019			
הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽³⁾		הכנסות ריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽³⁾		הכנסות ריבית	
סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	
706	228	478	913	246	667	שינויים מקבילים ⁽²⁾
704	226	478	836	168	668	עלייה במקביל של 1%
(540)	(232)	(308)	(589)	(243)	(346)	מזה: תיק בנקאי
(539)	(231)	(308)	(524)	(177)	(347)	ירידה במקביל של 1%
						מזה: תיק בנקאי

(1) לטווח של שנה.

(2) שינויים בריבית חסרת סיכון.

(3) כולל השפעת שווי הוגן, רווחים (הפסדים) מפעילות באגרות חוב והשפעת צבירת ריבית על פעילות בנגזרים.

להלן ההנחות העיקריות שבבסיס הנתונים לעיל:

- יתרות עובר ושב בזכות נפרסו על פי הפרקטיקה המקובלת בהתאם להנחיות באזל, קרי למח"מים של 3 עד 4 שנים לסוגי לקוחות שונים.
 - בחישוב רגישות הכנסות הריבית במגזר הלא צמוד, מתבצעת קטימה של הריבית חסרת סיכון ברמה של 0%. לא מתבצעת קטימה כאמור במגזרי ההצמדה האחרים.
 - בחישוב רגישות ההכנסות מימון שאינן מריבית, לא מתבצעת קטימה.
- למידע נוסף על סיכון הריבית, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.
- לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מידע נוסף על סיכון ריבית חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2019					
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל שלושה עד שנה	מעל שנה עד שלושה חודשים	מעל חודש עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים
157,304	9,806	17,925	36,129	24,828	14,691
123,543	78,180	112,861	22,037	13,586	25,549
97,438	25,947	40,102	39,731	26,615	21,449
123,619	78,306	112,685	22,315	13,761	25,897
59,790	(16,267)	(22,001)	(3,880)	(1,962)	(7,106)
נכסים פיננסיים ⁽¹⁾					
סכומים אחרים לקבל ⁽²⁾					
התחייבויות פיננסיות					
סכומים אחרים לשלם ⁽²⁾					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית					
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית					
א. לפי מהות הפעילות:					
החשיפה בתיק הבנקאי					
החשיפה בתיק למסחר					
59,426	(16,267)	(22,365)	(4,045)	(2,003)	(7,364)
364	-	364	165	41	258
ב. לפי בסיסי הצמדה:					
מטבע ישראלי לא צמוד					
מטבע ישראלי צמוד מדד					
מטבע חוץ ⁽⁴⁾					
49,554	(24,310)	(6,901)	(10,338)	(8,424)	(2,379)
694	(2,054)	3,146	6,605	7,023	(4,073)
9,542	10,097	(18,246)	(147)	(561)	(654)
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית					
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים					
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה					
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור					
השפעת הנחות התנהגויות אחרות					
(9)	(15)	(70)	(181)	(157)	(287)
23,936	(3,055)	(4,819)	(5,732)	(4,927)	(4,512)
428	754	2,950	4,208	(141)	(336)
(382)	(1,034)	1,883	1,316	4,652	1,721

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזנויות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (2) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים.
- (3) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (4) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (5) הפער בין משך החיים הממוצע האפקטיבי של הנכסים הפיננסיים לבין משך החיים הממוצע האפקטיבי של ההתחייבויות הפיננסיות.

הערות כלליות:

- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי בביאור 15 בדוחות הכספיים.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 33 בדוחות הכספיים.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגורם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- עסקאות מסוימות שביצע הבנק מהוות מכשירים פיננסיים מורכבים, הכוללים רכיבים נגזרים משובצים שלא חולצו, בהתאם להוראות הדיווח לציבור. בין היתר, כוללות עסקאות אלה הלוואות עם תחנות יציאה, פיקדונות נושאי ריבית מדורגת עם מועדי משיכה, אשראים ופיקדונות עם הבטחת רצפה ופיקדונות עם ברירת הצמדה. הבנק משקף את סיכון הריבית בגין מכשירים אלו באופן סביר, באמצעות פריסת פירעון תזרימי המזומנים על פי מועדי החזרה והנחות שונות המבוססות על ניסיון העבר.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

ליום 31 בדצמבר 2018								
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
1.48	3.43	250,604	1.58	2.79	269,514	653	850	7,328
0.55		277,506	0.95		375,756	-	-	-
1.23	1.17	237,953	1.37	0.83	254,526	8	(1)	3,237
0.64		279,065	0.87		377,247	-	289	375
		11,092			13,497	645	562	3,716
0.15		9,845	0.20		12,151	645	444	3,680
2.49		1,247	3.11		1,346	-	118	36
⁽⁵⁾ 0.04		680	⁽⁵⁾ 0.05		1,553	604	360	3,387
⁽⁵⁾ 0.77		10,888	⁽⁵⁾ 0.79		11,649	10	87	211
⁽⁵⁾ 0.01		(476)	⁽⁵⁾ 0.18		295	31	115	118
9.15	2.09	(1,138)	11.58	0.83	(1,383)	-	(289)	(375)
0.92	(0.75)	236	0.77	(1.04)	659	-	-	(232)
(0.91)	(0.07)	645	(1.09)	(0.05)	(789)	-	(2,413)	(6,239)
0.05	(0.08)	1,187	3.05	0.01	(190)	-	(2,412)	(5,934)

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מניות

מדיניות החזקה במניות בתיק הבנקאי

מדיניות הבנק בתחום השקעות במניות הינה מימוש התיק הקיים תוך בחינה של השקעות חדשות בצורה פרטנית. המניות שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד.

החזקות שצפוי מהן רווח הון והחזקות שנרכשו למטרות אחרות

ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית, ועדת היגוי להשקעות ריאליות מתכנסת אחת לרבעון ומייעצת להנהלת הבנק בנושא השקעות בתאגידים ריאליים. ועדת ההיגוי אחראית לניהול ולתחזוקת התיק הקיים, תוך ניסיון להשביחו, כך שיתאפשר לממש את התיק, בצורה מושכלת, בטווח זמן סביר אך ללא לוח זמנים מפורט, על מנת לאפשר קבלת תשואה מקסימלית.

טיפול חשבונאי

כ-1% מההשקעות במניות בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק. לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 5 לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר אימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית בנושא הכרה ומדידה של מכשירים פיננסיים (ASU 2016-01) מיום 1 בינואר 2019, ראה ביאור 1. ה לדוחות הכספיים.

להלן פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2019	
שוי הון	דרישת הון ⁽¹⁾
105	14
76	10
181	24
מניות	
קרנות הון סיכון / הון פרטיות	
סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי	

31 בדצמבר 2018	
שוי הון	דרישת הון ⁽²⁾
57	8
67	9
124	17
מניות	
קרנות הון סיכון / הון פרטיות	
סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי	

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.33%.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34%.

סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. סיכון הנזילות הוא סיכון מהותי וייחודי בשל הצורך להגיב אליו תוך פרק זמן קצר ככל הניתן. התרחשות הסיכון עלולה לגרום הפסדים גדולים לבנק, ואף להוביל לקריסתו.

מטרות ומדיניות ניהול סיכון הנזילות

מטרת ניהול סיכון הנזילות הינה זיהוי צרכי המימון של הבנק ומקורות המימון, מיסוד נהלים לניטור הנזילות וקביעת דרישות מינימאליות לניהול הנזילות. סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון והנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה. הוראת ניהול בנקאי תקין 221 "יחס כיסוי נזילות" קבעה יחסי נזילות מינימאליים של 100% בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LGR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחדיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. היחס בתאגיד הבנקאי "סולו" והן היחס במאוחד מחושב יומית, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות, בתקופת 90 הימים שקדמו לתאריך הדוח. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגילי ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון והנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות, וכולל מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון והנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוזי מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופירורם. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

מחלקת נזילות, אחראית על ניהול תוך יומי של הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. הניהול השוטף של הנזילות מתבצע תוך שמירה על רזרבה מינימאלית, כפי שנקבעת מעת לעת, על מנת לעמוד בתשלומים בלתי צפויים. ניהול היתרות מתבצע בהתאם להוראת בנק ישראל (נכסים נזילים), במסגרתה הבנק נדרש להחזיק נכסים נזילים כנגד פיקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, בשיעורים המפורטים בהוראה. דיווח במקרה של אי עמידה בהוראות אלו יועבר להנהלת הבנק ולדירקטוריון סמוך להתרחשותו.

במידה ונצפים שינויים חריגים ביתרות במהלך היום במטבע ישראלי או במטבע חוץ, מתבצעת הערכת מצב גם מבחינת עמידה במגבלות של המודל לניהול סיכון נזילות, ומתקבלת החלטה אם יש מקום לנקיטת צעדים יזומים כתגובה לפעילות זו. צעדים אלו יכולים לכלול ביצוע עסקאות יזומות, פנייה ללקוחות גדולים ועוד.

כאמור לעיל, נקבעו מגבלות דירקטוריון והנהלה ליחסי הנזילות בתרחישים שונים, לרבות תקופות השונות מחודש ימים ומהלך עסקים רגילי. תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

המודל העסקי

מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של הבנק והקבוצה והיא מותאמת, כאמור, לדרישות הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות).

כאמור לעיל, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. הנהלת הבנק קבעה כריות בטחון נוספות כקווים מנחים, כך שיעדי הדירקטוריון לא יפוצו. מדיניות הבנק היא לשמר יחס כיסוי נזילות הכולל מרווח בטחון הולם ביחס למגבלת הדירקטוריון ומאידך ניהול יעיל של עודפי הנזילות, להשגת התשואה המירבית לבנק.

הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאובן הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגילי, תרחישים (יחס כיסוי נזילות יחס נזילות מזערי - מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון הנזילות

מנהל סיכון הנזילות בבנק הינו מנהל החטיבה הפיננסית ניהול סיכון הנזילות מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק. מסגרת זו כוללת את:

- הקו הראשון - מנהלי הסיכון בחטיבה הפיננסית
- הקו השני - בקרי הסיכון בחטיבה לבקרת סיכונים
- הקו השלישי - הביקורת הפנימית.

לכל יחידות הבנק קיימת השפעה במידה זו או אחרת על סיכון הנזילות. מסמך המדיניות מעגן את הדרישה לתיאום בין יחידות אלו, במטרה ליצור מתודולוגיה אחידה אשר באמצעותה ינהל הבנק באופן שוטף את סיכון הנזילות, יעמוד בדרישות היסודיות של צרכי המימון, וכן יערך למצבי חירום אפשריים, לרבות אימוץ דרכי פעולה מידיות להתמודדות נאותה עם מצבי חירום אלו.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על עמידה במגבלות הדירקטוריון והנהלה, מצבי כוננות, עלויות גיוס מקורות, נתונים לגבי שינוי ביתרות מאזניות בפקדונות ובאשראי, וכל מידע אחר שלדעת מנהל סיכון הנזילות רלוונטי לדיווח לרבות אירועים חריגים בניהול הנזילות, וכן התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך שנת 2019 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

כלי מדידה ומדדים

הבנק מודד ומנטר את הסיכון בעיקר באמצעות המודלים להלן:

- מודל סטנדרטי - המודל אומד את יחס כיסוי הנזילות (LCR - Liquidity Coverage Ratio) - היחס בין כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו. כאשר, תזרים יוצא חזוי נטו מוגדר כפער בין תשלומים (Cash Outflows, בגין התחייבויות) לבין תקבולים (Cash Inflows, בגין נכסים) לטווח של חודש. היחס מחושב תחת מקדמים סטנדרטיים (אחידים) שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים בהוראה, ומבוססים על הוראות ועדת באזל.
- יחס כיסוי נזילות דינמי (DLCR - Dynamic Liquidity Coverage Ratio) מהווה כלי עזר מרכזי לניהול וניטור הסיכון. לצורך ה-DLCR מבוצע חישוב יומי של יחס LCR ל 90 ימים קדימה, תחת מספר הנחות. DLCR מחושב עבור היחס הכולל ועבור היחס במט"ח, ומדווח במסגרת דיווח הנזילות היומי.
- מודל פנימי (יחס נזילות מזערי - בהתאם להוראה 342) - המודל אומד את יחס כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו, כנדרש בהוראה 342 ובהתאמה להנחיות באזל. במסגרת המודל הוגדרו תרחישי קיצון במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, לאופקי זמן שונים, זאת בהתבסס על מאפייני התנהגות המפקידים ומוקדי הסיכון בהתאמה לתרחישים השונים.
- מודל יחס מימון יציב (NSFR) - יחס בין מקורות מימון יציבים (Available Amount of Stable Funding) - מקורות קיימים, הצפויים בהסתברות גבוהה לעמוד לרשות התאגיד הבנקאי בטווח הזמן של שנה ומעלה) לבין סך השימושים הארוכים (Required Amount of Stable Funding) - שימושים קיימים שהתאגיד צפוי להידרש להמשיך לממנם בטווח הזמן של שנה ומעלה). האמידה היא על פי הנחיות האחרונות שפורסמו בעניין זה, על ידי ועדת באזל.
- פערי נזילות חוזיים - בחינת הפערים המאזניים בין התזרים הנכנס לתזרים היוצא, ללא הנחות התנהגותיות וללא הכפלה במקדמים.

בנוסף, מופעלים כלים לניטור סיכון הנזילות באמצעות אינדיקטורים אנדוגניים ואקסוגניים העשויים להצביע על עליית הסיכון למצב של משבר. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוננות בשל תרחיש מערכת.

בהקשר זה יצוין כי במהלך חודשים מרץ, מאי ונובמבר 2019 העלה הבנק את רמת הכוננות לכוננות מוגברת. ההחלטה להעלאת הכוננות נבעה מהמתיחות הביטחונית. בפועל לא נצפו כל אירועים ו/או אינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על התממשות של אירוע נזילות. לאחר מספר ימים, עם החזרה לשגרה, הוחלט בבנק לחזור למצב עסקים רגיל.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על אירועים חריגים בניהול הנזילות, לרבות התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך שנת 2019 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

הבנק בוחן את יחסי הנזילות הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישים מסוימים. במהלך עסקים רגיל הנחת הבנק היא כי לא קיים קושי בביצוע עסקאות המרה בין המטבעות השונים. כמו כן, מחושבים עודפי הנזילות הפנויים להשקעה לאופק של שנה קדימה ללא הנחות לגיוס כסף חדש.

התרחישים אשר בוחנים את יחסי הנזילות כוללים שלושה תרחישים מרכזיים (ספציפי, מערכתי ומשולב) ושלושה תרחישים נוספים (ספציפי קצר, מערכתי חוץ לארץ ומשולב ארוך), כמפורט להלן:

- תרחישי קיצון מרכזיים:

- ספציפי - אירוע תפעולי משמעותי / הורדת דירוג מהותית (לפחות שלוש דרגות) - תרחיש של מעילה ו/או השבתה של הבנק, לרבות שיבוש מתמשך במערכות המיכון שלו.

- מערכתי - תרחיש של מצב חירום במשק בשל מלחמה, אירועים ביטחוניים חריגים או אירועים פיננסיים, המשבשים את מהלך החיים הרגיל ברחבי הארץ, לרבות שוקי ההון המקומיים.

- משולב - אירוע מערכתי בו ההשפעה הצפויה על הבנק חמורה ביחס להשפעה הצפויה על בנקים אחרים - דוגמת משבר בשוק הנדל"ן.

- תרחישי קיצון נוספים:

- ספציפי קצר - תרחיש המשקף רמת לחץ גבוהה מאד הנובעת מהורדת דירוג של הבנק, בתרחיש זה הפגיעה תהיה קצרה אך משמעותית יותר מזו של תרחישי הלחץ המרכזיים.

- מערכתי חוץ לארץ - תרחיש של זעזועים בשווקים הפיננסיים הפוגע בשלוחות הבנקים הישראלים בחוץ לארץ ובעל השפעה בעצימות נמוכה גם על הפעילות בישראל.

- משולב ארוך - תרחיש המשקף אירוע מתמשך. בתרחיש זה רמת הלחץ תהיה נמוכה יחסית לתרחישי לחץ המרכזיים, אולם השפעתו ארוכה יותר, כך שתרחיש זה יפגע באוכלוסיית לקוחות רחבה יותר.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽⁴⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2019		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
44,846		סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה
		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
6,342	109,362	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,525	30,504	פיקדונות יציבים
3,403	31,738	פיקדונות פחות יציבים
1,414	47,119	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
32,808	50,881	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
		פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשות של תאגידי בנקאיים
434	1,737	קואופרטיביים
32,248	49,019	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
126	126	חובות לא מובטחים
207	-	מימון סיטונאי מובטח
17,201	76,241	דרישות נזילות נוספות, מזה:
12,366	12,366	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,620	38,981	קווי אשראי ונזילות
2,214	24,894	מחויבויות מימון מותנות אחרות
56,558		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
293	1,008	הלוואות מובטחות
6,503	9,234	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
12,783	18,069	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
19,579		סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		
44,846		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
36,979		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
121		יחס כיסוי נזילות (%)

- (1) מידע מוצג במונחים של סמוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הסמוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2019 הינו 74.
- (2) ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס יוצא (לגבי תזרימים נכנסים יוצאים).
- (4) ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס יוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים) - המשך:

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2018		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾	סך ערך משוקלל ⁽³⁾	
(ממוצע)	(ממוצע)	
40,572		סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה
		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
6,121	101,194	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,482	29,632	פיקדונות יציבים
3,457	32,171	פיקדונות פחות יציבים
1,182	39,390	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
31,690	49,596	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
		פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידי בנקאיים
378	1,514	קאופרטיביים
30,940	47,710	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
372	372	חובות לא מובטחים
205	-	מימון סיטונאי מובטח
18,798	77,000	דרישות נזילות נוספות, מזה:
14,513	14,513	תזרימי יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,373	34,863	קווי אשראי ונזילות
1,912	27,624	מחויבויות מימון מותנות אחרות
56,814		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
269	628	הלוואות מובטחות
6,241	8,728	תזרימי נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
15,187	20,304	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
21,696	29,659	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
		סך ערך מתואם⁽⁴⁾
40,572		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
35,118		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
116		יחס כיסוי נזילות (%)

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2018 הינו 77.
- (2) ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרימי נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון ושיעורי תזרימי נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות הם הרכב המקורות והשימושים של הבנק. הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) הינם נכסים ברמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה, אלו כוללים - מזומנים, עובר-ושב ופיקדונות בבנקים מרכזיים, איגרות חוב של ריבונות בעלות משקל סיכון 0% ואיגרות חוב של מדינת ישראל. עיקר תזרימי המזומנים היוצא הינו כנגד מימון סיטונאי בלתי מובטח - פיקדונות שהופקדו בבנק על ידי תאגידי וגופים פיננסיים וכן תזרימי יוצאים בגין חשיפה לנגזרים. עיקר תזרימי המזומנים הנכנס הינו בגין תקבולי אשראי וכן תזרימים נכנסים בגין חשיפה לנגזרים.

היחס נע בצורה מחזורית ברובה, הניתנת לחיזוי לפי אומדנים פנימיים של הבנק. הגורם המרכזי המשפיע, לאורך זמן, על התפתחות היחס הוא הצמיחה בפעילות הבנק, הן בצד גיוס וניהול מבנה המקורות והן בצד הגידול בשימושים. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש בשל פעילות שוטפת של לקוחות וכן תחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרי שקל / מטבע חוץ.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)

להלן פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221 (במיליוני שקלים חדשים):

ממוצע לרבעון הרביעי 2019	31 בדצמבר 2019	
44,834	51,166	נכסי רמה 1
12	12	נכסי רמה 2א
-	-	נכסי רמה 2ב
44,846	51,178	סך הכל HQLA

קיימת מגבלה רגולטורית על סניף לוס אנג'לס לגבי השימוש ברזרבת הנזילות בישות זו, תרחישי הבנק מניחים שימוש בנזילות הסניף בהתחשב במגבלה.

הרכב נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים:

יתרות ליום 31 בדצמבר 2019			
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד	סך היתרה במאזן	
50,907	17	50,924	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
7,489	332	7,821	איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,576	205	1,781	איגרות חוב של ממשלות זרות
362	-	362	איגרות חוב של אחרים זרים
60,334	554	60,888	סך הכל

יתרות ליום 31 בדצמבר 2018			
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד	סך היתרה במאזן	
42,865	10	42,875	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
8,279	346	8,625	איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,576	286	1,862	איגרות חוב של ממשלות זרות
502	-	502	איגרות חוב של אחרים זרים
53,222	642	53,864	סך הכל

התפתחויות ביחס כיסוי הנזילות

הבנק שמר במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2019 הסתכם ב-121%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון מימון

סיכון מימון נובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות. סיכון זה מנוהל כחלק מסיכון הנזילות באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות איגרות חוב וכתבי התחייבות. הבנק מייחס חשיבות רבה לפיזור מקורות המימון ופועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים, בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה. בשנת 2019, המשיך הבנק בפעילותו לגיון מקורות המימון והפחתת סיכון הריכוזיות.

כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף, בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

ריכוזיות של מקורות המימון

הבנק אפיון מוקדי סיכון עיקריים לטיפול בתחום הריכוזיות/מבנה המקורות. הטיפול במוקדי הסיכון מתמקד במספר מישורים ומבוצע באופן שוטף באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה וכן אינדיקטורים לסיכון.

מגבלות הדירקטוריון והנהלה וכן האינדיקטורים השונים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) בנושא ריכוזיות מקורות המימון מנטרת באמצעות מגוון רחב של תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר, מטבע ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקלל את כלל

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף. מגבלות הדירקטוריון וההנהלה הוגדרו כחלק מתיאבון הסיכון הכולל של הבנק. לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכון תפעולי

הסיכון התפעולי הינו מהותי בשל קיומו בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק. לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק, ויש לו יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון: סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת הבנק, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון) ואירוע ביטחוני. לפיכך, ניהול יעיל של הסיכון הינו הכרחי בתהליכי ניהול סיכונים בבנק. הסיכון התפעולי מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות של הבנק. עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילותו העסקית.

הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. האירועים התפעוליים מסווגים לשבע קטגוריות סיכון בהתאם לעקרונות באזל: מעילה (הונאת הבנק בידי עובדיו), הונאה חיצונית (הונאת לקוח את הבנק), פרקטיקות עבודה ובטיחות סביבת העבודה (הפסדים הנובעים מפעולות שאינן עולות בקנה אחד עם חוקים או הסכמים בנושא עבודה), פרקטיקות הקשורות ללקוחות, מוצרים ועסקים (אי עמידה בחובות כלפי לקוח), נזק לנכסים פיסיים, ביצוע, הפצה וניהול תהליכים ושיבושים עסקיים וכשלי מערכות.

הבנק מנהל ומוודד את הסיכון התפעולי גם לפי קטגוריות אלה.

מטרות ומדיניות ניהול הסיכון התפעולי

מדיניות מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים, מגדירה את העקרונות לפיהם הבנק מנהל את הסיכון התפעולי, מהותיות הסיכון, אופן ניהולו, תהליכי המדידה והניטור והפעולות שנוקט הבנק על מנת להפחית את הסיכון.

עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את האסטרטגיית הבנק, את דרישות הרגולציה (הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והוראות ועדת באזל הרלוונטיות) ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

המדיניות מפרטת את הממשל התאגידי ותחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה השונים, ומעגנת את חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק ובקבוצה. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: 350 – "ניהול סיכונים תפעוליים" ו-310 – "ניהול סיכונים", המתוות את מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, ומסמך באזל "עקרונות לניהול הסיכון התפעולי" (מסמך מחדש אוקטובר 2014), הקובעים את הכללים הנדרשים לניהול תקין של הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תיאבון הסיכון, מפת הסיכונים התפעוליים, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, האחראי ליישום נאות של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי ופועל באמצעות האגף לבקרת סיכונים. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

מדיניות הבנק קובעת את תיאבון הסיכון התפעולי של הבנק במספר היבטים כמותיים ואיכותיים במהלך עסקים רגיל ובתרחישי קיצון. תיאבון הסיכון נקבע בהתאם לעקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית הקובעים את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק. תיאבון הסיכון הוגדר בגין ההפסדים בפועל וההפסדים הפוטנציאליים, ברמת התיק הכולל ולפי קטגוריות סיכון. עדכון המדיניות בשנת 2019 כלל עדכון והרחבה של תיאבון הסיכון הכמותי והאיכותי, והוספת אינדיקטורים לסיכון למדידת הסיכונים הפוטנציאליים.

סיכון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלות לפי קטגוריות השונות של הסיכון התפעולי.

הבנק פועל למדידה וזיהוי הסיכון התפעולי, באופן דינמי, בשני מישורים: מדידת ההפסדים מאירועי כשל שהתממשו בפועל ומדידה של סיכונים פוטנציאליים המזוהים בתהליך סקרי הסיכונים התפעולים וובמפת הסיכונים. הסקרים התפעוליים מבוצעים על כלל פעילות הבנק ובהתאם לתוכנית תלת שנתית. במהלך שנת 2019 הבנק השלים את הסקרים על כלל הפעילויות. פעילות זו, הינה תהליך שוטף שפועל להגברת אפקטיביות ניהול הסיכונים ומזערם, תוך כדי למידה, הערכה מחדשת של הסיכונים, לרבות כתוצאה מהתממשות אירועים.

הבנק מנטר ומתעד את כלל אירועי הכשל התפעוליים, אירועים אלו כוללים הן אירועים שנוצר בגינם הפסד והן אירועים ללא הפסד ואף ברווח. מדידת ההפסדים בפועל אל מול תיאבון הסיכון במצב עסקים רגיל כוללת אירועי הפסד בלבד (ללא קיזוז אירועי רווח) ולאחר התחשבות בכיסוי ביטוחי לו מומש בפועל.

הבנק מבצע סקרים לזיהוי ומיפוי סיכונים תפעוליים פוטנציאליים בחטיבות השונות כתהליך מתמשך, כאשר המיקוד הוא מיפוי והערכת הסיכונים המהותיים בכל יחידה. הבנק פועל כדי להגדיר, במקומות שניתן, גם אינדיקטורים לסיכון (KRI) כדי לזהות סיכונים פוטנציאליים טרם התממשותם. תוצאת הסקרים, והמלצות לביצוע (AI) וידיונים, כחלק מתהליכי ההערכה העצמית, בפורומים ייעודיים להם שותפים מנהלי היחידות הנסקרות ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים. בנוסף לסקרים אלו, מנתח הבנק אירועים חיצוניים בארץ ובעולם, אשר עשויים לספק מידע על נסיבות ונזקים פוטנציאליים בהם עלול להתממש סיכון תפעולי. ניתוחים אלו משמשים את הבנק ליישום מהלכים מתאימים על התהליכים המקבילים המתקיימים בבנק.

הבנק פועל לשיפור אפקטיביות הטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה מפעיל הבנק שורה של חוקים עסקיים לאיתור פעילות חריגה. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסמך מדיניות מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים, ומסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

המודל העסקי

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילות העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במוסדות הפיננסיים, הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים למהותיות אירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

- אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק.
- לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק.
- לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון: סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמה, יכול אירוע של התממשות סיכון תפעולי לגרום להתממשות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.
- לחלק מהכשלים התפעוליים יש הסתברות להתממשות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי.
- לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכות טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.
- אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון), אירוע ביטחוני.

במהלך שנת 2019, לא חלו אירועים תפעוליים מהותיים.

הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות

עקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית הקובעים את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, כוללים פריסה סניפית יעילה, חדשנות עסקית וטכנולוגית, ניהול בנקאות היברידית, יעדי יעילות תפעולית, יעילות ניהול הון ונזילות, יחד עם צמיחה באשראי מסחרי והמשך מובילות בשוק המשכנתאות, חושפים את הבנק לסיכונים תפעוליים משמעותיים. סיכונים אלו, דורשים מהלכים אקטיביים וצופי פני עתיד וזאת על מנת לנהל ולמזער את פוטנציאל הפגיעה. כאמור, הבנק פועל למדידה וזיהוי הסיכון התפעולי הגלומים בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיים שלו, באופן דינמי, בשני מישורים:

- מדידת התממשות בפועל של אירועי כשל.
 - הערכת סיכונים לפוטנציאל נזק בגין אירועי כשל.
- הפעילות בשני מישורים אלה הינה תהליך מתמיד שפועל להגברת אפקטיביות ניהול הסיכונים ומזעורם, תוך כדי למידה, הערכה מחודשת של הסיכונים, לרבות כתוצאה מהתממשות אירועים.
- לבנק מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניטור וניתוח אירועי כשל, סקרי סיכונים ויצירת מפת סיכונים, קישור התממשות אירועים בפועל למפת הסיכונים, ניהול מעקב שוטף אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים. ודיווחים בגין סיכון תפעולי.
- מערכת מעילות והונאות - במהלך הרבעון השני לשנת 2019 נבחרה מערכת מתקדמת לניטור מעילות. התראות שיתקבלו מהמערכת יתבססו על חוקים לזיהוי אירועים חשודים כאירועי הונאה (חיצונית או פנימית).
- הבנק בוחן את ההון המוחזק כנגד הסיכון התפעולי בנדבך הראשון, המחושב בשיטה הסטנדרטית, אל מול מתודולוגיות מתקדמות של באזל לאמוד האם נדרשת הקצאת הון נוספת בנדבך השני, במהלך עסקים רגיל. כמו כן, הבנק מפעיל שורה של אירועי קיצון תפעוליים, אשר מופו במפת הסיכונים התפעוליים של הבנק, כאירועים בעלי נזק מהותי לבנק. הפסדים פוטנציאליים אלה מתווספים להקצאת ההון הפנימית בנדבך השני, כחלק מתהליך ה-ICAPP.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי

הבנק קבע מבנה ארגוני וממשל תאגידי לניהול הסיכונים התפעוליים, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לניהול הסיכון התפעולי:

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון: כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק, באחריות לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות מסמך מדיניות לניהול סיכונים תפעוליים, ובפרט, חטיבת הטכנולוגיה, המהווה את הקו הראשון לניהול סיכונים תפעוליים. מטרתה מידע והגנת הסייבר, המשכיות עסקית, וטכנולוגיית מידע ומזרחי טפחות שרותי אבטחה, המהווה את הקו הראשון לניהול ביטחון ובטיחות.

קו ההגנה השני: החטיבה לבקרת סיכונים, באמצעות האגף לבקרת סיכונים, הפועל ליישום הפעילות הנדרשת לניהול וטיפול בסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק בראייה כוללת, ובהתאם לעקרונות המדיניות, אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות. בנוסף, אחראי על תהליך הערכת הסיכונים בשיתוף עם היחידות העסקיות ועל קיום תהליך הסקרים ועדכון מפת הסיכונים התפעוליים, ניהול מערכת המידע המרכזית המשמשת את הבנק בנושא הסיכון התפעולי המשמשת לאיסוף אירועי כשל, ביצוע סקרים תפעוליים וניהול מעקב אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים.

יחידות נוספות בקו ההגנה השני לטיפול וניהול הסיכונים התפעוליים:

- יחידת אבטחת מידע והגנת הסייבר מהחטיבה לבקרת סיכונים בראשות הממונה לאבטחת מידע בבנק. יחידה זו עובדת במקביל למערך הגנת הסייבר בחטיבת הטכנולוגיה ומול כל היחידות בבנק.
- אגף הנדסת תהליכים מחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול האחראי לניהול הכולל של המשכיות העסקית, קרי מוכנות הבנק השוטפת לרציפות עסקית בחירום.
- חטיבת הטכנולוגיה המהווה את הקו הראשון לניהול אבטחת מידע והגנת הסייבר, ואחראית לניהול הסיכונים התפעוליים, הנובעים מכשלי מערכות המידע, לרבות ניהול DRP, כחלק ממדיניות המשכיות העסקית.
- מחלקת ההדרכה, מחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול הפועלת לחיזוק הידע והמקצועיות, ולהפחתת הכשלים התפעוליים הנובעים מחוסר ידע ומודעות.
- חטיבת הון אנושי משאבים ותפעול האחראית על טיפול ברוטציה וחופשה רציפה, למזעור הסיכון התפעולי (בפרט, סיכון מעילות והונאות).
- יחידת האבטחה של הבנק, הפועלת בחטיבת הון אנושי משאבים ותפעול, תומכת בטיפול בסיכון התפעולי ביחידות השונות של הבנק.
- מערך ה-SOX מחטיבת מידע ודיווח כספי האחראי על אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי גילוי ואפקטיביות הבקורות הפנימיות של הבנק על דיווח כספי.
-
- החטיבה המשפטית, אחראית ליישום מסגרת הטיפול בסיכון משפטי.

קו ההגנה השלישי: הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידיה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, תחקור אירועי מעילות והונאות, השתתפות כ- "משקיפה" בועדות ההיגוי.

הסיכון התפעולי כולל בין היתר את סיכון המשכיות עסקית, סיכון אבטחת מידע והגנת הסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי כמפורט להלן:

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019 המשיך הבנק לפעול בהתאם לתוכנית העבודה ותוכנית התרגול הרב שנתית. בוצעו מגוון תרגילים, בין היתר: תרגול טכנולוגי באתר המחשוב החלופי (אתר DRP) שדימה תרחיש של פגיעה והשבתת חדר המחשוב במסלול ובדק את יכולת העלאת אתר הגיבוי ואישוש המערכות; תרגול סניפי גרעין בתרחיש מלחמה ועבודה עם נהלי החירום; תרגול במרכז המזומנים כחלק מתרגיל של יחידת המטבע בבנק ישראל, במסגרתו נבחנה, בין היתר, יכולת העבודה באופן ידני. בוצע תרגול והפקת לקחים בתהליך ליווי וניתוח תרחיש אחיד בנק ישראל בנושא אירוע סייבר, התרחיש דימה שיבוש משמעותי בחלק מהמידע במערכות הבנק ובדק את יכולת הבנק להתמודד עם אירוע קיצוני. מסקנות התרחיש ותוכנית העבודה שנגזרת ממנו, הוצגו בהנהלה ובדירקטוריון.

במהלך הרבעון הושלמו עדכונים לנהלי היסוד בתוכנית המשכיות העסקית והושלמו הדרכות לעובדי הבנק ונאמני סיכונים תפעוליים, במסגרת מרכז ההדרכה.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

הוראה 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, מתווה עקרונות לניהול נאות של סיכונים סייבר באופן המחייב הרחבה והתאמה של המסגרת לניהול סיכונים טכנולוגית המידע, בהיבט תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. בהתאמה, אושרה בבנק אסטרטגיה ומדיניות הגנת הסייבר מקיפה ונקבעו קווי ההגנה ליישומה, מונה מנהל אבטחת מידע והגנת הסייבר הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובאחריותו, בין היתר, קביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק, פיתוח תוכנית עבודה להגנת הסייבר, מעקב אחר יישום תוכנית העבודה בתחום זה ובחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת הסייבר.

יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים הוגדרו בנהלים, והם כוללים בין היתר התייחסות לתחומי: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כוח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, ויעוץ משפטי.

יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכנותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית והתפעולית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר, לאורך זמן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מדיניות אבטחת המידע והגנת סייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכוני הסייבר.
- יישום וביסוס מערך בקורות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
- קביעת מנגנונים להגנה על פעילות לקוחות ועסקים במרחב המקוון, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.
- הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסביבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
- יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
- שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידית עבור מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
- דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
- ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
- פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.
- שיפור והגברת הבקורות בקרב הספקים של הבנק, בבחינת הקטנת הסיכון בשרשרת האספקה.

כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001. מערכות הבנקאות הישירה בבנק כוללות תהליכי הזדהות ומנגנונים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019 זוהו מספר ניסיונות הונאה בודדים כנגד לקוחות (באמצעות מתקפות דיוג) במסגרתם נגנבו פרטי הזדהות שלהם לחשבון במטרה לבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם. לאור מנגנוני ההגנה המופעלים בבנק, על אף ניסיונות הונאה אלו לא בוצעו פעולות לא מורשות בחשבונות הלקוחות. הבנק ממשיך לחזק ולשפר את מנגנוני ההגנה המופעלים במערכות הבנק על מנת להמשיך ולצמצם את היכולת להונות את הלקוחות ולבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם. פעולות אלו הינן חלק מתהליכי התחקור והפקת הלקחים הקיימים בבנק בהקשר לאיום המתפתח.

סיכון טכנולוגיית המידע

במשך השנים האחרונות התרבו הסיכונים הכרוכים בניהול טכנולוגיית המידע, כפונקציה של פיתוח והטמעת טכנולוגיות חדשות והתפתחויות של סיכונים ואיומים חדשים. לבד ממצב שגרה מסגרת ניהול טכנולוגיית המידע מטפלת במצבי כשלים מערכתיים כגון: תקלות מערכת ובהיערכות למצב חירום. זאת על מנת להבטיח לבנק שמירה על רצף פעילות עסקית גם בעת התראה או חירום. בכך ניתן יהיה למזער סיכוני מוניטין וסיכונים עסקיים העלולים להתפתח במצבים אלו.

מנהלת חטיבת הטכנולוגיה היא האחראית על ניהול נכסי טכנולוגיית המידע ומסגרת הניהול מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי התואם לעקרונות שנקבעו במסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים שונים בבנק. מדיניות ניהול נכסי טכנולוגיית המידע תואמת את דרישות הפיקוח על הבנקים ובפרט את העקרונות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 357 - ניהול טכנולוגיית המידע, 350 - ניהול הסיכון התפעולי, 355 - ניהול המשכיות עסקית ו-361 - ניהול הגנת הסייבר.

תיאבון הסיכון מוגדר כמותית ואיכותית בתרחישי שגרה וחירום, כאשר תיאבון הסיכון של הבנק בהיבטים התפעוליים לסיכון טכנולוגיית המידע נכלל במסגרת ניהול תיאבון הסיכון של הסיכון התפעולי. תיאבון הסיכון בהיבטים הטכנולוגיים מוגדר בשורה של מדדים, לרבות רמות הסיכון במפת סיכונים טכנולוגיים ותיאבון סיכון פרטני בגורמי סיכון שונים.

הבנק מפעיל מגוון אמצעים להפחתת הסיכונים, בין השאר באמצעות אינדיקטורים (KRI) ומערכות תומכות. יציין מוקד SOC - הפועל 24/7, האחראי על ניטור תשתיות ומערכות הבנק, ופועל לניתוח לוגים ואיתור אנומליות בזמן אמת, להתנהגות חריגה של משתמשים ומערכות ברשת, בהיבטי אבטחת מידע וסייבר. כמו כן הקים הבנק השנה את מוקד NOC - הפועל אף הוא 24/7, מוקד המשמש כגוף תפעולי להצגת תמונה אחודה של תשתיות הארגון, יכולת ניטור וחיזוי תקלות, ופועל לניתוח לוגים ואיתור אנומליות, בהיבטי הסיכונים הטכנולוגיים. לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי וגילן של המערכות הקיימות בבנק, החליט הבנק לעבור לפלטפורמה חדשה. הבנק סיים תהליך בחינת התכנות מעבר מערכת שוק ההון של הבנק למודול שוק ההון של פלטפורמה חדשה. הפרויקט החל ברבעון הראשון של שנת 2019 ועתיד להסתיים בשנת 2021. כמו כן, ברבעון האחרון של שנת 2019 החל פרויקט משמעותי נוסף שעניינו החלפת מערכת ה-CRM במטרה להעצים את השירות האישי לכל לקוח.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים והוא כולל העדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם וכן כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים. הסיכון המשפטי כולל גם סיכונים הנובעים מחשיפה משפטית בשל התנהלות הבנק עם מחזיקי העניין השונים שלו (כגון: לקוחות, ספקים וצדדים שלישיים אחרים).

בגדר הסיכון המשפטי נכללים סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, הוראות רגולטוריות, פסיקה של ערכאות שיפוטיות או מעין שיפוטיות והסיכונים המשפטיים הנובעים מפעילות הבנק השוטפת. מנהלת הסיכונים המשפטיים בבנק הינה היועצת המשפטית הראשית. הבנק פועל באורח מתמיד על מנת למזער במידת האפשר את הסיכונים המשפטיים הנלווים לפעילותו השוטפת וכן פועל להנחלת תרבות, הלכה למעשה, של איתור הסיכון המשפטי ומזעורו באופנים שונים.

החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטוחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק.

בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה בהוראות רגולטוריות אחרות ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלוונטיים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכדומה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים וביחידות המטה, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק.

התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושלוחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מיידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של הסיכון המשפטי ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל. לפרטים על התקשרות הבנק עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג DPA לסיום החקירה הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26.12 לדוחות הכספיים.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

מדיניות הבנק קובעת את ערוצי הניהול והדיווח על הסיכון התפעולי, במטרה להבטיח ניהול הולם של הסיכון בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיות של הבנק. לצורך כך, פועלים בבנק פורומים בכל הרמות, המופקדים על הטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה המשמשת ככלי ניהולי מרכזי בידי הנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק. הועדה היא חלק מועדת הנהלה לניהול סיכונים.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - משמשת כועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים. הועדה כוללת נציגים רלוונטיים מהיחידות העסקיות ומיחידות הבקרה והביקורת, ומשקיף מהביקורת.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלוונטיות בבנק. פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי בקרה פנימית, ובפרט, בהיבטים העולים מתוך מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, לרבות תוצאות סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותוצאות תחקירים.

לשם ניהול של הסיכון ביחידות הבנק, מונה נאמני סיכון תפעולי אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשון, ואחראים לטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. הנאמנים מדווחים על כל אירוע של סיכון תפעולי שהתרחש ביחידתם, למערכת ייעודית (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים). המשמשת את הבנק לניתוחים ולדיווחים בגין סיכון תפעולי, בחתכים שונים. דיווחי הנאמנים מופצים לרשימה מוגדרת מראש של מנהלים בבנק ולכל אירוע נקבעת דרגת חומרה בנוסף לתיאור האירוע. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערך הסניפים של הבנק המקיימים קשר שוטף עם המדור לסיכון תפעולי הפועל בחטיבה לבקרת סיכונים.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הסיכונים התפעוליים הפרושים לרוחב הבנק משמשים כזרועו הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה.

הבנק מקיים כנסי הדרכה ייעודיים לנאמנים אלה, הכוללים בין השאר, הדרכה ייעודית לנושא ביצוע תחקיר ותהליך הפקת לקחים. בשנת 2019, התקיימו כנסים להנחיית כל נאמני הסיכון התפעולי במטה ובסניפים.

שינוי בתהליכים עסקיים קיימים ו/או תהליכים חדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי עובר תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומובטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

אחד הכלים בהם משתמש הבנק לצורך מזעור הסיכונים הוא ביצוע תחקירים להפקת לקחים, כתוצאה מאירועים פנימיים ו/או חיצוניים. המסקנות המגובשות בתהליך זה מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים.

הבנק גיבש מדיניות ותוכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תוכנית זו, הנתמכת בנהלי חירום ובבעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתוכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבוטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, רוכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, המעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק.

כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחבובותיו. כמו כן לבנק כיסוי ביטוחי בפוליסת סייבר, המהווה רובד נוסף מעל הפוליסה הבנקאית, המשלימה את הפוליסה הבנקאית בהתייחס לפשעי מחשב. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

הקצאת הון

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, הכנסות הבנק מפולחות לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשכלל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הריגויות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת הון הנדרשת מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת הון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, הגדרת קווי העסקים בפעילות הבנק. משקלי הסיכון נעים בטווח שבין 12% לבנקאות קמעונית לבין 18% למימון תאגידיים. פעילות הבנק היא ברובה קמעונית ולפיכך מרבית נכסי הסיכון התפעולי הם בגין קו עסקים זה ומשקל הסיכון הממוצע הכולל של הבנק הוא כ-12.5%.

סיכונים אחרים

סיכון ציות ורגולציה

פעילות העסקית של הבנק כפופה להוראות רגולציה. סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות".

הבנק פועל על פי הוראות ניהול בנקאי תקין 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.

הוראות הציות כוללות גם את חוק יעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 וחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול חוקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן - "חוק הייעוץ") (להלן ביחד - "דיני ניירות ערך"), וכן את חוק התחרות הכלכלית, התשמ"ח-1988. הטיפול בציות לחוקים אלה מבוצע גם במסגרת תוכניות אכיפה פנימיות של דיני ניירות ערך ודיני התחרות הכלכלית, בהתאמה.

סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

תיאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות. מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות יותר היחידות נטלות הסיכון בבנק, האחראיות לצמצום סיכון הציות ולבקרה עליו. יפעלו באחריות, בהוגנות ובשקיפות מול לקוחותיהם ויראו את הלקוח במרכז עשייתם הבנקאית.

קו ההגנה השני - כולל את החטיבה לבקרת סיכונים ואת אגף הציות, וכן יחידות "קו שני" נוספות (חטיבת הון אנושי משאבים ותפעול, חטיבת מידע ודיווח כספי חטיבה משפטית, מזכירות הבנק) האחראיות על חלק מתחומי הציות. אגף הציות אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, ולזהות סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקורות המבוססות סיכון על היחידות הרלוונטיות, וכן על ידי ניתוח מצמצים המועברים אליו מיחידות הקו השני השונות.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות בהתאם לתוכנית רב שנתית, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני התחרות הכלכלית. בהתאם למתחייב מהוראה 308 ("קצין ציות") מונה בבנק קצין ציות ראשי העומד בראש אגף הציות (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים). תפקידים לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, הערכה ותייעוד של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות. הבנק עדיין את מדיניותו בנושא הגנת הפרטיות והשלימים סקר פערים בנושא זה.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי ייסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות. הבנק פועל לשמירה על מערכת יחסים הוגנת עם לקוחותיו ועם שאר מחזיקי העניין, רואה את הלקוח במרכז פעילותו העסקית ומקפיד על הגינות עסקית בכל פעולותיו. ההוגנות מהווה ערך בסיסי במסגרת הקוד אתי של הבנק.

לבנק תוכנית אכיפה פנימית בניירות ערך ובתחום דיני התחרות הכלכלית, המותאמת לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ולמנוע את הפרתם. הממונה על האכיפה, באמצעות קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט. הממונה על האכיפה יהיה אחראי, מטעם ההנהלה, על יישומה השוטף של תוכנית האכיפה והטמעתה בבנק.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכונים הציות בתחומים השונים ובכלל זה סיכון הוגנות, ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע סביבה רגולטורית משתנה ומתפתחת.

במהלך שנת 2019, סיכון הציות נותר ללא שינוי והוא מוגדר ברמה נמוכה-בינונית.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראלים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן QI - qualified intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS - Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאתרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

הסיכון חוצה הגבולות מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה ראשון, הכולל את היחידות העסקיות ואת יתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, אחראי לצמצום הסיכון חוצה הגבולות ולבקרה עליו. הקו הראשון כולל את הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה. כמו כן, כולל הקו הראשון את החטיבה הקמעונאית ואת החטיבה העסקית, בפעילותן עם לקוחות רלוונטיים.

קו ההגנה השני מבוסס על אגף הציות, שבמסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, לזיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, לקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבת הון אנושי משאבי ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות סיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ויישום ה-CRS ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI. גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית ויחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מצייט לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישרין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובדק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

במהלך שנת 2019, רמת סיכון חוצה הגבולות נותרה ללא שינוי והיא מוגדרת נמוכה-בינונית. הבנק ממשיך לקיים תהליכים לשיפור איכות ניהול הסיכונים, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה וקיום הדרכות בנושא סיכונים חוצי גבולות וחסימת פעילות של לקוחות סרבנים.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ובמימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון ומימון טרור הינו אפסי.

מנהל סיכון הלבנת הון ומימון טרור הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

אגף הציות פועל להטמעת הוראות הדין בנושא.

סיכון הלבנת הון ומימון טרור מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם. במסגרת זו פעילים גם בקרי הציות המרחביים המבצעים בקרות שוטפות על הסניפים בהתאם למפרט בקרות של אגף הציות, ותומכים בהיבטי הציות במערך הסניפי.

קו ההגנה השני - כולל את אגף הציות האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלוונטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק. אגף הציות בתיאום ובהנחיית החטיבה משפטית, בוחן את ההוראות הרגולטוריות בתחום ופועל ליישום בהתאם ולכך מעריך את סיכון איסור הלבנת הון במסגרת סיכון הציות הכולל בקבוצת הבנק.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה בהתאם לתוכנית רב שנתית על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, בהתאם לתוכנית רב שנתית, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקרות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק מיישם את הוראות הדין ומעביר באופן שוטף דיווחים רגילים ובלתי רגילים לרשות לאיסור הלבנת הון. לשם כך, בין היתר, פועלת בבנק מערכת ממוכנת לאיתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים אלה.

אגף הציות מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכונים חוצי גבולות ומבצע בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, במקביל לפעילות בדיקת איכות נתונים וטיוב. כמו כן, עוסק האגף ביעוץ שוטף לסניפים וליחידות העסקיות ובהדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. בנוסף, וכחלק מניהול סיכונים שוחד ושחיתות, פועל הבנק לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד, הן בפתיחת החשבון והן במהלך הפעילות העסקית השוטפת.

אגף הציות מעביר לבנק ישראל אחת לחצי שנה דיווח על חשיפה לסיכונים חוצי גבולות והוראת דיווח 825. בנוסף, מעביר האגף דיווחים רבעוניים להנהלת הבנק, ודיווח שנתי לדיקטוריון בגין יישום המדיניות והתייחסות למכלול הסיכונים והחשיפות של הבנק. בנוסף, במקרים מיוחדים בעלי השלכה לעניין הלבנת הון או מימון טרור, קצין הציות מדווח מידית למנהל הסיכונים הראשי, למנהל הכללי ולפיקוח על הבנקים, בהתאם לעניין.

במהלך שנת 2019 ביצע הבנק הערכת סיכונים שנתית, בהתאם להוראה 411.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ. במהלך שנת 2019, רמת סיכון הלבנת הון ומימון טרור נותרה ללא שינוי, נמוכה-בינונית, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והסמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, טיוב מסמכים וסיווגים, וכן נקיטת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציט, וזאת על רקע גידול בפעילות העסקית והמשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום טיוטות הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון הנדילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מזערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים האחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתי יותר לכיסומ. לכן, בדומה לסיכונים האחרים, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון מוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. דגש רב ניתן על הקמת שרשרת דיווחים והפעילות הנדרשת בעת מצב קיצון, זאת בכדי להפחית את השפעתו של הסיכון, לו יתממש. פעילות זו דורשת זיהוי התממשות הסיכון כבר בשלבים הראשונים להופעתו, בכדי לאפשר הפעלת כלים איכותיים וכמותיים מוקדם ככל שניתן, לצורך הטיפול בסיכון. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק.

סיכון המוניטין מנוהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד.

כמו כן, מדיניות הבנק מגדירה את תפקידי מנהלת הסיכון וקובעת את דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהלת הסיכון עומדת בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיח רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק, תהליך העבודה בעת קיצון, קרי, בעת אירוע אשר עלול לגרום לפגיעה במוניטין מעוגן בנוהל דיווח ופעולה ייעודי. מטרת הנהלה הינה להגדיר את אופן איתור המידע, שרשרת הדיווח, לרבות ההכרזה על אירוע מוניטין, דרכי הטיפול בעת האירוע, ואופן ההכרזה על סיומו, כולל ביצוע תחקירים ואמידות נוספות לבחינת השפעת האירוע על תדמיתו של הבנק, לאחר שהאירוע הסתיים. כמו כן, הגדיר הבנק, במסגרת תוכנית ההמשכיות העסקית שלו, הקמת חמ"ל תקשורת בראשות מנהלת הסיכון, שיאפשר התמודדות בחירום עם סיכון המוניטין.

הבנק מודד בשגרה את סיכון המוניטין שלו בשוק ההון, בקרב הציבור, ובקרב הלקוחות והקהילה העסקית. מדידה זו מתבססת על מחקרים רבעוניים ייעודיים הבוחנים את עמדות הציבור (לקוחות הבנק ולקוחות בנקים אחרים). על ניטור חודשי של שיח הרשת, על מחקרי שביעות רצון בקרב לקוחות הבנק ועוד. דיווחים בגין סיכון מוניטין מועברים להנהלה ולדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כפי שמקובל לגבי כל הסיכונים שמופו על ידי הבנק.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של סיכון המוניטין ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

סיכון אסטרטגי-עסקי

סיכון אסטרטגי-עסקי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הסמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התוכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי-עסקי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה וליהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית חומש אסטרטגית, אשר האחרונה אושרה בדירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. סטייה מהותית מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנוטר על ידי חטיבת מידע ודיווח כספי ומאוגר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל הסיכון האסטרטגי-עסקי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחייתו בוחנת ההנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה: עורכת מעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, ויוזמת תוכניות עבודה שנתיות הנגזרות ותואמות את התוכנית האסטרטגית. בנוסף ובאופן שוטף עוקבות חטיבת מידע ודיווח כספי והחטיבה לבקרת סיכונים אחר הסיכון האסטרטגי-עסקי באופן בלתי תלוי, בהיבטי בקרה שונים ובעיקר: העמידה ביעדים, מיפוי וזיהוי הסיכונים, מבחני מצוקה, מבחני איום וניטור פרופיל הסיכון המתמשך לנוכח תיאבון הסיכון של הבנק. מעבר למעקב הרציף אחר יישום תוכניות העבודה והתאמתן לתוואי האסטרטגי, הבנק עוקב גם אחר התפתחויות של גורמים אקסוגניים אשר עלולים להשפיע על הסיכון האסטרטגי-עסקי של הבנק. תוכניות העבודה של חטיבות הבנק מותאמות בעת הצורך לסיבבה העסקית המשתנה במטרה לעמוד ביעדים העסקיים ובתוואי האסטרטגי. הבנק ערוך למצבי חירום בצורה שתצמצם את מידת הפגיעה בתוכנית העסקית והאסטרטגית שלו, לו יתפתחו תנאי קיצון כלכליים או ביטחוניים.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של הסיכון האסטרטגי-עסקי ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

לפרטים על אישור דירקטוריון הבנק להתקשרות עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג DPA לסיום החקירה הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26.g.12 לדוחות הכספיים.

הצדדים הגישו עררים כאמור, ביום 28 בנובמבר 2019 התקבל פסק דין על פיו העררים התקבלו באופן שהחלטה של מ"מ הממונה להתנגד למיזוג בוטלה והעניין הוחזר לממונה על מנת להשלים החלטה בנושא האפשרות להצבת תנאים להפגת חשש לפגיעה בתחרות בכל הנוגע לאשראי בתחום היהלומים וכן בהיבט של פעולתו הצפויה של הבנק, אם סך נכסיו המאזניים יתקרב ל-20% מסך הנכסים המאזניים במערכת, עד ליום 31 בדצמבר 2019, ומועד זה הוארך בהסכמה, ובאישור בית המשפט, עד ליום 8 בינואר 2020.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

ביום 8 בינואר 2020 התקבלה בבנק החלטת הממונה בדבר הצבת התנאים להפגת חשש לפגיעה בתחרות כאמור, לפיה, הבנק ואגוד לא יעשו מעשה שיש בו משום ביצוע מיזוג, טרם תימכר פעילות האשראי בתחום היהלומים של אגוד או של הבנק ("הפעילות הנמכרת"), באופן סופי ובלתי חוזר. החלטה זו כוללת הוראות ותנאים לגבי רוכש הפעילות הנמכרת, ונקבע כי זהותו ותוכן הפעילות הנמכרת יאשרו על ידי הממונה מראש ובכתב. בנוסף, ההחלטה כוללת הוראות ביחס לתקופה שעד להעברת הפעילות הנמכרת לרוכש, והתייחסות לתנאי הנוגע להשלכה של שיעור נכסיו המאזניים של הבנק מכלל המערכת. בנוסף, בהחלטת הממונה פורטו פעולות מסוימות שלא תחשבנה כתחילת ביצוע מיזוג לענין תנאי המיזוג האמורים לעיל.

ביום 27 בינואר התקשרו הצדדים להסכם המקורי בתוספת מספר 4 להסכם המקורי, לפיה, בין היתר, יוגש ערעור על החלטת הממונה מיום 8 בינואר 2020 לענין התנאים לאישור המיזוג. בנוסף, נקבע כי המועד האחרון להתקיימות התנאים לפרסום הצעת הרכש נדחה ל-31 במאי 2020, וכן "מועד קבלת הערר" (כהגדרתו בדיווח מיום 5 באוגוסט 2018 (מספר אסמכתא: 2018-01-072859)) יהא מועד שיוסכם בין הצדדים, אשר כנגזרת ממנו ייקבעו, בין היתר, "מועד פרסום הצעת הרכש" ו-"מועד הדוחות הקובעים" (להלן: "תוספת מספר 4").

דוח מידי מיום 25 בנובמבר 2019 (מספר אסמכתא: 2019-01-101892), דוח מידי מיום 28 בנובמבר 2019 (מספר אסמכתא: 2019-01-103980), דוח מידי מיום 30 בדצמבר 2019 (מס' אסמכתא: 2019-01-115755), דיווח מיום 1 בינואר 2020 (מספר אסמכתא: 2020-01-000351), דיווח מיום 8 בינואר 2020 (מספר אסמכתא: 2020-01-003750) ודיווח מיום 27 בינואר 2020 (מספר אסמכתא: 2020-01-010362)

התפתחויות בסביבה העסקית שעלולות להשפיע על הסיכון האסטרטגי

- הכלכלה העולמית מאופיינת בשנים האחרונות בחוסר יציבות ובהתמתנות של הצמיחה הכלכלית לצד סביבת ריבית אפסית וצמיחה ממתנת של הביקושים העולמיים, בין היתר על רקע התמתנות צמיחת הסחר העולמי, בנוסף להתגברות המתיחות הגאו-פוליטית בעולם. קצב הצמיחה של המשק הישראלי הואט בשלוש השנים האחרונות בשל התמתנות מסוימת בצמיחת הצריכה הפרטית. הבנק עוקב באופן שוטף אחר השלכות אפשריות של האטה בפעילות הכלכלית העולמית ובפעילות המשק הישראלי, העלולה להרע את מצבם של משקי הבית או לפגוע בפעילות העסקית בענפי משק שונים. התפתחויות טכנולוגיות בעולם הפיננסים המובילות לשינויים בדרכי צריכת מוצרים פיננסיים.
- התגברות האיום התחרותי על המערכת הבנקאית בעקבות כניסה של גופים פיננסיים חוץ בנקאיים וחברות טכנולוגיה לתחומי פעילות בנקאיים, בעיקר במגזר משקי הבית והעסקים הקטנים. זאת, בין השאר, על רקע שינויים בהרגלי צריכת שירותים פיננסיים.
- השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית, ובכללן השפעותיו האפשריות של החוק ל"הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד הייצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן להשוות בין עלויות של שירותים פיננסיים.

תגמול

ביום 18 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישורו של הדירקטוריון והמלצת ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה"), בתוקף לשלוש (3) שנים, החל מיום 1 בינואר 2020. מדיניות התגמול המעודכנת נערכה בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999, חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 ("חוק שכר בכירים"), וכן בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין A301 בנושא תגמול.

בשנת 2019, הייתה בתוקף מדיניות תגמול לנושאי משרה, אשר אושרה לאחר המלצת ועדת התגמול ואישור הדירקטוריון, על ידי האסיפה הכללית ביום 14 בפברואר 2017, וכן מדיניות תגמול לעובדים שאינם נושאי משרה, אשר אושרה בחודש מרץ 2017 על ידי דירקטוריון הבנק, לאחר אישור ועדת התגמול.

שם, הרכב וסמכות של הגוף המפקח על התגמול

הגוף המפקח אחר התגמול הינו ועדת התגמול של הדירקטוריון. מספר חברי הוועדה הינו 4 דירקטורים. כל הדירקטורים החיצוניים הינם חברים בוועדת התגמול (על פי חוק החברות ועל פי הוראת ניהול בנקאי תקין 301 בנושא דירקטוריון) ורוב חבריה הינם דירקטורים חיצוניים.

ועדת התגמול דנה ומגבשת את מדיניות התגמול של נושאי המשרה ויתר העובדים של הבנק וממליצה לדירקטוריון. בעניין זה, הוועדה מקיימת דיון, בוחנת את יישום המדיניות וממליצה על עדכונה. ועדת התגמול מאשרת את תנאי ההתקשרות של הבנק עם נושאי משרה בכירה בו לעניין תגמולם (לרבות ביטוח נושאי משרה, שיפוי ופטור), וכן את היעדים האישיים שיוגדרו על ידי המנהל הכללי של הבנק והערכתו לעניין זה (ושל יושב ראש הדירקטוריון והמלצת ועדת הביקורת לגבי המבקר הפנימי, בהתאמה).

ייעוץ חיצוני בקשר לתהליכי התגמול

לצורך אישור מדיניות התגמול המעודכנת, הסתייעה ועדת התגמול, ביועצים מתחומים שונים: ייעוץ משפטי על ידי משרד מיתר, ליקוורניק, גבע, לשם, טל, עורכי דין כיועצים משפטיים וייעוץ בנושא השפעת התגמול על הממשל התאגידי על ידי פרופסור ש. חנס.

התחולה של מדיניות התגמול

כאמור לעיל, נקבעה מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק. בהתאם למדיניות זו, אושרה על ידי ועדת התגמול וכן על ידי הדירקטוריון, תוכנית תגמול לנושאי המשרה.

בהתבסס על עקרונות התגמול, אשר הותוו על ידי ועדת התגמול ואומצו על ידי הדירקטוריון, כפי שבאו לידי ביטוי במדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה, אישר הדירקטוריון, לאחר המלצת ועדת התגמול, בחודש פברואר 2020, מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק, למעט נושאי משרה ("מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק").

למדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק תחולה קבוצתית, באופן שהיא חלה בשינויים המחויבים גם על שלוחות הבנק בחוץ לארץ ועל חברות הבת שלו, למעט בנק יתב, אשר מדיניות התגמול שלו הובאה לידיעת הבנק, ולמעט החברה הבת בשווייץ.

סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים

מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי משרה מבחינה בין נושאי משרה עסקיים לבין נושאי משרה שומרי סף, אשר לגביהם נקבע, בין היתר, תגמול של "רכיב קבוע נוסף" שאינו מותנה בביצועים, וכן נקבעו מדדי ביצוע אישיים שאינם תלויים בעסקים עליהם הם מפקחים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, קובעת את תנאי התגמול של כל העובדים המרכזיים בבנק, של המנהלים הבכירים וכן של יתר המנהלים ושל שאר עובדי הבנק לשנים 2020-2022.

קבוצת העובדים המרכזיים בבנק, שאינם נושאי משרה, מונה בשנת 2019 - 37 מנהלים, מהם 17 מנהלים בחברות בנות (למעט בנק יהב).

תכנון ומבנה של מדיניות התגמול; המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול

מטרת מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה בבנק ומדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק הינה להבטיח שהסדרי התגמול לעובדי הבנק, ובכללם העובדים המרכזיים, יהיו עקביים עם מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק, עם מטרותיו ארוכות הטווח, עם התוכנית האסטרטגית של הבנק וסביבת הבקרה שלו ועם ביצועי העובדים בפועל, בטווח הקצר, הבינוני והארוך. בהתאם לכך, המטרות שהיוו בסיס לגיבוש מדיניות התגמול היו יצירת מבנה תמריצים לעובדי הבנק, השומר על איזון ראוי בין רכיב התגמול הקבוע לבין רכיב התגמול המשתנה, והמקדם ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי, שאינו מעודד נטילת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק ומאפשר שמירה על בסיס הון איתן; התאמת תמריצי התגמול המוענקים לעובדי הבנק, לתוכנית האסטרטגית של הבנק, ליעדים ארוכי הטווח של הבנק, לתוצאות הבנק על פני זמן ולתרומתם בפועל של עובדי הבנק להשגת יעדי הבנק כאמור; התאמת תנאי ההתקשרות של הבנק עם עובדי הבנק שאינם נושאי משרה, במטרה ליצור תנאים מאוזנים שאינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק וכן שימור הדרג הבכיר בבנק והבטחת יכולתו של הבנק, ככל הניתן, לגייס מנהלים איכותיים בעתיד, בהתחשב בשיקולים כלל ארגוניים, כגון עלויות התגמול ופערי התגמול הרצויים בין הדרגים השונים בבנק, וכן בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות, בגודלו של הבנק, בהיקף פעילותו ובאופי עסקיו.

רכיבי התגמול של עובדי הבנק כוללים תגמול קבוע (שעיקרו שכר ונלוות) ותגמול משתנה, כמקובל בבנק, וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בקשר עם העסקתם בבנק.

חלקם הארי של המנהלים הבכירים בבנק, ובהם העובדים המרכזיים, מועסק על פי חוזה אישי. באשר לנושאי המשרה, כוללים תנאי הכהונה וההעסקה אף פטור ושיפוי וכן ביטוח נושאי משרה, כמקובל בבנק.

בשנת 2019 לא נערכו שינויים במדיניות התגמול לכלל העובדים, אשר היו בתוקף באותה שנה.

התגמול של עובדים העוסקים בסיכונים ובציות, אינו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים או מבקרים או שעל פעילותם הם מפקחים. תנאי הכהונה וההעסקה של קצין הציות הראשי, מובאים לאישור הדירקטוריון, לאחר המלצת ועדת התגמול, כנדרש על פי הוראת ניהול בנקאי תקן 301A. בנוסף, התגמול המשתנה של המנהלים הממונים על חדר העסקאות, עובדי המערך האחורי והעובדים העוסקים בבקרת סיכונים, אינו תלוי בתוצאות הפעילות של חדר העסקאות ואף אינו נגזר מן התגמול של עובדי חדר העסקאות.

סיכונים

מדדי הביצוע (KPI), השנתיים של המנהלים הבכירים בבנק, המאוגדרים על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, כוללים התייחסות לסוגיות הקשורות לניהול סיכונים ובדגש על סיכוני ציות וצדדים להפחתתם, בתחום פעילות המנהל.

הקשר בין הביצועים לרמות התגמול; ביצועים לטווח ארוך; תגמול משתנה

התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים ולשאר המנהלים כולל מענק כספי ותגמול הוני לטווח ארוך. התגמול המשתנה מיועד לקדם את זהות האינטרסים שבין המנהלים והעובדים המרכזיים בכללם, לבין הבנק וכן לחזק את הקשר בין ביצועי הבנק בכללותו ותרומו של העובד המרכזי להשגת הביצועים האמורים, לבין התגמול של העובד המרכזי, תוך התאמה לפרופיל הסיכון של הבנק.

התגמול המשתנה הינו תלוי יעדים וביצועים וככזה מעודד את המנהלים הבכירים והעובדים המרכזיים בכללם, ליצירת ערך כלכלי ולקידום יעדי הבנק לטווח הבינוני והארוך, תוך שמירה על מסגרת ניהול הסיכונים ותיאבון הסיכון של הבנק. לפיכך, התגמולים מותני הביצועים שיוענקו לעובדים המרכזיים מותנים בביצועי הבנק בטווח הבינוני והארוך, בהתחשב בתוכנית האסטרטגית של הבנק, אך לא יעודדו לקיחת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק ושמרו על איזון הולם בין רכיבי התגמול המשתנים לבין כלל רכיבי התגמול הקבועים.

התגמול ההוני מוענק בדרך של כתיב אופציה, אשר הוקצו מראש, בשלוש מנות שנתיות, בגין כל תקופת מדיניות התגמול הקודמת המתייחסת לשנים 2019-2017, הכל כמפורט במתאר הצעה לעובדים אשר אשר על ידי הדירקטוריון ביום 31 באוגוסט 2017, לאחר אישור ועדת התגמול. וכן מענק כספי קצוב אף הוא בתקרה, באופן ששוויו הכולל של התגמול המשתנה, לא יעלה על 85% מסך התגמול הקבוע של העובד המרכזי, זאת למעט בהתקיים תנאים חריגים, בהם התגמול המשתנה המירבי לא יעלה על 170 אחוזים מהתגמול הקבוע. כמו כן, קבע דירקטוריון הבנק כי התגמול המשתנה המירבי לנושאי משרה שהינם שומרי סף, לא יעלה על 55 אחוזים מהתגמול הקבוע וכי נושאי משרה אלה יהיו זכאים למענק שימור בגובה שתי משכורות המהווה תגמול קבוע בהתאם למדיניות התגמול. לעניין מתאר ההצעה לעובדים משנת 2017 ראה האמור בדוח מיידי מספר 01-088584-2017 (אזכור דוח זה מהווה הכללה של האמור בו על דרך ההפניה) ("להלן: "המתאר").

יצוין, כי בשנת 2019 הקצה הבנק למנהלים כתיב אופציה על בסיס המתאר (ראו דיווח מיום 31 באוגוסט 2017 מספר אסמכתא מספר: 01-2017-088584 ודיווח מיום 11 באפריל 2019 מספר אסמכתא: 01-035857-2019).

זכאות עובד מרכזי לתגמול משתנה מותנית בקיומם המצטבר של כל תנאי הסף הקבועים במדיניות התגמול לנושאי המשרה בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, קרי: בכך שיחס הלימות ההון הכולל ייחס הון עצמי רובד 1 של הבנק, על פי הדוחות הכספיים השנתיים (המאוחדים) של הבנק לאותה שנה, לא יפחתו מיחסי המינימום שנקבעו או שיקבעו לכך בהוראות בנק ישראל, ובנסיבות מיוחדות, אם שיעור התשואה יפחת מיחסי המינימום שנקבעו או שיקבעו לכך בהוראות בנק ישראל אך יתקיים תנאי הסף השני, ניתן להעניק מענק מיוחד בגובה של עד שתי משכורות.

זכאות העובדים המרכזיים והמנהלים הבכירים האחרים למענק כספי מבוססת על מדדים כמותיים, כלל חברתיים, הזהים לאלה החלים לגבי נושאי המשרה: שיעור התשואה להון, תשואת מניית הבנק ביחס למדד הייחוס, יחס יעילות תפעולית והיחס הממוצע של פיקדונות לאשראי. בנוסף, מבוססת זכאות המנהלים הבכירים ובכללם העובדים המרכזיים למענק כספי, על מדדים איכותיים המורכבים ממדדי ביצוע אישיים (הנקבעים מידי שנה בהתאם ליעדי הביצוע על פי תוכנית העבודה לאותה שנה), והכוללים, בין היתר, יעדים בנושא ניהול סיכונים וציות, וכן יעדים מתחום הסיכונים המסופלים על ידם, בהתאם לתחום עיסוקם, וכן שיקול דעת של הממונה. כמו כן, נקבע רף מתוך רכיב שיקול הדעת, אשר מתחת לו תישלל לחלוטין הזכאות למענק כספי שנתי לעובד המרכזי. מדדי הביצוע האישיים שנקבעו למנהלים בתחום בקרת סיכונים וציות קשורים לפיתוח ויישום מנגנוני ניטור סיכונים ופיתוח ויישום מנגנוני התראה אפקטיביים לחריגות מהגדרות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק וההנהלה וביצוע פיקוח ובקרה על יישום הוראות החוק הנדרשות, לפי העניין. מדדי הביצוע האישיים שנקבעו למנהלים בתחום הביקורת, קשורים להיקף ואיכות הביקורות המבוצעות בתחום אחריותם ביחס לכיסוי הסיכונים העיקריים בתחום, יישום מדיניות מקצועית ברורה שתומכת במטרות הבנק והטמעת סטנדרטים מקצועיים גבוהים. מדדי הביצוע האמורים אינם תלויים באופן הביצוע של קווי העסקים ויחידות הבנק, אשר עליהם הם מפקחים או אותם מבקרים, לפי העניין.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

זכאות העובדים המרכזיים לכתבי האופציה, לגבי כל אחת מן המנות השנתיות, תיקבע על בסיס ארבעת המדדים הכלל חברתיים, כמפורט לעיל (באשר לנושאי המשרה, שאינם המנהל הכללי או יושב ראש הדירקטוריון), משקלם המצטבר של המדדים הכלל חברתיים הינו עד 42%, יעדי ביצוע אישיים במשקל עד 40% ושיקול דעת ממונה עד 30%. בהתאם למדיניות התגמול העדכנית לנושאי המשרה תיקבע זכאות נושאי המשרה לכתבי אופציה בהסתמך על המדדים הכלל חברתיים, אשר משקלם יהא עד 43% לגבי שומרי סף ועד 55% לנושאי משרה אחרים וכן על יעדי ביצוע אישיים, אשר משקלם יהא עד 57% לגבי שומרי סף ועד 45% לנושאי משרה אחרים.

הבנק קבע מדרגות, ("יעד התחלתי", "יעד מטרה", "יעד מירבי") אשר עמידה בהן תקנה זכאות לתגמול המשתנה בשיעורים שונים. בהתאם למדיניות התגמול, ישיב עובד מרכזי, לרבות בדרך של קיזוז, תגמול משתנה שהוענק לו, אם הוענק על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים (המאוחדים) של הבנק במהלך שלוש השנים שלאחר תום השנה שבגינה הוענק התשלום המשתנה, ולא יאוחר מחלוף שלוש שנים ממועד סיום העסקתו בבנק.

כמו כן, קובעת מדיניות התגמול, והניצעים לכתבי האופציה התחייבו בהתאם, כי אין ליצור הסדרי גידור פרטיים שיש בהם כדי לבטל את השפעת הרגישות לסיכון הגלומה בתגמול שיוענק להם.

לגבי מנהלים שאינם מועסקים במסגרת חוזה אישי ולגבי שאר עובדי הבנק, המענק הכספי מורכב ממענק כללי וממענק אישי, בהתאם ליחידות אליהן הם משתייכים, ובשים לב ליעדי הכנסות, ניהול סיכונים, ציות, עמידה בדרישות רגולטוריות וממצאי ביקורת פנימית, תלונות הציבור, איכות השירות ללקוחות, תרומתו האישית של העובד והערכת הממונה.

תנאי הכהונה או ההעסקה של עובדי הבנק, כוללים תגמול קבוע ותגמול משתנה, כמקובל בבנק, וכן תנאי פרישה וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בשל כהונה או העסקה כאמור.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן פירוט בגין תגמולים שהוענקו (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2019		נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים		
נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים				
14	37			מספר העובדים	תגמול קבוע
26	37			סך תגמול קבוע	
26	37			מזה: מבוסס מזומן	
-	-			מזה: נדחה	
-	-			מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-			מזה: נדחה	
-	-			מזה: צורות אחרות	
-	-			מזה: נדחה	
13	37			מספר העובדים	תגמול משתנה
12	18			סך תגמול משתנה	
6	7			מזה: מבוסס מזומן	
-	3			מזה: נדחה	
6	8			מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
6	8			מזה: נדחה	
-	-			מזה: צורות אחרות	
-	-			מזה: נדחה	
38	55				סך תגמול

שנת 2018		נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים		
נושאי משרה בכירה	עובדים מרכזיים אחרים				
14	18			מספר העובדים	תגמול קבוע
26	17			סך תגמול קבוע	
26	17			מזה: מבוסס מזומן	
-	-			מזה: נדחה	
-	-			מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-			מזה: נדחה	
-	-			מזה: צורות אחרות	
-	-			מזה: נדחה	
13	18			מספר העובדים	תגמול משתנה
5	3			סך תגמול משתנה	
5	3			מזה: מבוסס מזומן	
1	-			מזה: נדחה	
-	-			מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-			מזה: נדחה	
-	-			מזה: צורות אחרות	
-	-			מזה: נדחה	
31	20				סך תגמול

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן פרטים על תגמול נדחה (במיליוני שקלים חדשים):

		שנת 2019		שנת 2018	
הסכום הכולל של התגמול הנדחה (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	שולם שטרם שולם: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול המוחזק, שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל של יתרת התגמול הנדחה	הסכום הכולל של יתרת התגמול הנדחה
נושאי משרה בכירה					
-	-	-	1	1	מזומן
8	-	-	13	13	מבוסס מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים					
1	-	-	4	4	מזומן
4	-	-	10	10	מבוסס מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
13	-	-	28	28	סך הכל
נושאי משרה בכירה					
-	-	-	1	1	מזומן
5	-	-	16	16	מבוסס מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים					
1	-	-	-	-	מזומן
1	-	-	2	2	מבוסס מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
7	-	-	18	18	סך הכל

בשנים 2019 ו-2018 לא שולמו תשלומים מיוחדים לנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

תוספות

תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי

(במיליוני שקלים חדשים)

	31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019			
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניות 202 בהתאם למאזן הפיקוחי	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניות 202 בהתאם לביאול 3	יתרה		
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים						
1	1+2	-	2,245	-	2,302	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	3	-	12,782	-	14,063	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	4	-	(186)	-	(208)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	5	-	431	-	464	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)
6		-	15,272	-	16,621	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים						
7		-	-	-	-	התאמות יציבותיות להערכות שווי
8	6	-	87	-	87	מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי
9	7+8	-	-	-	-	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם
10	9	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
11	10	-	4	-	8	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
12		-	-	-	-	פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים
13		-	-	-	-	גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח
14		-	-	-	-	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
15	11	-	9	-	6	נכסים נטו בגין תוכניות להטבה מוגדרת, בניכוי מיסים נדחים לשלם שיסולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור
16	12+13	-	-	-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
17		-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים
18		-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
19	14	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

	31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019		
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לפיקוחי	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
20	-	-	-	-	זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
21	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
22	-	-	-	-	סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי
23	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים
24	-	-	-	-	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
25	-	-	-	-	מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי
26	-	-	-	-	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
A.26	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
B.26	-	-	-	-	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
G.26	-	-	-	-	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים 25 ו-25 א.ב.
27	-	-	-	-	ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
28	-	100	-	101	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	-	15,172	-	16,520	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
30	-	-	-	-	מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו
15a+16a	-	-	-	-	מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור
32	-	-	-	-	מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור
34	-	-	-	-	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'
17	-	-	-	-	
36	-	-	-	-	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
37	-	-	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
38	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
39	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
40	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

	31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019			
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לפיקוחי	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לפיקוחי	יתרה		
41	-	-	-	-	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	
41.A.	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	
41.B.	-	-	-	-	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 38 א.	
42	-	-	-	-	ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים	
43	-	-	-	-	סך כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף	
44	-	-	-	-	הון רובד 1 נוסף	
45	-	15,172	-	16,520	הון רובד 1	
הון רובד 2: מכשירים והפרשות						
46	18a	-	501	-	381	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
47	18b	1,786	1,786	1,340	1,340	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
48	19	-	1,725	-	2,823	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
49	19	-	-	-	-	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
50	20	-	1,503	-	1,546	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
51		1,786	5,515	1,340	6,090	הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2: ניכויים						
52	-	-	-	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
53	-	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים
54	-	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
55	-	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
56	-	-	-	-	-	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
56.A.	-	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
56.B.	-	-	-	-	-	מזה: ניכויים נוספים להון רובד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף 51 א.
57	-	-	-	-	-	סך כל הניכויים להון רובד 2
58	1,786	5,515	1,340	6,090	הון רובד 2	
59	1,786	20,687	1,340	22,610	סך ההון	
60	-	151,627	-	162,858	סך נכסי סיכון משוקללים	

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019		
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניית 202 בהתאם למאזן הפיקוחי	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
- 10.01%	- 10.01%	- 10.14%	- 10.14%	יחסי הון וכריות לשימור הון
- 10.01%	- 10.01%	- 10.14%	- 10.14%	61 הון עצמי רובד 1
- 13.64%	- 13.64%	- 13.88%	- 13.88%	62 הון רובד 1
				63 ההון הכולל
- 9.84%	- 9.84%	- 9.83%	- 9.83%	דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
- 9.84%	- 9.84%	- 9.83%	- 9.83%	69 יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
- 13.34%	- 13.34%	- 13.33%	- 13.33%	70 יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
				71 יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
				סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)
-	-	-	-	72 השקעות בהון של תאגידי פיננסיים (למעט תאגידי בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
- 2	- 2	-	-	73 השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידי פיננסיים (למעט תאגידי בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
-	-	-	-	74 זכויות שירות למשכנתאות
- 1,071	- 1,071	- 1,135	- 1,135	75 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
				תקרה להכללת הפרשות ברובד 2
- 1,503	- 1,503	- 1,546	- 1,546	76 הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
- 1,750	- 1,750	- 1,881	- 1,881	77 התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
-	-	-	-	78 הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה
-	-	-	-	79 התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים
-	-	-	-	מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר
-	-	-	-	80 סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר (בהתאם להוראות המעבר בהוראה 299)
-	-	-	-	81 סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה
-	-	-	-	82 סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר (בהתאם להוראות המעבר בהוראה 299)
-	-	-	-	83 סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה
1,786	1,786	1,340	1,340	84 סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר (בהתאם להוראות המעבר בהוראה 299)
- 888	- 888	- 1,381	- 1,381	85 סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

תוספת ב' - קשרים בין הדוחות הכספיים לבין החשיפות פיקוחיות

להלן הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומפיו הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2019						
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי	כפופים למסגרת	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשאי	יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ⁽¹⁾	
(1)	-	-	-	51,673	51,672	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	768	-	-	9,345	10,113	ניירות ערך
-	-	-	-	120	120	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	788	205,613	206,401	אשראי לציבור
(1,439)	-	-	-	(254)	(1,693)	הפרשה להפסדי אשאי
(1,439)	-	-	788	205,359	204,708	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	656	656	אשראי לממשלות
-	-	-	-	32	32	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,457	1,457	בניינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	2,132	-	2,578	-	2,578	נכסים בגין מכשירים נגזרים
99	-	-	-	1,722	1,821	נכסים אחרים
(1,254)	2,900	-	3,366	270,364	273,244	סך נכסים
210,984	-	-	-	-	210,984	פיקדונות הציבור
714	-	-	-	-	714	פיקדונות מבנקים
29	-	-	-	-	29	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
33,460	-	-	-	-	33,460	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	2,475	-	2,686	-	2,686	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
8,566	-	-	-	-	8,566	התחייבויות אחרות
253,753	2,475	-	2,686	-	256,439	סך התחייבויות
ליום 31 בדצמבר 2018						
(4)	-	-	-	45,158	45,162	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	288	-	-	10,793	11,081	ניירות ערך
-	-	-	-	26	26	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	512	195,444	195,956	אשראי לציבור
(1,410)	-	-	-	(165)	(1,575)	הפרשה להפסדי אשאי
(1,410)	-	-	512	195,279	194,381	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	630	630	אשראי לממשלות
-	-	-	-	32	32	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,424	1,424	בניינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	2,260	-	3,240	-	3,240	נכסים בגין מכשירים נגזרים
148	-	-	-	1,662	1,810	נכסים אחרים
(1,171)	2,548	-	3,752	255,004	257,873	סך נכסים
199,492	-	-	-	-	199,492	פיקדונות הציבור
625	-	-	-	-	625	פיקדונות מבנקים
42	-	-	-	-	42	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
30,616	-	-	-	-	30,616	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	2,266	-	3,661	-	3,661	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
8,047	-	-	-	-	8,047	התחייבויות אחרות
238,822	2,266	-	3,661	-	242,483	סך התחייבויות

(1) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(2) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראו ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדת.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

בטבלה להלן מוצג הקשר בין המאזן כפי שדווח בדוחות הכספיים של הבנק, לבין רכיבי ההון הפיקוחי (במיליוני שקלים חדשים):

מאזן פיקוחי מאוחד			
הפניות לרכיבי ההון פיקוחי	ליום 31 בדצמבר		
	2018	2019	
במיליוני שקלים חדשים			
	45,162	51,672	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	11,081	10,113	ניירות ערך
14	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	11,081	10,113	מזה: ניירות ערך אחרים
	26	120	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	195,956	206,401	אשראי לציבור
	(1,575)	(1,693)	הפרשה להפסדי אשראי
20	(1,410)	(1,439)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	(165)	(254)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	194,381	204,708	אשראי לציבור, נטו
	630	656	אשראי לממשלות
	32	32	השקעות בחברות כלולות
	2	2	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף ההפחתה
	30	30	מזה: השקעות בחברות כלולות אחרות
	1,424	1,457	בניינים וציוד
	87	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
6	87	87	מזה: מוניטין
	3,240	2,578	מזה: נכסים בלתי מוחשיים אחרים
	1,810	1,821	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	1,071	1,135	נכסים אחרים
			מזה: נכסי מס נדחה
9			מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
8			מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים בלתי מוחשיים
	1,071	1,135	מזה: נכסי מס נדחה אחרים
12			מזה: עודף יעודה על עתודה
	739	686	מזה: נכסים אחרים נוספים
	257,873	273,244	סך כל הנכסים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

בטבלה להלן מוצג הקשר בין המאזן כפי שדווח בדוחות הכספיים של הבנק, לבין רכיבי ההון הפיקוחי (במיליוני שקלים חדשים) - המשך:

מאזן פיקוחי מאוחד			
הפניות לרכיבי הון פיקוחי	ליום 31 בדצמבר		
	2018	2019	
במיליוני שקלים חדשים			
	199,492	210,984	התחייבויות והון
	625	714	פיקדונות הציבור
	42	29	פיקדונות מבנקים
			פיקדונות הממשלה
			ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	30,616	33,460	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	1,728	1,814	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	4,012	4,544	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
16a,18a	2,226	3,204	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
			מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
16b,18b	1,786	1,340	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
	3,661	2,686	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
11	9	6	התחייבויות אחרות
	8,047	8,566	מזה: התחייבות בגין מס נדחה המיוחסת לפנסיה
13			סך כל ההתחייבויות
	242,483	256,439	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
	13,685	16,033	מזה: הון פיקוחי
	13,980	16,157	מזה: הון מניות רגילות
1	2,180	2,233	מזה: עודפים
3	11,828	14,063	מזה: הפסד כולל אחר מצטבר
4	(93)	(208)	מזה: הפסדים בגין התאמות בגין הטבות לעובדים
	(81)	(251)	מזה: רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
10	(14)	36	מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
	4	8	מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
2	(2)	(1)	מזה: קרנות הון
	65	69	מזה: הון מניות בכורה
15a	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
			מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
15b	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	709	772	זכויות שאינן מקנות שליטה
			מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי
5	431	464	רובד 1
			מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון
17	-	-	רובד 1 נוסף
			מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון
19	-	-	רובד 2
			מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
	278	308	
	15,390	16,805	סך כל ההון העצמי
	257,873	273,244	סך כל ההתחייבויות וההון

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

להלן המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2019					
פריטים שחלה עליהם:					
סך הכל	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון שוק	
273,244	269,110	3,366	-	768	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
256,439	-	2,686	-	-	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
16,805	269,110	680	-	768	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
22,496	22,496	-	-	-	סכומים חוץ מאזניים
-	-	2,686	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה מאי השפעת שווי הוגן של נגזרים ביתרת זכות
307	-	307	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה משונות בחישוב שווי הוגן של נגזרים סחירים לצורכי דרישות הון
2,550	-	2,550	-	-	הבדלים שנגרמים מחשיפה עתידית פוטנציאלית
(1,684)	-	(1,684)	-	-	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
(2,491)	(246)	(2,245)	-	-	הבדלים שנגרמים מהפחתת ביטחונות
276	276	-	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה מהעמדת ניי"ע כביטחון
1,254	1,254	-	-	-	הבדלים הנגרמים מיתרות שאינן כפופות לדרישות הון או כפופות לניכוי מבסיס ההון
2,132	-	-	-	2,132	הבדלים הנגרמים מיתרות חובה בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
(2,475)	-	-	-	(2,475)	הבדלים הנגרמים מיתרות זכות בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
295,609	292,890	2,294	-	425	סכומי חשיפה שמוברים בחשבון למטרות פיקוחיות
ליום 31 בדצמבר 2018					
257,873	253,833	3,752	-	288	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
242,483	-	3,661	-	-	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
15,390	253,833	91	-	288	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
18,517	19,390	-	-	-	סכומים חוץ מאזניים
-	-	3,661	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה מאי השפעת שווי הוגן של נגזרים ביתרת זכות
393	-	393	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה משונות בחישוב שווי הוגן של נגזרים סחירים לצורכי דרישות הון
3,036	-	3,036	-	-	הבדלים שנגרמים מחשיפה עתידית פוטנציאלית
(1,796)	-	(1,796)	-	-	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
(3,604)	(1,597)	(2,007)	-	-	הבדלים שנגרמים מהפחתת ביטחונות
300	300	-	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה מהעמדת ניי"ע כביטחון
1,171	1,171	-	-	-	הבדלים הנגרמים מיתרות שאינן כפופות לדרישות הון או כפופות לניכוי מבסיס ההון
2,260	-	-	-	2,260	הבדלים הנגרמים מיתרות חובה בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
(2,266)	-	-	-	(2,266)	הבדלים הנגרמים מיתרות זכות בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
275,884	272,224	3,378	-	282	סכומי חשיפה שמוברים בחשבון למטרות פיקוחיות

מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

להלן פירוט תמציתי למונחים שנכללו בדוח הסיכונים:

מונחים המתייחסים לניהול הסיכונים בבנק ולהלימות הון

ABC	
	ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process - תהליך פנימי להערכת נאותות ההון הכולל של הבנק. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי ההון, תהליכי תכנון ההון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון. התהליך מהווה חלק מהנדבך השני של הוראת באזל II.
	Back testing - תהליך להערכת נאותות תוצאות מודל, במסגרתו נערכת השוואה בין תחזיות המודל לתוצאות בפועל.
	CRM - Credit risk mitigation - שיטות להפחתת סיכוני האשראי, כגון: ביטוח חשיפת האשראי באמצעות ערבות או פיקדון.
	Expected Shortfall VAR - מודל האומד את ממוצע ההפסדים של מודל VAR מעבר לרמת המובהקות שנקבעה במודל VAR.
	HQLA - High Quality Liquid Assets - נכסים נזילים באיכות גבוהה, אשר ניתן להמירם למזומן בקלות ובמהירות, תוך הפסד ערך קטן או ללא הפסד בתרחיש קיצון.
	KPI - Key performance indicators - אינדיקטורים עיקריים לביצועים, המשמשים ככלי לגיבוש תובנות לגבי סטטוס ביצוע התהליכים לרוחב הבנק.
	Stressed VAR - אמידת הערך בסיכון (VAR) על בסיס נתונים היסטוריים המתארים תקופת משבר רלוונטית.
	VAR - מודל המשמש לאמידת החשיפה הכוללת למגוון סיכוני שוק. ערך ה-VAR (הערך בסיכון) המתקבל במודל הינו אומדן סטטיסטי להפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש.
ב	באזל - באזל II / באזל III - מסגרת להערכת הלימות הון וניהול הסיכונים אשר פורסמה על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים.
ג	גישת השווי הכלכלי - EVE - Economic Value of Equity - גישת השווי הכלכלי לניתוח ואמידת השפעת שינויים בשיעורי הריבית על שווים ההון של הנכסים, ההתחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק.
ה	הגישה הסטנדרטית - גישה לחישוב ההון הנדרש בגין סיכון אשראי, שוק או תפעולי. חישוב הקצאת ההון נערך על פי נוסחה המבוססת על רכיבי הערכה פיקוחיים אשר הוגדרו על ידי המפקח על הבנקים.
	הון פיקוחי (הון כולל) - ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף. הון רובד 2. בהתאם להגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 - מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי.
י	יחס הון מזערי - היחס מייצג את דרישות שיעורי ההון הפיקוחי המזעריים שהבנק מחויב להחזיק בהתאם לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 201.
כ	כתבי התחייבות נדחים - כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של יתר הנושים של הבנק, למעט כתבי התחייבות אחרים מאותו סוג.
מ	מבחי מצוקה (קיצון) - כינוי למגוון שיטות שנועדו להעריך את מצבו הפיננסי של תאגיד בנקאי בתרחיש קיצון.
	מסמך הסיכונים - מסמך המציג בצורה תמציתית את פרופיל הסיכון של הבנק, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו. מסמך הסיכונים מדווח ומוגש לדירקטוריון בתדירות רבעונית.
נ	נדבך 2 - הנדבך השני במסגרת העבודה של באזל II המתייחס לתהליך הסקירה הפיקוחית. חלק זה מורכב מעקרונות היסוד הבאים: הבנק יערוך תהליך ICAAP, כהגדרתו לעיל. המפקח יקיים תהליך להערכת תהליך הערכת הלימות ההון על ידי הבנק, לבחינת יכולתו לבצע ניטור על יחסי ההון הפיקוחיים והעמידה בהם. הבנק מצופה לפעול מעל יחסי ההון המזעריים אשר הוגדרו.
	נדבך 3 - הנדבך השלישי במסגרת העבודה של באזל II אשר מטרתו לעודד משמעת שוק על ידי פיתוח של מערכת דרישות גילוי, שתאפשר למשתתפים בשוק להעריך את ההון, החשיפות לסיכון ותהליכי הערכת הסיכון ובהתאם לכך להעריך את הלימות ההון של הבנק.
	נכסי סיכון - מורכבים מסיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק המחושבים בשיטה הסטנדרטית כאמור בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201-211.
ס	סיכון CVA - Credit Valuation Adjustment - הינו המרכיב בשווי הוגן של נגזר אשר מביא בחשבון את סיכון האשראי של הצד הנגדי בעסקה. סיכון CVA הוא הסיכון להפסד משערך לשווי שוק בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC). כלומר, הפסד בגין ירידה בשווי ההון של הנגזרים, בשל עלייה בסיכון האשראי של הצד הנגדי (כגון: ירידת דירוג).
	סיכון אשראי של צד נגדי - הסיכון שהצד השני לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה.
ש	שיעור המימון (LTV) - היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

מונחים המתייחסים לבנקאות ופיננסיים

א	אשראי חוץ מאזני - התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).
	איגרות חוב - נייר ערך המהווה התחייבות של המנפיק לשלם למחזיק האיגרת את הקרן שהונפקה בתוספת ריבית במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסוימים.
ה	הסכם ISDA - הסכם המכסה עסקאות בנגזרים בין בנקים, ומאפשר צירוף וקיצוץ לסכום אחד של התחייבויות נטו של אחד הצדדים בכל העסקאות ביחד, בעת התרחשות אירוע פשיטת רגל או אירוע אחר המאפשר סגירת עסקאות על פי ההסכם.
ח	חבות - אשראי מאזני ואשראי חוץ מאזני כהגדרתם בהוראה 313 לניהול בנקאי תקין. חוב בארגון מחדש - חוב בעייתי בארגון מחדש מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו). חוב בהשגחה מיוחדת - חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות - חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו, לרבות חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים שנמצא בפיגור של 60 עד 89 ימים. חוב פגום - חוב יסווג כחוב פגום כאשר תשלום הקרן או הריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גבייה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיור. חובות בעייתיים - חובות המסווגים באחד מהסיווגים השליליים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חיתום אשראי - תהליך הכולל ניתוח והערכה של סיכון האשראי הגלום בעסקה, ואישורה בהתאם למדיניות ולנהלים, לשם העמדת האשראי
י	יתרת חוב רשומה - יתרת החוב, לרבות ריבית צבורה שהוכרה, פרמיה או ניכיון שטרם הופחתו, עמלות נדחות נטו או עלויות נדחות נטו שנזקפו ליתרת החוב וטרם הופחתו, ובניכוי סכום החוב שנמחק חשבונאית. מכשיר פיננסי חוזה היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.
מ	משך חיים ממוצע - מח"מ - אורך החיים הממוצע של איגרת חוב. נמדד בשנים באמצעות שקלול תשלומי הקרן של האיגרת והריבית עלייה לאורך חייה עד לפדיונה הסופי. משך חיים ממוצע של איגרת מבטא את רגישות המכשיר הפיננסי לשינויים בשיעורי הריבית. המח"מ מחושב כיחס בין ממוצע משוקלל של תשלומי איגרת החוב למחירה.
נ	נגזרים - מכשיר פיננסי או חוזה אשר שוויו משתנה בתגובה לשינוי במחיר נכס הבסיס (מכשיר פיננסי, נכס פיזי, מדד מחירים, דירוג אשראי או נכס בסיס אחר), דורש השקעה ראשונית קטנה או מינימלית ביחס לסוגים אחרים של חוזים, וצפוי להיות מסולק במועד עתידי.
ס	סינדיקציה - מתן הלוואה על ידי קבוצת לווים במשותף.

מונחים המתייחסים להוראות רגולטוריות

ABC	FATCA - Foreign Accounts Tax Compliance Act - חוק ה-FATCA האמריקאי - Foreign Account Tax Compliance Act קובע חובת דיווח לרשות המסים האמריקאית (ה-IRS) על חשבונות המוחזקים על ידי דמויות אמריקאיות (U.S Person) במוסדות פיננסיים זרים (מחוץ לארצות הברית).
	LCR - Liquidity coverage ratio - יחס כיסוי הנזילות - מוגדר כיחס בין הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובין תזרים המזומנים היוצא נטו ל-30 הימים הבאים, תחת תרחיש קיצוץ. היחס משמש כמדד ליכולת הבנק לעמוד בצרכי נזילותו לתקופה של חודש קדימה.

מונחים אחרים

ABC	SOX - חקיקה אמריקאית, אשר אומצה בחלקה על ידי בנק ישראל, ומטרתה להסדיר את תחומי האחריות והבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי בארגון.
-----	--

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2019

אינדקס

א

אשראי לציבור, 8, 41, 42, 92, 93

ד

דיבידנד, 29, 30, 88

ה

הון, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 19, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 36, 37, 46, 51, 52, 56, 59, 61, 68, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 88
96, 95, 94, 92, 91, 90, 89
הוצאות ריבית, 61
הכנסות ריבית, 4, 61, 62, 65
הלבנת הון, 14, 22, 23, 25, 26, 81
הלוואות לדיור, 4, 7, 8, 24, 26, 27, 33, 34, 39, 40, 41, 42, 43, 97
הליכים משפטיים, 22, 23, 39, 40, 81
הפרשה להפסדי אשראי, 4, 39, 97

י

יחס המינוף, 4, 7, 8, 29, 31
יחס כסוי נזילות, 7, 20, 69, 70, 72, 73

כ

כתבי התחייבות נדחים, 30, 94, 96

מ

מגזרי פעילות, 18, 32, 35, 46, 57, 61
מימון, 3, 4, 19, 20, 22, 23, 27, 31, 33, 34, 35, 36, 39, 45, 46, 52, 54, 61, 65, 69, 70, 72, 73, 74, 81

נ

נגזרים, 9, 18, 20, 28, 30, 31, 32, 35, 37, 41, 42, 43, 45, 51, 54, 55
97, 96, 95, 94, 93, 92, 88, 74, 73, 66, 64, 62, 61, 60, 58, 57, 56
ניירות ערך, 1, 6, 13, 17, 18, 22, 30, 31, 32, 35, 37, 41, 42, 45, 46
94, 93, 92, 80, 54, 53, 52
נכסי סיכון, 4, 7, 9, 26, 27, 28, 30, 49, 52, 55, 59, 96

ס

סיכון אסטרטגי, 3, 14, 17, 26, 82
סיכון אשראי, 3, 4, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 30, 31, 32, 33
76, 75, 69, 60, 54, 52, 51, 50, 49, 47, 46, 45, 44, 42, 41, 39, 38, 35
96, 95, 92
סיכון חוצה גבולות, 3, 14, 22, 80
סיכון מוניטין, 10, 14, 21, 23, 76, 82
סיכון מימון, 74
סיכון נזילות, 3, 10, 14, 20, 21, 24, 51, 69, 74, 76
סיכון ציות ורגולציה, 14, 22, 80
סיכון ריבית, 14, 19, 27, 29, 56, 59, 60, 61, 64, 66
סיכון שוק, 3, 9, 10, 19, 21, 24, 26, 27, 51, 56, 59, 60, 61, 63, 75, 76
96, 95, 92
סיכון תפעולי, 3, 9, 10, 15, 21, 25, 26, 27, 51, 75, 76, 79, 82, 96

ע

עמלות, 27, 38, 45, 97
ענפי משק, 18, 19, 32, 36, 37, 41, 42, 46, 83

פ

פיקדונות הציבור, 7, 92, 94

ש

שווי הוגן, 4, 28, 29, 45, 51, 54, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 88
96, 95, 94

ת

תגמול, 3, 4, 12, 17, 83, 84, 85, 86, 87
תשואה על ההון, 8
תשלום מבוסס מניית, 29